

605915

تعليم طوطي زبان فارسي

GRAMMATICA

LINGUAE PERSICAE

ACCEDUNT

DIALOGI, HISTORIAE, SENTENTIAE,

ET

NARRATIONES PERSICAE.

OPERA ET STUDIO

FRANCISCI DE DOMBAY.

VINDOBONAE.

APUD ALBERTUM CAMESINAM

1804.

زنبور درشت و بي مروترا کوي
باري چو عسل نهي دهې نيش مزن
Asperac, et inurbanae dicas api,
eum mel non das, saltem ne pungas.

ILLUSTRISSIMO. COMITI
GEORGIO. FESTETICS. DE. TOLNA
PROPAGATORI. AGRORUM. LOCUPLETATORI. CIVIUM
QUOD. SCHOLAM. AGRICOLATIONIS
HESZTELLINI. IN. PANNONIA
APERTAM. SUA. IMPENSA
INSTRUMENTO. RUSTICO. ORNANDAM. CURAVERIT
ATQUE
LL. OO. ARTIUMQUE. BONARUM
STUDIA. IN. POPULARIUM. COMMODA. AUCTA
PROMOVERIT. OMNI. LIBERALITATE
INDULGENTISSIMO. PATRONO
HOCCE. OPUSCULUM
FRANCISCUS. DE. DOMBAY
PUBLICÆ. DEDICAT
MDCCCIV

LECTORI PHILOPERSAE.

Diversas equidem idiomatis persici grammaticas extare, nemo non novit: sunt, quae jam pluribus abhinc annis, quaeque recentioribus temporibus in lucem publicam prodire; in his quaedam jam rarae adeo sunt, ut reperiri hoc aevo haud queant, quaedam insuper extensae admodum, atque infinitis quoque regulis refertae, ita, ut sua prolixitate tyronem a venustissimae linguae studio penitus deterreant, aliae denique concisae nimium, ut penuria sua ciere potius sitim, quam restinguere videri possint.

Ego itaque, ut mihi quidem videor, medium iter carpere conatus, neque magna regularum copia tyro-nem obruere, neque brevitatem nimiam obscurum quid reddere elaboravi. Quamobrem ea omnia, quae in grammaticis institutionibus *Meninskii*, *a) Jonesii*, *b) Gravii*, *c) Ignatii a Jesu*, *d) Castelli*, *e) Angeli a S. Josepho*, *f) Podesta*, *g) Ludovici de Dieu*, *h) Viey-*

a) Institutiones linguae turcicae cum rudimentis parallelis linguarum arabicae, et persicae etc. Vindobonae. 1756. 4.

b) A Grammar of the persian language; London 1771. 4.

c) Elementa linguae persicae, etc. 1649. 4.

d) Grammatica linguae pers. Romae. 1661. 4.

e) Lexicon heptaglotton etc. Londini. 1669. Fol. max.

f) Gazophylacium linguae Persarum. Amstelodami. 1684. Fol.

g) Cursus grammaticalis Lingg. OO: Pars III. Persismus, et Arabismo Persismus. Viennae. 1691. 4.

h) Rudimenta ling. Persicae etc. Lugd. Batav. 1739. Hujus grammaticae posterior itidem extat editio, Patavii impressa. 4.

ra, i) Moises, k) Gladwin, l) et celebris Ferhengii Schuuri, m) ac Wehebi, n) scitu digniora invenire integrum erat, in hanc isagogem congerere, quamque licuit, excerptas regulas exemplis illustrare studui.

Grammaticam excipiunt Dialogi, ex diversis auctoribus, vel editis, vel non editis, deprompti; o) hos Historiae, Sententiae, p) et Narrationes persicae q) sequun-

i) Brevis, clara, facilis, ac jucunda non solum arabicam linguam, sed etiam hodiernam persicam addiscendi methodus. Dublini. 1789. 4.

k) The persian Interpreter, Newcastle. 1792. 4.

l) The persian Moonshee; London. 1801. 4. max.

m) کتاب فرهنگ شعوري Fol.

n) کتاب تبیان نافع در ترجمهٔ برهان قاطع

o) تحفة العشاق — The persian Moonshee. — Ury dialogi persico anglici. Oxonii. 1774. 4.

p) Musladini Sadi Rosarium politicum, de persico in latinum versum a Georgio Gentio. Amstelodami. C1811. Fol.

q) Narrationes persicae, editae, ac latine conversae a Joh. Ury. Oxonii. 1771. 4.

tur, quas in mēliorem usum tyronum, atque exercitii gratia adjicere placuit, ut eorum quilibet applicatas regulas, exemplis variis magis magisque dilucidatas, facilius comprehendere, ac memoriae infigere valeat.

Paucis hisce te volebam, Lector benevole, quare utere istis linguae persicae rudimentis, quae tibi pro humanitate tua, et in eruditas res omnes amore lubens, ac volens dedico, et consecro, meisque, qualibus demum cunque, literatis conatibus favere perge. Vale.

GRAMMATICA

LINGUAE PERSICAE.

Grammaticæ Persicæ capita constituimus octodecim: 1. De Literis Persarum. 2. De Nomine, Genere, et Numero. 3. De Casu. 4. De Comparativo, et Superlativo. 5. De Pronominibus. 6. De Verbo. 7. De Verbo Substantivo *Esse*. 8. De Conjugatione. 9. De Verbis irregularibus. 10. De Verbo Negativo, et Passivo. 11. De Specie Nominum. 12. De Figura Nominum. 13. De Numeralibus. 14. De Adverbiis, et Præpositionibus. 15. De Conjunctionibus, et Interjectionibus. 16. De Syntaxi Nominum. 17. De Syntaxi Verborum. 18. De Syntaxi Particularum.

Caput Primum.

De Literis Persarum.

Persæ, ex quo Mohammetismus invaluit, ab Arabibus, ut Religionem, ita etiam literas sumpserunt, eisdemque nexus, ac ductus characterum usurpant; habent igitur viginti octo literas sequentes:

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک ل م ن و ه ي

Supposita jam aliqua Linguae Arabicæ cognitione, literarum pronunciationem, et valorem hic adferre supervacaneum duximus.

Præter has literas, quatuor sibi habent peculiares, ac proprias Persæ, nempe:

پ *bāi fārsī*, Be persicum, valet *p*. Latinorum, ut پاي *pāj*. Pes.

چ *gīm fārsī*, Dschim persicum, valet *tsch* Germanorum, ut چاش *tschāsch*, cumulus frumenti.

ژ *zāj fārsī*, Ze persicum, valet *z*, Gallorum, aut *sch* Germanorum lenius pronunciatum, ut ژاز *schāsch*, Vaniloquium, tandem:

ک *kāfi fārsī*, kief persicum, quod ut *g* durum cum admixto, seu quasi adjuncto *i* profertur, c. g. گل *g'ül*, rosa.

In Persicis literæ affines حروف تواخي *hurūfi tewāchī*, sunt; ب *be* cum و *waw*; ut آب *āb*, آو *āw*, aqua; تاب *tāb*, et تاو *tāw*, calor, potentia; پ *pe* cum ب *be*, ut بستوق *bestūk*, et پستوق *pestūk*, amphora; ف *fe* cum ب *be*, ut جاروب *giarūb*, et جاروف *giāruf*, scopæ; پ *pe* cum ف *fe*, ut پیل *pīl*, et فیل *fil*, elephas; پالیز *pālīz*, et فالیز *fālīz*, hortus; سفید *sifid*, et سپید *sipīd*, albus; پ *pe* cum ک *kīaf*, ut پنچشک *pūngīššk*, et کنجشک *kūngīššk*, passer; ت *te* cum د *dal*; ut بت *būt*, et بد *būd*, idolum; د *dal* cum ژ *zāj*, ut پدر *peder*, et پدر *pezer*, pater; ف *fe* cum و *waw*, et ب *be*, ut زلفان *zūfān*, زبان *zūbān*, et زبان *zūbān*, lingua; س *sin* cum ش *šin*, ut فرسک *fīrīšk*, et فرسک *fīrīšk* uva serotina; et sic modo hac, modo illa utuntur litera.

Præter has, Persæ etiam alias literas inter se permutare solent, quæ pariter aliquam affinitatem inter se habere videntur, ut:

ت *te* cum ط *thy*, ut تیهو *tīhū*, et طیهو *thīhū*, perdix; تباهه *tebāhe*, et طباهه *thebāhe*, pulmentum acidum; نفت *neft*, et نفت *neft*, naphtha.

چ *gīm*, quod nonnunquam cum literis ت *te*, ز *ze*, ژ *ze*, et ک *kīaf* permutatur, ut چاراج *dārāg*, et چارات *dārāt*, pompa; چارچام *tergīlūmān*, et چارچام *terzemān*, interpres; چاشم *achšīg*, et چاشم *achšik*, adversarius; لاچورد *lāgīwerd*, et لاچورد *lāgīwerd*, lapis lazuli, cyanus.

ج *dim* cum ژ *je*, ش *sin*, et ص *sad*, ut کج *keč*, et کج *keč*, curvus; کاج *kāč*, et کاج *kāj*, luscus; چاروب *čārūb*, et شارب *šārūb*, scopæ; چین *čīn*, et سین *sīn*, Sinæ, regnum sinense: چنک *čenk*, et صنج *sæng*, instrumentum aliquod musicum.

خ *chy* cum ک *kief*, ut خان *chamīn*, et مان *kemīn*, Arcus.

ش *sin* cum س *sin*, ut مشک *misk*, et مسک *misk*, Moschus.

غ *ghain* cum خ *chy*, ut غلیواج *ghalīwāg*, et خلیواج *chalīwāg*, Milvus.

ف *kif* cum ک *kiaf*, ut خناف *chunāk*, et خناک *chunāk*, Angina.

ک *kiaf* cum ق *q*, ut دانک *dānek*, et دانق *dānak*, sexta pars unius Miskal, et cujuscunque rei; کبان *kebān*, et قبان *kabbān* statera major publica; کهربا *kerübā*, et قهربا *kaḥrübā*, succinum, electrum.

گ *giaf* cum ج *gim*, ut گوهر *gewher*, et جوهر *gewher*, gemma, margarita; پرگار *pergār*, et فرجار *fergiār*, circinus.

م *mim* cum ن *nun*, ut خمیره *chumbere*, et خنبیره *chunbere*, seria parva.

ه *he* cum ج *gīn*, ح *ha*, et ف *kaf*, ut بابونه *hābūne*, et بابونج *bābūneg*, chamæmelum; بنفشه *benefse*, et بنفشه *benefeg*, viola; کنه *gūnīh*, et جناح *gīūnāh*, crimen, peccatum; داله *dele*, et دلق *delak*, mustela foenaria; رمه *reme*, et رماک *remaḥ*, grex.

Literæ ح ص ض ط ظ ع غ ف in dictionibus vere persicis raro adhibentur, adeo ut, quæ harum literarum aliquam habereprehenduntur, arabicæ dictiones fere omnes sint habendæ. Vocabulum صد *sad*, centum, persicum est, etsi per ص *sad* scribatur, شصت *šast*, hamus, sic et paucula alia.

Quando litera خ *chy* sonum medium inter fatham, et zammam assumit, Persæ, ad indicandum hunc sonum, literas و *waw*, et ا *elif* post خ *chy* ponunt, ut خواستن *chāsten*, velle, petere; خواهر *chācher*, soror; خواب *chāb*, somnus, quasi *cho-āsten*, *cho-āher*, *cho-āb*; si vero sonum medium inter fatham, et kesram assumere debet, literas و *waw*, et ی *je* illi annectunt, ut خویش *chýs*, ipse, propinquus, خوید *chýd*, frumentum virens, dissectum gramen, quasi: *cho-īs*, *cho-īd*.

Literæ ض *zad*, et ظ *zy* Persis eodem fere modo pronunciantur, nempe ambæ ut ز, latinorum, vel potius ut ز gallicum; e. g. رضوان *riḡwān*, beneplacitum; نظر *nazr*, intuitus.

Duplex est litera ه *he* apud Persas, nempe هائي أصلي *hāj āsli*, Je radicale, quod semper sonum suum proprium habet, et sicut *h* pronunciatur, ut همرآه *gümrah*, devius, qui viam amisit; همراه *hemrah* comes itineris; et هائي علامت *hāj ālāmet*, Je quiescens, sive otiosum, quod quidem scribitur, sed non pronunciatur, sed post fatham antecedentem quiescit, ut گریه *girje*, fletus, بنده *bende*, servus.

Diversa quoque literæ ي *je* habent genera, ex quibus sequentia notatu digniora esse videntur; 1. ياي اضافت *jāi izāfet*, Je annexionis, ut پاشاي بغداد *Pasāi Baghdād*, Præfectus Bagdadensis. 2. ياي وحدت *jāi wahdet*, Je unitatis, ut گرگی *gürki*, unus lupo. 3. ياي مصدر *jāi masdar*, Je substantivi, ut دوستي *dosī*, amicitia. 4. ياي نسبت *jāi nisbet*, Je relationis, ut اصفهاني *isfahānī*, Spahanensis; آتشی *ātesī*, igneus. 5. ياي خطاب *jāi chytāb*, Je secundæ personæ, ut رسیدي *resīdī*, pervenisti, رسي *resī*, pervenis. 6. ياي حکایت *jāi hikājet*, Je narrationis, ut رسیدي *resīlī*, pervenit. 7. ياي تکمیل *jāi tenkīr*, Je vagum, non determinatum, e. g. پادشاهي *pādīshāhi*, aliquis, quidam Rex.

Vocalium eadem est ratio, sicuti apud Arabes, notisque orthographicis utuntur Persæ quoque, excepta *Wesla*, quia *Elif* unionis non habent; Cum vocales per literas اوي producantur, nempe fatha per ا *Elif*; Zamma per و *waw*, et kesra per ي *je*, promiscue eadem passim corripuntur, abjectis literis اوي ut دهان *dehān*, et دهن *dehen*, os, oris; بودن *būden*, et بدن *būden*, esse; ديه *dih*, et دد *dih*, pagus.

Absentia Vocalium in libris manuscriptis magnam parit difficultatem, multæ enim dictiones consonantibus eadem, solis vocalibus diversæ, diversa significant, ut گل *gūl*, rosa, گیل *gil*, lutum; کل *kel*, porrigo; sic گشتن *gēsten*, fieri; کشتن *kīsten*, seminare; کشتن *kūsten*, occidere, interficere.

Persæ in dictionibus, quæ duas consequentes consonas vocalibus destitutas habent, solam secundam *giezma* notare solent, ut دست *dīst*

dest, manus; شَرْمَسَار *šermsār*, pudibundus. *Medda* apud Persas etiam literæ *Elif* apponitur, valetque duplicem fatham, i. e. *ā* longum, ut آمدن *āmeden*, venire; ut contra quæcunque ab *Elif* incipientia carent *Medila*, efferuntur per fatham, sive *a* breve, vel *e*, ut اخكر *achker*, pruna ignis; اسب *esb*, equus.

Scripturæ genus apud Persas maxime usitatum est تعليف *ta'lyk*, شکسته *šikeste*, et نسخي *neschy*; Tonus, sive productio syllabarum hic in penultima est.

Valorem characterum nostrorum quod attinet, quibus in hac Grammatica ad exprimendam pronunciationem literarum, aut lectionem vocum persicarum, usi sumus, sequentia sunt notanda:

ج *gim* ubique per *g* expressimus methodo Clar: Meninskii, valetque germanicum *dsch*.

چ *čim* per *č*, quod sicut *tsch* germanicum pronunciari debet.

خ *chy* per *ch*, in gutture formatum.

Literas د *dal*, ز *zal*, ژ *zad*, ژ *zy*, per *z*, quod ut gallicum in dictione *zelé* efferendum est.

ژ *je* per *j*, quod ut *j* consonans, aut ut *g* ante *e*, vel *i* apud Gallos pronunciatur, ut in dictionibus *j'ai*, *Général*, *git*.

ش *šin* per *s*, quod ut *sch* Germanorum sonat.

غ *ghain* per *gh*, ita ut simul cum *g* etiam *h* audiatur.

ق *kaf* per *k*. — ک *kiaf* per *k*. — گ *giaf* per *g*.

Caput Secundum.

De Nomine, Genere, et Numero.

Nomen, اسم *ism*, est duplex: substantivum ut: کتاب *kitāb*, liber, دوستي *dostī*, amicitia; vel adjectivum, ut: خوب *chūb*, pulcher, بزرگ *būzūrġ*, magnus.

Genus جنس *gīns*, apud Persas unicum est, et invariabile tam in nominibus substantivis, quam adjectivis, ut خوب *chūb*, pulcher, dicitur enim مرد خوب *merdī chūb*, pulcher vir, et زن خوب *zenī chūb*, pulchra fœmina. Ad distinguendum genus in substantivis, habent vel nomina distincta, aut significationem supplent per terminos sexuū discriminantes, ut in hominibus per پسر *plūser*, puer, et کنیز *Keniz*, puella; in ceteris animantibus per نر *ner*, mas, et ماده *māde*, fœmella, ut نر گاو *ner gāw*, bos; ماده گاو *māde gāw*, vacca; sæpius tamen postponuntur illa, ut شیر نر *šīrī ner*, Leo; شیر ماده *šīrī māde*, Leæna; خر نر *charī ner*, asinus; خر ماده *charī māde*, asina; quædam tamen ipso nomine discriminantur, ut خروس *choros*, gallus, ماکیان *mākjān*, gallina.

Numerus pluralis جمع *gemā* fit additis Nominativo particulis ان *ān*, vel ها *hā*; nimirum in nominibus hominum, ceterorumque animantium, اسمای ذوی الارواح *esmāī zūil-erwāh* dictis, addita terminatione ان *ān*, ut مرد *merd*, vir, مردان *merdān*, viri; زن *zen*, fœmina, زنان *zenān*, fœminæ; گرگ *glürk*, lupo, گرگان *gürkān*, lupi; مرغ *murgh*, avis, مرغان *murghān*, aves.

Nomina terminata ا elif, vel و *aw* quiescentibus post vocales homogeneas, assumunt ante ان *ān* litteram ي *je*, ut دانā *dānā*, sapiens, دانایان *dānājān*, sapientes, آشنا *āsinā*, notus, amicus, آشنایان *āsinājān*, noti, amici; بدخو *bedchū*, vitiosus, بدخویان *bedchūjān*, vitiosi; پرستو *perestū*, hirundo, پرستویان *perestūjān*, hirundines.

Desinentia in o *he* otiosum, sive quiescens post fatham, adsciscunt ante ان *ān*, litteram گ *gief*, ut بنده *bende*, servus, بندگان *bandegān*, servi, ommissa littera ه *he*; sic فرشته *firīšte*, angelus, فرشتگان *firīstegān*, angeli; خواجه *chāgia*, vel *chogia*, magister, خواجهگان *chāgegān*, magistri.

In Nominibus rerum inanimatarum اسمای جمادات *esmāī gemādāt* dictis, additur Nominativo particula ها *ha*, e. g. آسمان *āsumān*, cœlum, آسمانها *āsumānhā*, cœli; زمین *zemīn*, terra; زمینها *zeminhā*, terræ, آب *āb*, aqua; آبها *ābhā*, aquæ, سنگ *senk*, lapis, سنگها *senkhā*, lapides. Membra corporis humani quoque Plurale addendo ها *hā* for-

mant, ut: تن *ten*, corpus, تنها *tenhā*, corpora; سر *ser*, caput, سرها *serhā*, capita; چشم *česm*, oculus, چشمها *česmhā* oculi; دست *dest*, manus, دستها *desthā*, manus; پا *pā*, pes, پاها *pāhā*, pedes.

In Nominibus in o *he* otiosum desinentibus, illud sæpe absorbetur, ut: خانه *chāne*, domus, خانها *chinhā*, باد *bāde*, vinum, بادها *bādehā*, vina, جامه *giāme*, vestis, جامها *giāmechā*, vestes.

Non pauca Nomina utramque Pluralis admittunt terminationem, ut: فرشته *firište*, Angelus, فرشتگان *firištegān*, et فرشتهها *firištehā*, Angeli. شتر *šūtur*, camelus, شتران *šūturān*, et شترها *šūturhā*, cameli; پچه *peče*, infans, parvulus, پچهگان *pečegān*, et پچهها *pečehā*, infantes گناه *gūnāh*, peccatum, گناهان *gūnāhān*, et گناهها *gūnāhhā*, peccata, استخ *estach*, hircus, استخان *estachān*, et استخها *estachhā*, hirci; بره *bere*, agnus, برگان *beregān*, et برهها *berehā*, agni; درخت *diracht*, arbor, درختان *dirachtān*, et درختها *dirachtā*, arbores: میوه *mīwe*, fructus, میوهگان *mīwegān*, et میوهها *mīwehā*, fructus; روز *rūz*, dies, روزان *rūzān*, et روزها *rūzhā*, dies; شب *seb*, nox, شبان *seoān*, et شبها *sebhā*, noctes.

Dictiones آفتاب *āfitāb* sol, et ماه *māh*, luna, pluralem addendo ان *ān* formant, ut آفتابان *āfitābān*, soles, ماهان *māhān*, lunæ.

In lingua persica etiam nomina arabica fiunt pluralia, assumptis particulis numeri pluralis, e. g. مسافر *musāfir*, hospes, مسافران *musāfirān*, hospites; نقصير *taksyr*, defectus, نقصيرها *taksyrhā*, defectus; immo Persæ utuntur plurali ipso arabico مسافرون *musāfirūn*, et نقصيرات *taksyrāt*.

In quibusdam libris persicis invenitur pluralis sæpius terminatus in ات *āt*, et جات *giāt*, præsertim quando singularis terminatur in o *he* otiosum, ut قلعه *kalā*, arx, قلعهجات *kalāgiāt*, arces; نوازش *nūwāzīš*, blanditio, نوازشات *nūwāzīšāt*, blanditiones, sed hoc tanquam corruptio linguæ considerandum est.

Notandum, nomina composita, dum fiunt pluralia, terminationem pluralis affigere ultimæ dictioni, ut: فروتن *furūten*, humilis, abjectus, فروتنان *furūtenān*, humiles, شکسته دل *šikeste dil*, fractus corde, شکسته دلان *šikeste dilān*, fracti corde.

Caput Tertium.

De Casu.

Nominum persicorum declinatio fit per additionem particulæ *l̄ rā*, qua suppletur rarius Genitivus, sæpius Dativus, et sæpissime Accusativus; cum enim duo Nomina substantiva rerum diversarum in oratione continuantur, alterum, quod in Latinis esset genitivi casus, manet in persicis in Nominativo, sed priori, seu regenti additur in legendo *ī breve*, ut: پدر کتاب *kitābī peder*, Liber patris; si regens terminetur vocali *Elif*, aut *waw*, additur illi realiter *je*, quod باي اضافت *jā īzāfet*, Je annexionis, vocatur, ut: پاشاي بغداد *Pasāi Baghdād*, Basa Bagdadensis; تيهوي صحرا *īhūī sahrā*, Perdix campi. Quod si substantivum regens terminetur litera *je*, vel otiosa *o he*, tunc illi additur *kesrata hemze*, ut: خانه زکريا *chāneī zekeriā*. Domus Zachariæ, ايلچي شاه *ilcū sāh*, Legatus Regis. Ad exprimendum Genitivum utuntur etiam Persæ vocabulo مال *māl*, quod bonum, sive possessionem significat, idque genitivo præponunt, ut: پدر مال کتاب *kitābī mālī peder*, Liber possessio patris, i. e. liber patris. Denique pariter genitivum reddunt per particulam از *ez*, vel ز *zi*, a, dicuntque کتاب از پدر من *kitābī ez pederī men*, Liber a patre meo, i. e. patris mei.

Pro Dativo sæpe præfigitur Nominativo præpositio ب *be*, vel separatim به *be*, ut: بے داد *bemen dād*, mihi dedit; پدر به *be peder*, patri; alias اورا دادم *orā dādem*, ipsi dedi, مرا گفتم *merā glūft*, mihi dixit. Nonnunquam Dativo præfixa occurrit particula م *mer*, verum pleonastice, sequente *l̄ rā* altera nota Dativi, e. g. وای م شما را *wāj mer sūmārā*, Vae vobis! بهترست م ترا *bihterest mer tūrā*, melius est tibi; quæ etiam sine م *mer* plenum sensum, et constructionem habent.

Accusativus, cum indeterminate venit in orationem, est semper similis Nominativo, ut: دعا کردن *duā kerdan*, preces fundere; Deter-

minatur autem particula را *rā*, ut: کسیرا اورا دیدم *orā dīdem*, ipsum vidi; کسیرا کشت *Kesirā kūšt*, certam personam occidit. Dicta particula libere, vel separatim, seu conjunctim adjicitur nomini, immo nominibus, cum plura simul in eadem constructione continentur, ut: کتاب پدر خود را آورد *Kitābi pederī chodrā āwūrd*, librum patris sui attulit. In quibusdam libris iterum particula م *mer*, Nominativo praeposita, Accusativum substantivi indicat, ut: در اول آفرید خدا مرآن آسمان و مرآن زمین *der ew-wel āferīd chudā mer ān āsumān*, *we mer ān zemīn*, in principio creavit Deus caelum, et terram.

Vocativus est ipse Nominativus; nonnunquam ei praeponuntur particulae ای *ej*, vel یا *jā*, aut ایا *ājā*, ut: ای پادشاه *ej pādīshāh*, 'o Rex! Poetae Nominativo literam ل *elij* annectunt, ut: بلبلای بهار بیا *būlbū-lā mūjdei behār bijār*, o Luscinia! nuntium veris fer!

Pro Ablativo praeponitur Nominativo praepositio از *ex*, vel ز *zi*, ut: پدر من از پederī *men*, a patre meo.

His praemissis sequentem possumus statuere Declinationem nominum persicorum:

S i n g u l a r i s.

Nom.	مرد <i>merd</i> .	Vir.
Gen.	مردرا <i>merdrā</i> ,	vel مرد <i>merd</i> , vel مرد از <i>ex merd</i> , Viri.
Dat.	مردرا <i>merdrā</i> ,	vel به <i>bemerd</i> , vel مرد به <i>be merd</i> . Viro.
Acc.	مردرا <i>merdrā</i> ,	vel مرد <i>merd</i> , Virum.
Voc.	ای مرد <i>ej merd</i>	o Vir!
Abl.	از مرد <i>ex merd</i> ,	a Viro.

P l u r a l i s.

Nom.	مردان <i>merdān</i> .	Viri.
Gen.	مردانرا <i>merdānrā</i> ,	vel مردان <i>merdān</i> , vel مردان از <i>ex merdān</i> , Virorum.
Dat.	مردانرا <i>merdānrā</i> ,	vel به <i>bemerdān</i> , vel مردان به <i>be merdān</i> . Viris.

- Acc. مردانرا *merdānrā*, *Viros*.
 Voc. ای مردان *ej merdān*, o *Viri*!
 Abl. از مردان *ez merdān*, a *Viris*.

Aliud exemplum :

S i n g u l a r i s

- Nom. گل *g'ül*. *Rosa*.
 Gen. گلرا *g'ülrā*, vel گل *g'ül*, vel گل از *ez g'ül*. *Rosæ*.
 Dat. گلرا *g'ülrā*, vel بگل *beg'ül*, vel گل به *be g'ül*. *Rosæ*.
 Acc. گلرا *g'ülrā*, vel گل *g'ül*. *Rosam*.
 Voc. ای گل *ej g'ül* o *Rosa*!
 Abl. از گل *ez g'ül*. a *Rosa*.

P l u r a l i s

- Nom. گله *g'ülhā*. *Rosæ*.
 Gen. گلهارا *g'ülhārā*, vel گله *g'ülhā*, vel گله از *ez g'ülhā*. *Rosarum*.
 Dat. گلهارا *g'ülhārā*, vel بگله *beg'ülhā*, vel گله به *be g'ülhā*. *Rosis*.
 Acc. گلهارا *g'ülhārā*, vel گله *g'ülhā*. *Rosas*.
 Voc. ای گله *ej g'ülhā*. o *Rosæ*!
 Abl. از گله *ez g'ülhā*. a *Rosis*.

Caput Quartum.

De Comparativo, et Superlativo.

Persis formatur Comparativus adjecta positivo particula تر *ter*, ut superlativus adjecto ترین *terīn*, ut به *biḥ*, bonus, بهتر *biḥter*, melior, بهترین *biḥterīn*, optimus; بد *bed*, malus, بدتر *bedter*, pejor, بدترین

bedterin, pessimus; *مهتر mih-*
terin, maximus: *كه كih*, parvus, *كهتر kihter*, minor, *كهترين kihterin*,
 minimus.

In Regimine Comparativus habet post se praepositionem *از ex*, ut:
 بياض روي تو روشنتر از رخ روز *chübter ex mäh*, pulchrior luna;
 سواد زلف تو تاريكتر از ظلمت داج *bejāzi rūi tū rūšenter ex ruchī rūz*,
we sewādi xūlfī tū tārikter ex xūlmeti dāg. Candor faciei tuæ splen-
 didior est, quam gena diei, et nigredo cincinni tui profundior est obscu-
 ritate noctis. Superlativus vix usurpatur in regimine.

Comparativus diminuitur suffixo *كief* præcedente fatha, ut:
 بهتر *bihter*, melior, بهترى *bihterek*, paulo melior.

Caput Quintum.

De Pronominibus.

Pronomina ضمائر *zamāir*, sunt Personalia, Demonstrativa, Rela-
 tiva, Interrogativa, et Possessiva. Persis Pronomina Personalia sunt:

P r i m æ P e r s o n æ.

Sing. من *men*, Ego.

مرا *merā*, vel از من *ex men*, Mei, et a me.

مرا *merā*, vel بن *bemen*, Mihi, et ad me.

مرا *merā*, Me.

Plur. ما *mā*, et rarius مايان *mājān*, Nos.

ما *ex mā*, Nostri, nostrum, vel a nobis.

ما *mārā*, vel با *bemā*, Nobis; vel ad nos.

ما *mārā*, Nos.

S e c u n d æ P e r s o n æ.

Sing. تو *tū*, Tu.

ترا *tūrā*, vel از تو *ex tū*, Tui, et a te.

تو *tūrā*, vel بتو *betū*, Tibi, et ad te.

ترا *tūrā*, Te.

Plur. شما *sūmā*, et rarius شمايان *sūmājān*, Vos.

شما *ex sūmā*, Vestri, vestrum, vel a vobis.

شمارا *sūmārā*, vel بشما *beśūmā*, Vobis, et ad vos.

شمارا *sūmārā*, Vos.

T e r t i æ P e r s o n æ.

Sing. او *o*, ū, ille, illa.

او *ex ū*, vel از او *ex o*, illius.

اورا *orā*, vel با او *bā o*, بدو *bedū*, بوي *bewej*, illi, ad illum.

اورا *orā*, illum.

Plur. ایشان *iśān*, illi, illæ.

ایشان *ex iśān*, illorum.

ایشانرا *iśānrā*, vel بایشان *beīśān*, illis, ad illos.

ایشانرا *iśānrā*, illos.

Pro او *o* dicitur etiam و *o* vel وي *wej*, aut اوي *oj*, ille, is.

Reciprocum *ipse* exprimunt Persæ per خود *chod*, خویش *chys*,
et خویشان *chys̄ten*; dictio خود *chod* omnibus personis inservit, ut:

خود من *men chod*, Egomet. ما خود *mā chod*, Nosmet.

خود تو *tū chod*, Tutemet. شما خود *sūmā chod*, Vosmet.

خود او *o chod*, Illemet. ایشان خود *iśān chod*, Illimer.

Et sine Personalibus: خود گفت *chod gūft*, ipsemet dixit; خود گفتم *chod gūftem*, egomet dixi; æquivaletque sæpe Relativo latino *sui*, *sibi*, *se*, ut: خود با *bā chod*, secum, خودرا *chodrā*, sibi, *se*. Sic

خويش *sūi ch̄yś*. versus se. *ch̄yśtenrā ārāsten*, semet ipsum ornare.

Demonstrativum propinqui, اسم اشارت قريب, *ismī isāretī karīb*, est:

Sing. اين *īn*, Hic, hæc.

از اين *ex īn*, et usit: ازين *ezīn*, Hujus, ex hoc.

اينرا *īnrā*, et باين *beīn*, vel usit: بدين *bedīn*; Huic, ad hunc.

اينرا *īnrā*, Hunc, hanc.

Pluralis est: اينان *īnān*, vel اينها *īnhā*, Hi, hæ.

Sæpe autem اين *īn* cum nomine suo coalescit, ut: اينزمان *īnzemān* hoc tempore; in aliquibus pro اين *īn* ponitur ام *im*, ut امروز *im-rūz*, hodie, امشب *imšeb*, hac nocte, امسال *imsāl*, hoc anno, امحال *imhāl*, hoc statu, jam.

Demonstrativum remoti اسم اشارت بعيد *ismī isāretī bayd*, est:

Sing. آن *ān*, Ille, illa.

از آن *ex ān*, illius, ab illo.

آنرا *ānrā*, vel بدان *bedān*, illi, ad illum.

آنرا *ānrā*, illum, illam.

Pluralis est: آنان *ānān*, vel آنها *ānhā*, illi, illæ.

Pronomen Relativum Personæ, *qui*, *quæ*, redditur persice per که *kī*, in utroque numero, sed cum sit indeclinabile, supplentur casus ejus per pronomen flexibile relativum personæ او *o* sequenti modo:

Sing. که *kī*, Qui, quæ.

ازو *kī exo*, Cujus, a quo.

اورا *kī orā*, vel بدو *kī bedū*, Cui.

اورا *kī ora*, Quem, quam.

Plur. که *kī*, Qui, quæ.

ازايشان *kī exīśān*, Quorum, a quibus.

ايشانرا *kī isānrā*, vel بايشان *kī beīśān*, Quibus.

ايشانرا *kī isānrā*, Quos, quas.

Sic: دي دي *ān est*, که دي *kī dī orā dī*, ille est, quem heri vidi. Omittitur tamen interdum illa Pronominis repetitio,

ubi absque hoc intelligi potest, ut: این مرد که بینی *in merd ki binī*, hic vir, quem vides.

Pronomen relativum Rei est چه *ci*, Quod; cum hæc Relativa antecedens includunt, dicitur آنکه *ānki*, ille qui, illa quæ. In plurali آنانکه *ānānki*, illi qui, illæ quæ; آنچه *ānci*, id quod, ea quæ.

Interrogativum Personale که *ki*, Quis? est regulariter declinabile, sed in casu obliquo eliditur litera o *he*, dicunt igitur Persæ کرا دادی *kirā dādi*, cui dedisti? Interrogativum Rei est چه *ci*, Quid? quod in casu obliquo چرا *čirā* habet. Si hæc pronomina interrogativa cum tertia persona verbi substantivi است *est* conjunguntur, litera o *he* in بی *je* mutatur, ut: کیست *kīst*, quis est? چیست *čīst*, quid est? interrogant etiam Persæ per کدام *kūdām*, quis, qualis, quodnam, quale.

His autem præfixo هر *her* fiunt quasi universalia respondentia nostris in *cunque*, ut هرکه *herki*, et هر آنکه *her ānki*, quicumque, هر چه *her ci*, et هر آنچه *her ānci*, Quodcunque, quid quid. هر کدام *her kūdām*, quicumque, هر یکی *her jekī*, vel *jegī*, unus quisque.

Pronomina Possessiva sunt eadem cum Personalibus, nomini tum in singulari, tum in plurali junctis, sed nomini in lectione additur ī brevē, ut:

من پدر <i>pederī men</i> , pater meus.	پدران من <i>pederānī men</i> , patres mei.
تو پدر <i>pederī tū</i> , pater tuus.	پدران تو <i>pederānī tū</i> , patres tui.
او پدر <i>pederī o</i> } pater illius.	او پدران <i>pederānī o</i> , } patres illius.
وی پدر <i>pederī wej</i> }	وی پدران <i>pederānī wej</i> }
ما پدر <i>pederī mā</i> , pater noster.	پدران ما <i>pederānī mā</i> , patres nostri.
شما پدر <i>pederī šūmā</i> , pater vester.	پدران شما <i>pederānī šūmā</i> , patres vestri.

ایشان پدر *pederī īsān*, pater illorum. پدران ایشان *pederānī īsān*, patres illorum.

Sic pro Reciproco in omnibus personis postponunt tantum خود *chod* ipse, ut: پسر خود *pūsērī chod*, filius meus, tuus, suus, noster,

vester, suus de pluribus; in quo eodem sensu usurpatur etiam خویش *chýs*, ipse.

Nominibus litera quiescente l *elif*, vel و *waw* terminatis, adscribitur realiter ي *je*, e. g. پاشاي من *pāsāi men*, Bassa meus; گوي او *gē-lūi o*, guttur illius. Quod si nomen terminetur litera ي *je*, vel otiosa o *he*, tunc illi additur ه *hemze kesrata*, ut: خزينه شما *chazīnei šūmā*, thesaurus vester, موي من *mūi men*, capillus meus.

Possessiva saepius exprimuntur per affixa م *mim*, ت *te*, ac ش *šin*, præcedente fatha, ita ut *em*, *et*, *es* sonent, e. g. دلم *dilem*, cor meum; دلت *dilet*, cor tuum; دلش *diles*, cor ejus. پدرم *pederem*, pater meus; پدرت *pederet*; پدرش *pederes*, pater ejus.

Quando hæc affixa sunt addenda nomini in o *he* post fatham desinenti, interponitur l *Elif*, euphoniæ caussa, ut: جامهء ام *giāmei em*, vestis mea; جامهء ات *giāmei et*, vestis tua, جامهء اش *giāmei es*, vestis ejus.

Nonnunquam o *he* plane abjicitur, ut:

خزینم *chazīnem*, thesaurus meus; خزینت *chazīnet*, thesaurus tuus; خزینش *chazīnes*, thesaurus ejus.

Si vero Nomen terminatur l *elif* quiescenti, duplici modo fit annexus affixorum, vel regulariter, ut:

عصام *ēsām*, baculus meus; عصات *ēsāt*, baculus tuus; عصاش *ēsās*, baculus ejus.

vel ponendo ي *je fathatum* inter l *elif* quiescens, et inter affixa; ut:

عصایم *ēsājem*, baculus meus; عصایت *ēsājet*, baculus tuus, عصایش *ēsā-jeś*, baculus ejus.

Si Nomen terminatur و *waw*, aut ي *je* quiescentibus, tribus modis ei addi possunt affixa; vel manentibus his literis quiescentibus, ut:

عدوم *ēdūm*, inimicus meus; عدوت *ēdūt*, inimicus tuus; عدوش *ēdūs* inimicus ejus.

دوستیش *dostīm*, amicitia mea, دوستیت *dostīt*, amicitia tua, دوستیش *dostīs*, amicitia ejus.

vel fethando literas و *waw*, et ۛ *je*, ut :

عدوم *ēduwem*, عدوت *ēduwet*, عدوش *ēduweš*.

دوستیم *dostijem*, دوستیت *dostijet*, دوستیش *dostijes*.

vel ponendo ۛ *je fathatum*, inter و *waw*, aut ۛ *je quiescentia*, ut :

عدویم *ēdūjem*, عدویت *ēdūjet*, عدویش *ēdūješ*.

دوستیم *dostijem*, دوستیت *dostijet*, دوستیش *dostijes*; aut دوستییم *dostījem*, دوستییت *dostījet*, دوستییش *dostīješ*.

Hæc affixa etiam jam verbis, jam particulis annectuntur e. g. دیدمت *dīdemet*, te vidi; دیدت *dīdet*, te vidit; میزنمش *mīzenemes* verbero illum; بگیرش *begīreš*, cape illum; یاد دارش *jād dāreš*, hoc memoriæ infigito; بایدت *bāidet*, si tibi cordi est salus; کسی گفتش *kesī gūfteš*, quidam illi ait; گرت نصیب باشد *geret nasīb bāšed*, si tibi fuerit destinatum.

Caput Sextum.

De Verbo.

Verba Persis a genere sunt Transitive, seu activa, e. g. دیدن *dīden*, videre; vel Intransitiva, seu neutra, ut: مردن *mūrden*, mori; vel Passiva, ut: شدن *sūden*, fieri, esse; vel Communia, id est, activa simul, et passiva, ut: خستن *chasten*, vulnerare, et vulnerari; کشادن *kūsāden*, aperire, et aperiri; آموختن *āmūchten*, docere, et discere.

Ab his autem verbis, seu infinitivis eorum in یدن *īden* desinentibus, derivantur alia in انیدن *ānīden* desinentia, arque hæc, si ex intransitivis deriventur, sunt transitiva, si a transitivis, fiunt dupliciter

transitiva, ut: a تابیدن *tābīden*, splendere, تابانیدن *tābānīden*, facere splendere, جنبیدن *giūnbīden*, moveri, جنبانیدن *giūnbānīden*, movere; alia etiam in آیدن *ājānīden*, ut تابایانیدن *tābājānīden*, facere splendere.

Habent præterea multa verba auxiliaria actionibus servientia, quæ sunt:

بودن *būden*, esse; کردن *kerden*, facere; فرمودن *fermūden*, imperare. آوردن *āwūrden*, ferre; داشتن *dāsten*, habere; نمودن *nūmūden*, ostendere.

ساختن *sāchten*, facere; خوردن *chorden*, edere.

زدن *zeden*, verberare; بردن *hūrden*, ferre.

E. g. آمده بود *āmede būd*, venit; خسته کردن *chasta kerden*, vulnerare; فرمودن کرامت *kerāmet fermūden*, largiri; یاد آوردن *yād āwūrden*, recordari; پر داشتن *pūr dāsten*, implere; التفات نمودن *ilti-fāt nūmūden*, æstimationem commostrare; ساختن *ter sāchten*, humectare; خوردن تیمار *tīmār chorden*, curare; حرف زدن *harf zeden*, loqui; فرمان بردن *fermān būrden*, obedire.

Alia auxiliaria passionibus servientia sunt, ut:

شدن *śūden*, fieri; گشتن *gešten*, fieri; گردیدن *gerdīden*, fieri.

یافتن *jāften*, invenire; گرفتن *girīften*, capere. آمدن *āmeden* venire; دیدن *dīden*; videre.

E. g. خوانده شدن *chānde śūden*, legi. شرمسار شدن *šerm-sār śūden*, pudefieri; نمودار گشتن *nūmūdār gešten*, manifestari; پر گردیدن *pūr gerdīden*, impleri; پرورش یافتن *perweris jāften*, educari, قرار گرفتن *karār girīften*, stabiliri, confirmari; بشمار آمدن *beśūmār āmeden*, numerari, رعایت دیدن *ry-ājet dīden*, honorari.

Composita habent quædam ex præpositionibus, quæ multis etiam verbis præponuntur solummodo ornatus gratia, ut در *der*, quæ uti significat in, eandem sæpe significationem verbo adfert, ut: آمدن در *der āmeden*, et شدن در *der śūden*, intrare, آوردن در *der āwūrden*, intro portare, inferre, یافتن در *der jāften*, invenire, consequi.

Sic بر *ber* significans supra, verbo sæpe talem dat significationem, ut: برآمدن *berāmeden*, supra venire, i. e. ascendere; interdum valet

nostrum *re* in compositione, ut: برگردیدن *ber gerdiden*, reverti, برگشتن *ber gēsten*, retrocedere. Interdum ornatus gratia præponitur, ut: برآسودن *ber āsūden*, quiescere, بنشستن *ber nišesten*, considerare, et similia, quæ etiam sine بر *ber* idem fere significant.

Particula باز *bāz* proprie significat *rursus*, *retro*, et in compositione vim etiam aversionis habere videtur, ut: بازداشتن *bāz dāsten*, retrahere, cohibere, quasi: retro habere; باز استادن *bāz istāden*, cessare, abstinere, quasi: retro stare.

Dicitur et سر آمدن *ser āmeden*, advenire, سر دادن *ser dāden* relegare, وا نمودن *wā nūmūden*, declarare, ostendere, واپس کردن *wā-bes kēden*, et بس کردن *bes kēden*, satisfacere,olvere.

Persæ sequuntur Arabes in divisione suorum modorum, ac temporum, nempe in Præteritum, in Futurum, quod non abs re Aoristus vocari solet, in Imperativum, in Infinitivum, et in Participium. Supplentur autem reliqua tempora, et modi per adjectionem particularum, aut literarum capiti temporis intenti, ut ex paradigmate apparebit.

Numerus duplex, Singularis, et Pluralis; Personæ sunt tres, in quibus nulla sexus, aut generis ratio.

C a p u t S e p t i m u m.

De Verbo Substantivo Esse.

Persæ verbum habent substantivum defectivum, quo utuntur ad formationem temporum, seu personarum, estque:

P r æ s e n s.

ام <i>em</i> ;	vel junctum nomini.	م <i>em</i> , Sum.
لي <i>ī</i> ;		ي <i>ī</i> , Es.
است <i>est</i> ;		ست <i>est</i> , Est.

ایم *īm*;
اید *īd*;
اند *end*;

ایم *īm*, Sumus.
اید *īd*, Estis.
اند *end*, Sunt.

Sic conjunctum cum Pronominibus dicitur:

منم <i>menem</i> , Ego sum.	ماییم <i>mājīm</i> , Nos sumus.
تویی <i>tūjī</i> , Tu es.	شما یید <i>šūmājīd</i> , Vos estis.
اوست <i>ost</i> , vel او <i>o</i> est, Ille est.	ایشانند <i>išānend</i> , Illi sunt.

Secundum præsens verbi defectivi هستن *hesten*, esse:

هستم <i>hestem</i> , sum.	هستیم <i>hestīm</i> , sumus.
هستی <i>hestī</i> , es.	هستید <i>hestīd</i> , estis.
هست <i>hest</i> , est.	هستند <i>hestend</i> , sunt.

Alia tempora formantur regulariter a verbo بودن *būden*, esse, ut:

Imperfectum, et Perfectum.

بودم <i>būdem</i> , eram, fui.	بودیم <i>būdīm</i> , eramus, fuimus.
بودی <i>būdī</i> , eras, fuisti.	بودید <i>būdīd</i> , eratis, fuistis.
بود <i>būd</i> , erat, fuit.	بودند <i>būdend</i> , erant, fuerunt.

Futurum.

بوم <i>būwem</i> ; aut a باشیدن <i>bāšīden</i> , esse,	باشم <i>bāšem</i> , Ero.
بوی <i>būwī</i> ;	باشی <i>bāšī</i> , Eris.
بود <i>būwed</i> ;	باشد <i>bāsed</i> , Erit.
بویم <i>būwīm</i> ;	باشیم <i>bāšīm</i> , Erimus.
بودید <i>būwīd</i> ;	باشید <i>bāšīd</i> , Eritis.
بودند <i>būwend</i> ;	باشند <i>bāšend</i> , Erunt.

Et sic omnium temporum personæ suat per affixa prædicta verbi

substantivi defectivi, suppresso in tertia persona است vel است *est*, et in futuro loco ejus posito *د* *dal* præcedente Fatha, i. e. *ed*.

I m p e r a t i v u s.

باش *bās*, esto.

باشد *bāsed*, sit.

باشیم *bāšim*, simus.

باشید *bāšid*, estore.

باشند *bāšend*,¹ sunt.

I n f i n i t i v u s.

بودن *būden*, vel باشند *bāšiden*, esse

P a r t i c i p i u m.

باشا *bāšā*, existens.

Caput Octavum.

De Conjugatione.

Ex duplici terminatione infinitivi duplex posset statui conjugatio, prima nempe esset verborum Infinitivum facientium in دن *den*, et secunda facientium eundem Infinitivum in تن *ten*, sed cum in flexione amborum nullum quasi discrimen inveniatur, unam tantummodo conjugationem statuemus; Paradigma sit verborum رسیدن *resīden*, pervenire.

P r æ t e r i t u m.

رسید *resīd*, pervenit.

رسیدی *resīdī*, pervenisti.

رسیدیم *resīdem*, perveni.

رسیدند *resīdend*, pervenerunt.

رسیدید *resīdid*, pervenistis.

رسیدیم *resīdīm*, pervenimus.

A o r i s t u s.

رسد *resed*, pevenit, iet, iat. رسند *resend*, perveniunt, ient, iant.
 رسي *resi*, pervenis, ies, ias. رسيد *resid*, pervenitis, ietis, iatis.
 رسم *resem*, pervenio, iam, iam. رسيم *resim*, pervenimus, iemus, iamus.

I m p e r a t i v u s.

رسد <i>resed</i> , perveniat.	رسند <i>resend</i> , perveniant.
رس <i>res</i> , perveni.	رسيد <i>resid</i> , pervenite.
	رسيم <i>resim</i> , perveniamus.

I n f i n i t i v u s.

رسیدن *residen*, pervenire.

Participium præsentis temporis.

رسنده <i>resende</i> , رسان <i>resān</i> , رسانده <i>resāne</i> , رسا <i>resā</i> , رس <i>res</i> .	}	perveniens.
---	---	-------------

Participium præteriti temporis, et passivum.

رسیده *reside*, qui pervenit, assecutus.

Formatur itaque Præteriti فعل ماضی *fi'li māz̄y*, tertia persona ab infinitivo, abjecto ن *nuncum* præcedente fatha, in cujus locum succedit ġezma, e. g. رسیدن *residen*, pervenire, رسيد *resid*, pervenit, شناختن *šināchten*, cognoscere; شناخت *šinācht*, cognovit. Præfigitur interdum præterito, si prima litera verbi fuerit fethata, aut kesrata, incrementum ب *bi*, si vero fuerit zammata, ب *bū*, e. g. برسيد *biresid*, pervenit, بمرده *būmürd*, mortuus est; hoc incrementum in omnibus temporibus lo-

cum habet. Quodsi verbum, cui præfigitur particula ب *bi*, vel *bū*, incipiat ab *l* *elif*, inseritur euphoniæ caussa *ie* consonans, بیاید *bi-jāmed*, venit, بیاید *bijājed*, veniet, بیا *bijā*, veni. Nonnunquam tertiæ personæ præteriti singularis addunt Persæ in fine literam ي *je*, quæ *Je narrationis* vocatur, ut: رسیدی *resīdī*, pervenit, pro رسید *resīd*; sic: زید در مبدای حال رویکری کردی واز آن صنعت هر چه بدست آوردی *zeid der mebdāj hāl rūigeri kerdī, we ez ān sanāet her ēi bedest āwūrdī, kūdekānrā ziāfet nūmūdī*. Zeidus arariam artem primum exercuit, et omnia, quæ lucratus est, puerorum victui impendit; hic کردی *kerdī*, آوردی *āwūrdī*, et نمودی *nūmūdī*, sunt loco کرد *kerd*, آورد *āwūrd*, et نمود *nūmūd*.

Quod si præfigatur huic Præterito particula می *mī*, etiam aliquando همی *hemī*, induit notionem nostri Imperfecti, همی *hemī*, *fī li māzī istimrārī*, ut: رسید می *mīresīd*, et رسید همی *hemīresīd*, perveniebat, شناخت همی *hemī sinācht*, cognoscebat. Imperfectum optativi formatur a Præterito, addita litera ي *je* omnibus personis, excepta secunda singularis, ut:

رسیدی <i>resīdī</i> , perveniret.	رسیدندی <i>resīdendī</i> , pervenirent.
رسیدی <i>resīdī</i> , pervenires.	رسیدیدی <i>resīdidi</i> , perveniretis.
رسیدمی <i>resīdemī</i> , pervenirem.	رسیدیمی <i>resīdimī</i> , perveniremus.

Secundum Perfectum formatur a participio præteriti temporis seu passivo, et verbo substantivo, quod sic conjugatur:

رسیده <i>resīde</i> ,	} pvenit.	رسیده اند <i>resīde end</i> , pvenenerunt
رسیده است <i>resīde est</i> ,		
رسیده ای <i>resīdei</i> ,	pvenisti.	رسیده اید <i>resīde īd</i> , pvenistis.
رسیده ام <i>resīde em</i> ,	pveni.	رسیده ایم <i>resīde īm</i> , pvenimus.

Si autem huic participio præteriti addatur præteritum substantivi, fiet nostrum Plusquamperfectum, ut: رسیده بودم *resīde būdem*, pveneram; شناخته بودی *sināchte būdī*, cognoveras.

Aoristus مضارع فعل *fi-ti moxārî*, includit Futurum, et Præsens; formatur ab imperativo addita characteristicæ tertiæ personæ, nempe *-dal*, præcedente fatha, ut: a رس *res*, perveni, fit رسد *resed*, perveniet, perveniat, pervenit; a شناس *šinās*, cognosce, fit شناسد *šināsed*, cognoscer, cognoscat, cognoscit. Restrigitur ad Futurum præfixione particulæ ب *bi*, vel *bü*, ut: برسند *biresend*, pervenient, بشناسي *bi-šināsî*, cognosces; ad Præsens حال فعل *fi-lî hāl*, autem per particulas مي *mî*, et هي *hemî*, e. g. مي رسند *mî resend*, perveniunt, هي شناسم *hemî šināsem*, cognosco.

Datur etiam aliud Futurum مستقبل فعل *fi-lî mustakbil*, Persis usitatissimum, quod fit conjugato verbo خواستن *chāsten*, velle, et tertia persona Præteriti invariata, ut:

خواهد رسيد *chāheal resid*, perveniet. خواهند رسيد *chāhend resid*, pervenient.

خواهي رسيد *chāhî resid*, pervenies. خواهيد رسيد *chāchid resid*, pervenietis.

خواهم رسيد *chāhem resid*, perveniam. خواهيم رسيد *chāhîm resid*, perveniamus.

Imperativus امر *emr*, fit ab Infinitivo in verbis regularibus, sublato يدن *iden*, aut دن *den*, vel تن *ten*, ut a رسيدن *residen*, pervenire, رس *res*, perveni; افشاندن *efšānden*, spargere; افشان *efšān*, sparge; پروردن *perwerden*, alere, educare; پرور *perwer*, ale, educa; کشتن *kūšten*, interficere; کش *kūš*, interfice. Cui sæpe præfigitur ب *bi*, diciturque برس *bires* perveni, aut pervenias. Reliquæ personæ sunt eædem cum Aoristo.

Habent etiam Persæ imperativum امر مدامى *emrî müdāmî* dictum, quo aliqua actio continuanda esse jubetur, fitque duobus modis: vel præpositione particulæ مي *mî*, e. g. ميگوي *mīgūj*, continua tu loquendo; vel per participium præteriti, et imperativum verbi substantivi بودن *būden*, e. g. مي گفته باشيد *mî gūfte bāšid*, loquamini, continuate loquendo; sic: گاه مي آمده باشيد *giāh giāh mî āmede bāšid*; Veni-

re subinde; *merā der Košeī chātyr* مرا در گوشه خاطر جا داده باشید, *gīā dade bāsīd*, continueate mihi dare in angulo animi locum.

Imperativus, si pro finali *je* consonantem habet, sæpe illam abjicit, ut: a *جوییدن* *gīūjiden*, quærere fit *جوی* *gīūj*, et *جو* *gīū*, quære; *شوییدن* *šūjiden*, lavare, *شوی* *šūj*, et *شو* *šū*, lava. Immo etiam nomina omnia in *je* consonantem desinentia possunt quoque eam abjicere, ut: *خدای* *chudāj*, & *خدا* *chudā*, Deus; *پای* *pāj*, et *پا* *pā*, pes; *موی* *mūj*, et *مو* *mū*, capillus.

Infinitivus *مصدر* *masdar*, sæpe nominascit, et actionem verba-lem significat, ideoque admittit affixa pronominalia personæ, ut: *رسیدنم* *resīdenem*, meum pervenire, seu mea perventio.

Participium præsentis temporis *حالیه* *hālije*, formatur ab Imperativo dupliciter, primo: affixo *ان* *ān*, ut: *رو* *rew*, eas, *روان* *rewān*, iens, *رس* *res*, perveni, *رسان* *resān*, perveniens; cui aliquando additur *o he* otiosum, e. g. *روانه* *rewāne*, iens. Sed hæc Participia redolent Gerundia nostra in *do*, uti dicitur; *افتان و خیزان* *ūftānū chīzān*, modo cadendo, modo surgendo. Sæpe autem huic detrahitur *ن* *nun* finale, ut: *رسا* *resā*, perveniens, *افتا* *ūftā*, cadens. Sæpius etiam ipse Imperativus nudus sumitur præsertim in compositione pro Participio, seu nomine actoris, ut: *دست رس* *dest res*, cujus manus est perveniens, i. e. qui potest aliquid efficere. Secundo formatur Participium Præsentis, seu nomen actoris, *اسم فاعل* *ismī fāyl*, quod latinis est in *tor* ab eodem Imperativo, adjecto *نده* *ende*, ut: a *رس* *res*, perveni, fit *رسنده* *resende*, perveniens, quasi perventor; *درو* *direw* mete, *درونده* *direwende*, messor.

Participium præteriti temporis, et passivum *اسم مفعول* *ismī mefūl*, fit ab Infinitivo loco *ن* *nun* finalis, posito *o he*, ut: a *رسیدن* *resīden*, pervenire, fit *رسیده* *resīde*, qui pervenit. Sic ab omnibus verbis intransitivis, et passivæ significationis, ut: *افتاده* *ūftāde*, lapsus, ab *افتادن* *ūftāden*, labi, *خسته* *chāste*, vulneratus, a *خستن* *chāsten*, vulnerari. A Verbo autem transitivo promiscuam habet significationem, activam, vel passivam, ut: *کشاده* *kūsāde*, aperiens, et

apertus ; sensu autem discernuntur, et per verba substantivā بودن būden, esse, pro Activo, et شدن sūden, گشتن g'esten, گردیدن g'erdīden, esse, fieri, evadere, effici, pro Passivo, ut : نهاده است nihāde est, vel نهاده بود nihāde būd, posuit; نهاده شد nihāde sūd, positus fuit; دانسته بود dāniste būd, cognovit, دانسته شد dāniste sūd, cognitus fuit.

His præmissis, sequentem more Latinorum Conjugationem verborum persicorum statuere lubet :

I n d i c a t i v u s .

Tempus præsens.

می رسیم <i>mī resem</i> , pervenio.	می رسیدیم <i>mī resīm</i> , pervenimus.
می رسی <i>mī resī</i> , pervenis.	می رسیدی <i>mī resīd</i> , perveniris.
می رسد <i>mī resed</i> , pervenit.	می رسند <i>mī resend</i> , perveniunt.

Præteritum Imperfectum.

می رسیدم <i>mī resīdem</i> , pervenie-	می رسیدیم <i>mī resīdīm</i> , pervenieba-
bam.	mus.
می رسیدی <i>mī resīdī</i> , pervenie-	می رسیدید <i>mī resīdīd</i> , pervenieba-
bas.	tis.
می رسید <i>mī resīd</i> , pervenie-	می رسیدند <i>mī resīdend</i> , pervenie-
bat.	bant.

Præteritum Perfectum I.

رسیدم <i>resīdem</i> , پرسیدم <i>bīresīdem</i> , perveni.	رسیدیم <i>resīdīm</i> , pervenimus.
رسیدی <i>resīdī</i> , pervenisti.	رسیدید <i>resīdīd</i> , pervenistis.
رسید <i>resīd</i> , pervenit.	رسیدند <i>resīdend</i> , pervenerunt.

Præteritum Perfectum II.

رسیده ام <i>resīde em</i> , perveni.	رسیده ایم <i>resīde im</i> , pervenimus.
رسیده ای <i>resīdei</i> , pervenisti.	رسیده اید <i>resīde id</i> , pervenistis.
رسیده اند <i>resīde end</i> , pervenerunt.	
<i>de est</i> , pervenit.	

Præteritum Plusquamperfectum.

رسیده بودیم *reside būdīm*, perven-ram. رسیده بودم *reside būdem*, perven-ramus.

رسیده بودید *reside būdīd*, perven-ras. رسیده بودی *reside būdī*, perven-ratis.

رسیده بودند *reside būdend*, perven-rant. رسیده بود *reside būd*, perven-rat.

F u t u r u m. I.

برسیم *biresēm*, perveniamus. برسیم *biresīm*, perveniamus.
 برسی *biresī*, pervenies. برسید *biresīd*, pervenietis.
 برسد *biresed*, perveniet. برسند *biresend*, pervenient.

F u t u r u m II.

خواهیم رسید *chāhīm resīd*, perveniamus. خواهیم رسید *chāhem resīd*, perveniam.
 خواهید رسید *chāhīd resīd*, pervenietis. خواهی رسید *chāhī resīd*, pervenies.
 خواهند رسید *chāhend resīd*, pervenient. خواهد رسید *chāhed resīd*, perveniet.

I m p e r a t i v u s.

برسیم *resīm*, perveniamus. برس *bires*, vel *res*, vel برس *bires*, perveni.
 برسید *resīd*, pervenite. برسد *resed*, perveniat.
 برسند *resend*, perveniant.

O p t a t i v u s.

Præsens.

برسیم *biresīm*, utinam perveniamus. کاش *kāśā*, vel کاشکی *kāski*, vel کاش *kāśā*, utinam perveniam.
 برس *bires*, utinam perveniam.

līresī, utinam pervenias. برسید *bīresīd*, utinam perveniatis.
bīresed, utinam perveniat. برسند *bīresend*, utinam perveniant.

Idem est *tā bīresem*, ut perveniam.

I m p e r f e c t u m. I.

kāski mī resīdem, کاشکه می رسیدم *mī resīdīm*, utinam per-
 utinam pervenirem. veniremus.
mī resīdī, utinam perve- رسیدید *mī resīdīd*, utinam per-
 nires. veniretis.
mī resīd, utinam perve- رسیدند *mī resīdend*, utinam per-
 niret. venirent.

I m p e r f e c t u m. II.

resīdemī, pervenirem. رسیدمی *resīdīmī*, perveniremus.
resīdī, pervenires. رسیددی *resīdīdī*, perveniretis.
resīdī, perveniret. رسیدندی *resīdendī*, pervenirent.

P r æ t e r i t u m.

kāski resīde bā کاشکه رسیده باشم *resīde bāsīm*, pērvenc-
sem, utinam pervenerim. rimus.
resīde bāsī, pervene- رسیده باشید *resīde bāsīd*, pervene-
 ris. ritis.
resīde bāsed, perve- رسیده باشند *resīde bāsend*, pervene-
 rit. rint.

P l u s q u a m p e r f e c t u m. I.

kāski resīde mī کاشکه رسیده می شد *resīde mī sūdīm*, per-
sūdem, utinam pervenissem. venissemus.
resīde mī sūdī, per- رسید می شد *resīde mī sūdīd*, per-
 venissem. venisseytis.
resīde mī sūd, perve- رسیدند *resīde mī sūdend*,
 nisset. pervenissent.

P l u s q u a m p e r f e c t u m. II.

کاشکه رسیده شد می *kāski resīde sūdēmī*, utinam pervenissem. *resīde sūdīmī*, pervenissetis.

رسیده شدی *resīde sūdi*, pervenissetis.

رسیده شدند *resīde sūdendī*, pervenisset.

Idem est کاشکه رسیده بود می *kāski resīde būdemī*, utinam pervenissem.

F u t u r u m.

کاشکه برسم *kāski biresem*, utinam perveniam. &c.

Subjunctivus , seu Conditionalis.

P r æ s e n s.

ger biresem. } si perveniam. &c.
ger resem. }

I m p e r f e c t u m. I.

کاشکه رسیده می *ger resīdemī*, si pervenirem. &c.

I m p e r f e c t u m. II.

ger mī resīdem, } si pervenirem. &c.
ger bireīdem, }

P r æ t e r i t u m. I.

کاشکه باشم *ger resīde bāsem*, si pervenerim. &c.

P r æ t e r i t u m. II.

کاشکه رسیده ام *ger resīde em*, si pervenerim. &c.

P l u s q u a m p e r f e c t u m. I.

رسیده‌ام *ger resīdemī*, si pervenissem. &c.

P l u s q u a m p e r f e c t u m. II.

رسیده بودم *ger resīde būdem*,
رسیده شدم *ger resīde sūdēm*, } si pervenissem. &c.

F u t u r u m. I.

برسم *ger būresēm*, si perveniam. &c.

F u t u r u m. II.

باشم *ger resīde bāsem*, si pervenero. &c.

I n f i n i t i v u s.

رسیدن *resīden*, pervenire.

P a r t i c i p i u m.

P r æ s e n t i s.

رسنده *resende*,
رسان *resān*,
رسانده *resāne*,
رسا *resā*,
رس *res*. } perveniens.

P r æ t e r i t i.

رسیده *resīde*, qui pervenit.

Caput Nonum.

De Verbis irregularibus.

Irregularitas verborum persicorum in formatione Imperativi, illorumque temporum, quæ ab Imperativo derivantur, unice consistit; cum itaque omnia tempora Verbi a duobus formentur, nempe ab Imperativo, et Infinitivo, verbum, quod Imperativum extra regulam format, vocatur irregulare; nam polysyllaba in *یدن* *iden* omnium regularissime formant Imperativum ab Infinitivo, rejecto *یدن* *iden*, ut: رسیدن *residen*, pervenire, رس *res*, perveni; sic etiam pauca polysyllaba in *ادن* *āden*, ut: ab افتادن *iftāden*, cadere, fit: افت *ift*, cade; ab ایستادن *istāden*, stare, ایست *īst*, sta; Cetera fere omnia non admittunt hanc regulam, sed aliter, et aliter formant Imperativum, quod ex Indice subsequenti apparebit:

Index Verborum, Imperativum irregulariter formantium.

آجستن *āgisten*, plantare, آج *āg*.

آراستن *ārāstien*, ornare, instruere, آرای *ārāj*.

آزمودن *āzmūden*, probare, experiri, آزمای *āzmāj*.

آسودن *āsūden*, quiescere, quietare, آسای *āsāj*, vel آسا *āsā*.

آشفتن *āšūften*, آشوفتن *āšūften*, conturbare, conturbari, آشوب *āšūb*.

آغشتن *āghysten*, dissecare, macerare, macerari, آغیش *āghīš*.

افراختن *efrāchten*, exaltare, efferre, efferri, افراز *efrāz*.

افروختن *efrūchten*, splendere, urere, illuminare, افروز *efrūz*.

آفریدن *āferīden*, creare, آفرین *āferīn*.

افزودن *efzūden*, augere, crescere, افزای *efzāj*.

افشردن *efšūrden*, exprimere succum ex fructibus, افشار *efšār*, et افشر *efšūr*.

آلودن *ālūden*, polluere, inquinare, آلای *ālāj*.

آمادن *āmāden*, et آمودن *āmūden*, paratum esse, parare, آماز *āmāz*.

آمدن *āmeden*, venire, آي *āj*.
 آموختن *āmūchten*, discere, docere, آموز *amūz*.
 آمیختن *āmīchten*, miscere, et misceri, آمیز *āmīz*.
 انباشتن *embāšten*, implere, انبار *embār*.
 انداختن *endāchten*, jaculari, jacere, انداز *endāz*.
 اندوختن *endūchten*, lucrari, اندوز *endūz*.
 اندودن *endūden*, illinire, incrustare, انداي *endāj*.
 انگاشتن *engāšten*, opinari, putare, انگار *engār*.
 انگیختن *engīchten*, concitare, extrahere, انگیز *engīz*.
 اوباشتن *ewbāšten*, deglutire, اوبار *ewbār*.
 آوردن *āwerden*, et *awürden*, ferre, portare, 'adferre, آور *āwer*, آر *ār*.
 آویختن *āwīchten*, pendere, suspendere, آویز *āwīz*.
 باختن *bāchten*, ludere, باز *bāz*.
 پالودن *pālūden*, colare, پالاي *pālāj*.
 بایستن *bājisten*, oportere, convenire, بای *bāj*.
 پایستن *pājisten*, expectare, پای *pāj*.
 بخشودن *bachsūden*, condonare, بخشاي *bachsāj*, et بخش *bachs*.
 پذیرفتن *pezīresten*, acceptare, admittere, پذیر *pezīr*.
 پرداختن *perdāchten*, perpolire, پرداز *perdāz*.
 برداشتن *berdāšten*, auferre, tollere, بردار *berdār*.
 بردن *bürden*, portare, بر *ber*.
 برنیشتن *bernišesten*, conscendere, insidere, برنشین *bernišin*.
 پرهیختن *perhīchten*, erudire, docere, پرهیز *perhīz*.
 بستن *besten*; vincire, ligare, بند *bend*.
 پنداشتن *pendāšten*, et *pīndāšten*, putare, existimare, پندار *pendār*.
 بودن *būden*, esse, بو *būw*, et usit: باش *hās*.
 بیختن *bīchten*, cribrare, بیز *bīz*.
 پیختن *pīchten*, captivum reddere, et impotentem, پیز *pīz*.
 پیراستن *pīrāsten*, concinnare, ornare, پیراي *pīrāj*.
 پیوستن *pejwesten*, conjungi, conjungere, پیوند *pejwend*.
 تاختن *tāchten*, festinanter incedere, contorquere, تاز *tāz*.
 تافتن *tāften*, accendere, ardere, تاب *tāb*.
 توختن *tūchten*, colligere, et colligi paulatim, توز *tūz*.
 جستن *gīlūsten*, quærere, جوی *gīj*.

چیدن *cīden*, legere, colligere, چین *cīn*.
 خاستن *chāsten*, surgere, خیز *chȳz*.
 دادن *dāden*, dare, ده *deh*, et *dih*.
 داشتن *dāsten*, habere, tenere, دار *dār*.
 دانستن *dānīsten*, scire, دان *dān*.
 دریافتن *derjāften*, assequi, capere, intelligere, درباب *derjāb*.
 دیدن *dīden*, videre, بین *bīn*.
 رستن *resten*, dimitti, liberari, ره *reh*.
 رستن *rūsten*, crescere, روی *rūj*.
 رفتن *resten*, ire, incedere, رو *rew*.
 ریختن *rȳchten*, fundere, ری *rīz*.
 زادن *zāden*, parere, nasci, زای *zāj*.
 زدودن *zūdūden*, polire ex rubigine, زدای *zedāj*.
 زیستن *zīsten*, vivere, زی *zī*.
 ساختن *sāchten*, facere, parare, eslingere, ساز *sāz*.
 سپردن *sūpūrden*, commendare, committere, سپار *sipār*, et سپر *siper*.
 سبوحستن *sūbūchten*, et *sūpūchten*, pungere, سپوز *sūpūz*.
 ستدن *sīteden*, capere, ستان *sītān*.
 ستودن *sūtūden*, laudare, ستای *sītāj*.
 سرستن *sirīsten*, subigere, commiscere, سریش *sirīs*.
 سفتن *sūften*, perforare, سنب *sūneb*.
 سوختن *sūchten*, urere, uri, سوز *sūz*.
 سودن *sūden*, palpare, سای *sāj*.
 شتافتن *šitāften*, festinare, شتاب *šitāb*.
 شدن *sūden*, fieri, esse, شو *šew*.
 شستن *šūsten*, lavare, شوی *šūj*.
 شکستن *šīkosten*, frangere, frangi, شکن *šīken*.
 شکفتن *šīkīften*, mirari, شکیب *šīkīb*.
 شمردن *šūmūrden*, numerare, شمار *šūmār*.
 شناختن *šināchten*, intelligere, شناس *šinās*.
 فرمودن *fermūden*, jubere, فرمای *fermāj*.
 فروختن *fūrūchten*, vendere, فروش *fūrūs*.
 فریفتن *firīften*, decipere, فریب *firīb*.
 فرودن *fūrūden*, augeri, فرای *fezāj*.

فشردن *fūsürden*, exprimere, stringere, فشار *fisār*, et فش *fiser*.
 کادن *kāden*, coire, congregi cum muliere, کای *kāj*.
 کاستن *kāsten*, diminuere, diminui, اک *kāh*.
 گداختن *gūdāchten*, liquefacere, liquefieri, گداز *gūdāz*.
 گذاشتن *gūzāsten*, relinquere, dimittere, transire, گزار *gūzār*.
 گذشتن *gūzesten*, transire, گذر *gūzer*.
 کردن *kerden*, facere, کن *kūn*.
 گرفتن *giriften*, capere, گیر *gīr*, et گر *gīr*.
 گریختن *gīrīchten*, fugere, گریز *gīrīz*.
 گریستن *gīrīsten*, flere, گری *gīrj*.
 کسختن *kūsichten*, et کشتن *kūsūsten*, rumpere, rumpi, کسیل *kūsīl*.
 کشادن *kūsāden*, aperire, کشای *kūsāj*.
 کشتن *kīsten*, serere, کار *kār*.
 کشتن *kūsūften*, dispergere, کشف *kūsūf*.
 گفتن *gūften*, dicere, گوی *gūj*.
 گذاشتن *gūmāsten*, dimittere, applicare, گزار *gūmār*.
 مردن *mürden*, mori, میر *mīr*.
 نوشتن *nūbīsten*, scribere, نویس *nūwīs*, et نویس *nūwīs*.
 نشستن *nīsāsten*, jubere sedere, نشان *nīsān*, et نشینان *nīsīnān*.
 نشستن *nīsesten*, sedere, نشین *nīsīn*.
 نگریستن *nīgerīsten*, aspicere, نگر *nīger*.
 نمودن *nūmūden*, ostendere, نای *nūmāj*.
 نواختن *nūwāchten*, demulcere, نواز *nūwāz*.
 نهفتن *nūhūften*, latere, abscondere, نهبن *nūhben*.
 هشتن *hīsten*, deponere, demittere, هیش *hīs*.
 یافتن *jāsten*, invenire, یاب *jāb*.

Ex his allatis patet magnam in formandis Imperativis esse diversitatem, imo tantam varietatem, et incertitudinem, ut usu hic potius, quam præceptis, et regulis sit standum.

Caput Decimum.

De Verbo negativo, et passivo.

Verbum negativum fit præposita particula negativa *ne*, vel usit: conjunctim *ن ne*, ut: رسید *ne resīd*, aut نرسید *neresīd*, non pervenit, دانم *nemī dānem*, nescio, نداند *nedāned*, nescit, ندانست *nedānist nescivit*; ندانستن *nedānisten*, nescire; نداننده *nedānende*, nesciens; *نه am*, *ne em*, non sum, نه *nej*, vel نهی *nejī*, non es, نه است *ne est*, aut usit: نیست *nīst*, non est; نه اند *ne end*, non sunt. Hæc particula negativa in omnibus modis, et temporibus locum habet, excepto Imperativo, nam Prohibitivus نهی *nehj*, fit præposita particula *me*, vel usit: conjunctim *م me*, quæ verbo significationem negationis infert, ut رس *me res*, aut مرس *meres*, non perveni, ne pervenias; مگو *megū*, ne loquaris, مخوان *mechān*, ne legas, مخور *mechor*, non comede, مورو *merew*, ne eas.

Quod si Verbum, cui præficitur hujus modi particula *mim*, aut *nun*, incipiat ab *Elif*, interseritur *ي je* consonans, ut: مهيا *mejā*, noli venire, نهيامد *nejāmed*, non venit.

Passivum proprie distinctæ formæ non habent Persæ, sed nonnulla habent passivæ significationis sub terminatione activa, ut گردیدن *gerdiden*, fieri, effici, evadere. Multa etiam habent communia, scilicet activæ, et passivæ significationis promiscue, ut: آمیختن *ām̄ychten*, miscere, et misceri; آموختن *āmūchten*, discere, et docere. Ceterum reddunt sæpe Passivum per Verbum substantivum شدن *sūden*, fieri, et synonyma, ac præteritum participii proprii verbi, ut: خوانده شدن *chānde sūden*, legi; پرسیده شدن *pūrsīde sūden*, interrogari; پرسیده می شوم *pūrsīde mī šewem*, interrogor, پرسیده می شد *pūrsīde mī sūd*, interrogabatur, پرسیده شد *pūrsīde sūd*, interrogatus est, خوانده بشود *chānde chāhed sūd*, legetur; تا پرسیده شود *tā pūrsīde šewed*, ut interrogetur, et sic de reliquis.

Sæpius etiam utuntur Persæ tertia persona pluralis ad indicandum Passivum, dicunt igitur: کونید *gūjend*, ajunt, i. e. dicitur; آورده اند *āwūrde end*, retulerunt, i. e. relatum est; در ولایت ———— *der wilājetī sīstān chuube benāmī zeid chāndend*, per provinciam Sistaniæ, Zeidi in publicis precibus mentionem fecerunt, i. e. mentio facta est, برآرد *sim-sīr ki saikal nezenend*, *jenk berāred*, gladius, qui non politur, rubiginem contrahit.

Caput Undecimum.

De Specie Nominum.

Species Nominum duplex est, primitiva, et derivativa. Nomen primitivum est, quod aliunde non derivatur, ut: خدا chudā, Deus; مرد merd, vir, اسب esb, equus; Derivativum est, quod ab alio derivatur, estque Verbale, vel Nominale; Verbalia derivativa, seu nomina, quæ derivantur a verbo, sunt varia, ut:

Nomen *Actoris*, quod Persæ reddunt per Participium in نده *ende*, ut گوينده *gūjende*, locutor, musicus vocalis, سازنده *sāzende*, compositor, pulsator fidium, musicus instrumentalis; at in compositis nominibus ponunt کار *kār*, et کر *ker*, ac گز *ger*, quasi factor, fex, ut: قلمکار *kal-lemkār*, entypicus sculptor, گناهکار *gūnāhkiār*, peccator, quasi peccati factor; زرگر *zergēr*, aurifaber, کفشگر *kefšger*, sutor; et in aliis compositis, loco integri participii, adhibent aliud participium, quod est terminatione idem cum imperativo, ut: گوي *gūj*, locutor, prolator, v. g. دروغ گوي *dūrūgh gūj*, prolator mendaciorum, mendax; دار *dār*, tenens, habens, تاجدار *tāgdār*, coronam tenens, coronatus, Rex.

Nomen *Loci et Temporis* formant ab Infinitivo Verbi, cui ي *je* quiescens annectunt, additis insuper nominibus وقت *wakt*, tempus,

et جاي *giij*, locus, ut: وقت خواندني *chāndenī wakt*, tempus legendi, جاي نودني *nūmudenī giāj*, locus ostendendi, ostensionis.

Reddunt pariter nomen loci per nomen *ok gāh*, locus, et rarius tempus, quod nomini verbali actionis, i. e. tertiæ personæ singularis Præteriti perfecti, vel cuivis nomini substantivo addunt, ut نشستگاه *nišestgāh*, vel ad evitandum tot consonantium concursum *nišeste - gāh*, locus, et tempus sessionis, seu considendi locus. Sic زیارتگاه *zijāret - gāh*, locus visitationis; عبادتگاه *jyādetgāh*, locus adorationis, templum, sacellum.

Persis nomen *Actionis* exprimitur sæpe per nomen desinens in ش vel بش *is*, additum Imperativo verbi, ut a دیدن *diden*, videre, fit Imperativus بین *bīn*, vide, et ab hoc بینش *bīnīš*, visio, visus; ab آسودن *āsūden*, quiescere, آسای *āsāj*, quiesce, آسایش *āsāīš*, quies. Quod si passive ponendum sit tale nomen, tunc frequentius fit a participio passivi, addito گي *gi*, ut a ستوده *sūtūde*, laudatus, fit ستودهگي *sūtūdegī*, sen usitatus dempto finali *o he*, ستودهگي *sūtūdegī*, laudatio passiva, seu laus, qua quis laudatur ab alio. Pro actione verbali sæpe sumitur tertia persona singularis Præteriti perfecti, ut در خواست *der chāst*, postulavit, et postulatio: خرید و فروخت *chyriāū fürūcht*, emit et vendidit, emptio, et venditio, commercium. Porro ipse Infinitivus nominascens sumitur pro actione, ut خوردني خوردن *chordenī chord*, eionem unam comedit, h. e. semel, vel aliquem cibum sumpsit.

Nomen *Vicis* exprimunt addito infinitivo verbi, vel nomini actionis ي *i*, quod وحدت ياي *jīj wahdet*, seu je unitatis vocant, ut گردني *kerdenī*, semel facere, seu una actio; idem Je locum habet in omnibus substantivis, ut: مردني *merdī*, unus vir, زني *zenī*, una femina, ita ut nullum discrimen sit inter hoc, et inter ياي تکير *jīj ten-kīr*, Je vagum, indeterminatum, sic پادشاهي *pādīshāhī*, aliquis, quidam Rex, vel unus Rex, مردني *merdī*, unus vir, vel quidam vir; sed si nomini terminato in *o he* otiosum, Je unitatis addendum foret, loco ي *je* additur *hemze kesratum*, ut: چشمه *česmeī*, unus fons; آفتابه *āftābei*, unum, aliquod gutturnium.

Derivativum Nominale est, quod ab alio nomine derivatur, estque Possessivum, Diminutivum, et Locale.

Persæ formant *adjectiva*, et præcipue gentilia additione ي *i* nomini substantivo, quod *jiz nisbet*, seu *Je* relationis dicitur. ut: اصفهان *isfahān*, Spahanum, اصفهاني *isfahānī*, Spahanensis, پادشاه *pādīshāh*, Imperator, Rex, پادشاهي *pādīshāhī*, imperialis, regius; آتش *ātes*, ignis, آتشي *ātesī*, igneus, quibus sæpe addunt ن *nun*, et dicunt آتшин *ātesīn*, igneus; شیر *šīr* lac, شیرین *šīrīn*, lacteus, dulcis. Sic multa alia adjectiva formantur, ut ا پیش *pīš*, ante, پیشین *pīšīn*, anterior, primus. Sed ad exprimendum *Possessivum* affigunt nominibus particulas مند *mend*, ور *wer*, وار *wār*, دار *dār*, سار *sār*, ناک *nāk*, et کین *kīn*, ut: هنرمند *hūnermend*, virtute, aut arte præditus; جانور *gī.inwer*, vitam habens, animal, امیدوار *ūmīdwār*, spem habens, مالدار *māldār*, opes habens, dives, شرمسار *šermsār*, pulcore suffusus; خاکسار *chākīsār*, terræ, et pulveri mixtus: غضبناک *ghīzebrīk*, ira affectus, iratus, غمناک *ghamnāk*, tristis, غمکین *ghamkīn*, tristitia affectus, نمکین *nemkīn*, humidus.

Sæpe etiam reddunt *Possessivum* paraphrastice per arabica ذو *zū*, habens, possidens, صاحب *sāhyb*, possessor, dominus, اهل *ehl*, dotatus, præditus, ut: ذوی جلال *zūi gēlāl*, dignitate præditus, صاحب عقل *sāhybi ākyl*, intellectu præditus, صاهب جمال *sāhybi gīmāl*, venustate præditus, اهل حکمت *ehli hikmet*, sapientia præditus; اهل پرهیز *ehli perhīz*, abstinens.

Nomina opificum, artificum, vel professorum alicujus artis fiunt adjectione کار *kār*, vel کر *ker*, seu گر *ger*, aut aliorum participiorum, ad formam Imperativi restrictorum, ut sunt ساز *sāz*, e. g. ساز *kārsāz*, opifex; فروش *fūrūs* venditor, ut, حالوا فروش *halwā fūrūs*, venditor dulciariorum, eorumque confector; بان *bān*, custos ut دربان *derbān*, custos januæ, janitor. باغبان *bāghbān*, custos vinearum, hortulanus; کشتیبان *kestībān*, naclerus, دشتیبان *destībān*, custos, qui sacra servat, ab iisve jumenta abigit.

Ceterum arabica nomina Artificum plurima communia sunt etiam Persis, ut: صحاف *sahhāf*, librarius; سراج *serrāg*, qui conficit ephippia; دباغ *debbagh*, coriarius, et similia.

A prædictis autem derivativis, immo ab omnibus Adjectivis, et multis Substantivis suis, et arabicis formant Persæ abstracta, adjecta littera *ي je*, quam *ياي jāi masdar*, seu *Je* substantivi vocant, ut: هنرمندی *hūnermendī*, virtuositas; شرمساری *šermsārī*, pudicitia. نانوائی *nānwāj*, aut, نانوائی *nānwājī*, et خبازی *chabbāzī*, ars pistoria, aut etiam vendendi panem, ab arabico خباز *chabbāz*, pistor. سپید *sipīd*, albus, سپیدی *sipīdī*, albedo, vel بیاضی *bejāzī* ab arabico بیاض *bejāz*, albus; دوست *dost*, amicus; دوستی *dostī*, amicitia; پادشاه *pādisāh*, Imperator, Rex, پادشاهی *pādisāhī*, regnum, et regia, imperialis dignitas; شاد *sād*, lætus, شادی *šādī*, lætitia; خوش *choš*, bonus; خوشی *chošī*, bonitas.

Abstracta fiunt etiam addendo nomini in *o he* otiosum desinenti, syllabam *گی gī*, idque vel manente *o he*, ut: بندهگی *bendegī*, servitium, a بنده *bende*, servus; vel potius *o he* abjecto, ut تشنگی *tesnegī*, sitis, a تشنه *tesne*, sitiens. A Præteritis Verborum fiunt interdum Abstracta, assumendo in fine *ار ār*, ut: گفتار *gūftār*, dictio, a گفت *gūft*, dixit; دیدار *dīdār*, visio, a دید *dīd*, vidit. Vel si adjectivis in fine additur *ای elīf*, ut: گرمای *germā*, calor a گرم *germ*, calidus, سرما *sermā*, frigus, a سرم *serm*, frigidus. Ab adjectivis fiunt interdum abstracta, addendo in fine *نای nāj*, ut: فراخی *fīrāch*, latus, fit *fīrāchnāj*, latitudo, et تنگی *tenk*, angustus, fit *tenknāj*, angustia.

Quædam abstracta verbalia, quæ nihil aliud sunt, quam ipsa persona tertia singularis præteriti nominascens, fiunt emphatica, assumendo ejusdem verbi Imperativum nominascentem, cum *و waw* copula; ut: گفت و گو *gūftū gū*, sermocinatio; جست و جو *gīūstū gīū*, perquisitio; گرفت و گیر *gīrīftū gīr*, captura.

Quædam Adjectiva fiunt a substantivis, assumendo in fine *انه āne*, et significant, qualiter quis sit affectus, possuntque adverbialiter exponi; ut: پدرانه *pederāne*, qui instar patris egit, paterne, دانایانه *danājāne*, prudenter, نیازمندانه *nijāzmendāne*, suppliciter.

Adjectiva similitudinis fiunt addendo substantivis, *آسا āsā*, سا *sā*, *و es*, *دیس dīs*, بار *bār*, et وار *wār*, ut: آمبار آسا *āmbār āsā*, am-

baro similis; مشک آسا *mūšk āsā*, moschi instar; سحر سا *sihir sā*, magiæ instar, غنچه وش *ghunçe weš*, nodo rosæ similis; خور دیس *chor dīs*, solis instar, مشک بار vel مشکبار *mūškbār*, moschi instar. پرگار وار *pergār war*, circini instar.

Terminatio فام *fām*, postposita nominibus colorum, inclinationem quamdam illius coloris denotat, quasi dicas, *vergens, tendens*; ut سیه فام *sijeh fām*, subater, زمرد فام *zūmūrrūd fām*, ad colorem smaragdi vergens; گلغام *gūlfām*, rosaceus. Sic گون *gūn*, additum alii voci colorem, aut similitudinem denotat, ut لاله گون *lāle gūn*, instar tulipæ rubicundus, گلگون *gūlgūn*, instar rosæ, rosei coloris.

Nomina quædam abstracta, itemque præpositiones geminatae, cum insertione literæ ا *Elif*, formant eleganter adjectiva, ut a بر *ber*, supra, برابر *berāber*, æqualis; a لب *leb*, labium, لبالب *leb āleb*, quod ad supremum marginem est; a پس *pes*, post, پساپس *pesāpes*, qui retrorsum vadit; a گون *gūn*, modus, color, گوناگون *gūnāgūn*, varius, diversi coloris; a رنگ *renk*, color, رنگارنگ *renkārenk*, versicolor.

Diminutiva fiunt addita litera ک *kef* præcedente fatha, ut a پسر *pūser*, filius, پسرک *pūserek*, filiulus; پدر *peder*, pater, پدرک *pederek*, paterculus; مادر *māder*, mater, مادرک *māderek*, matercula. Si ک *ke* diminutivum addendum foret nomini in o *he* otiosum exeunti, illud o *he* mutatur in ی *je* fethatum, e. g. خواجه *choḡia*, magister, خواجیک *choḡiojek*, magisterulus; بنده *bende*, servus, بندیک *bendejek*, servulus. Nonnulli etiam illud o *he* quiescens in ک *kief* mutant, cui iterum ک *kief* Diminutivi addunt, ut: بندکک *bendekek*, servulus; داندکک *dānendekek*, sciulus. Diminutivum in rebus inanimatis plerumque fit additione ج *ge*, vel چ *ce*, ut هندوچه *hindūḡe*, parva anguria, کورچه *mūrce*, formicula.

Nomen *Locale* duplex est, Collectivum, et Singulare; *Collectivum* significat locum, in quo res copiosæ sunt, et abundanter, fitque adjecto ستان *istān*, زار *zār*, vel سار *sār*, ut گلستان *gūlistān*, rosetum, rosarium, a گل *gūl*, rosa, علفزار *ālefzār*, locus pabulo abundans, pratum, شهرستان *šehristān*, urbs magna, کشتزار *kistzār*, campus consitus, viridarium; کوهستان *kohistān*, et کوهسار *kohsār*, regio montana; نکسار *ne-*

meksār, et نکرار *nemekzār*, salina, salis fodina; rarius additur لاخ *lāch*, ut: سنکلاخ *senklāch*, locus lapidosus, idem quod سنکستان *senkistān*; nonnunquam ستان *istān*, regionem denotat, ut عربستان *ārebistān*, Arabia, Arabum regio, هندستان *hindistān*, Indorum regio, India. *Singulare* significat locum, seu vas, aut instrumentum, in quo quid reponitur, vel asservatur; fit autem adjecto دان *dān*, ut: جامه‌دان *giāmedān*, capsula vestis, saccus, in quo reponuntur vestes; کلمه‌دان *kalemdān*, aut خامه‌دان *chāmedān*, calamarium; شمع‌دان *sem^hdān*, candelabrum, نمکه‌دان *nemekdān*, salinum. Dicitur etiam چراگاه *cerāgāh*, pascuum, pratum, locus pascendi, خیمه‌گاه *chaimegāh*, castrum, locus, in quo figuntur tentoria; sic چراغ‌جا *cirāghgiā*, candelæ locus, candelabrum; جا خواب *chāb giā*, somni locus, lectus.

Caput Duodecimum.

De Figura Nominum.

Nomen est Figura simplex, vel compositum. Persæ plurima habent composita nomina, ita ut dici possit, nullam linguam illi in compositionibus, et quidem elegantissimis, ac ingeniosissimis casse parem, si Germanicam excipias, hujusmodi compositionibus affluentem; fit autem hæc compositio quatuor modis:

I. Ex duobus Substantivis, ut:

آهو چشم *āhū ceśm*, oculis cervinis, i. e. blandis præditus.
 پری روی *perī rūj*, facie formosus angeli instar.
 پری پیکر *perī pejker*, facie angelica præditus.
 پری رخسار *perī ruchsār*, genis angelicis præditus.
 جمشید کلاه *gemsīd kūlāh*, diademate Dschemschidi præditus.

دارا خشمت *dārā hašemet*, famulitiō Darii præditus.

زهره جبین *zūhre ġebīn*, frontem habens instar veneris planetæ splendidam.

ساف *sīmīn sāk*, crure argenteo instructus.

طوطي گفتار *tūtī ġūftār*, vocem psithaci habens.

غنچه لب *ġhunče leb*, labiis, ut nodo rosæ præditus.

سمن بوي *semen būj*, jasmini odorem fragrans.

سمن بر *semen ber*, pectus habens candidum, et odoriferum jasmini instar.

سرو قد *serw kadd*, staturæ cupressui similis, i. e. proceræ.

گلرخ *ġūlruch*, rosaceam genam habens.

گلروي *ġūlrūj*, facie, ut rosa præditus.

مار تن *mār ten*, simile serpenti corpus habens.

مشکبوي *mūškbūj*, moschi odorem habens.

شکر لب *šeker leb*, labiis saccharo conditis præditus.

ياقوت لب *jākūt leb*, labia, ut rubinum habens.

شير دل *šīr dil*, corde leonino præditus.

II. Adjectivum substantivo præpositum, compositionem efficit, ut:

خوب روي *chūb rūj*, pulchra facie præditus.

تشنه دل *tesne dil*, sitibundi cordis, i. e. cupidus, avidus.

پاکيزه خوي *pākīze chūj*, puram habens indolem.

خوشخوي *chošchūj*, bonis moribus imbutus.

پاکدامن *pākdāmen*, virtutis infucatae, castus, purus, continens.

خوب آواز *chūb āwāz*, canora, ac grata voce præditus.

خوب رائحه *chūb rāiha*, optimi odoris, odorifer.

خوش الحان *choš elhān*, amoena voce præditus, canorus; *epith: lusciniæ*.

خوش رفتار *choš refīār*, belle, et amoene incedens.

شيرينکار *šīrīnkār*, delectabilis, benignis moribus excultus, blandus.

شيرين دهن *šīrīn dehen*, ore suavi præditus, suaviloquus.

سياه چشم *sījāh česm*, nigris oculis præditus.

فعال *nik fi-âl*, bonarum actionum, probus.

III. Ex nomine, et participio, ut:

گل افشان *gûl efsân*, rosas spargens.
 دُرّ افشان *durr efsân*, uniones spargens, gemmifer.
 گوهر افشان *göher efsân*, gemmas spargens, pretiosus.
 تیغ افشان *tîg h efsân*, gladium vibrans.
 خون افشان *chiun efsân*, fusor sanguinis.
 دل آزار *dil âzâr*, cor affligens, molestus.
 جان آزار *giân âzâr*, animam excrucians, atrox.
 تاب افکن *tâb efken*, flammivomus.
 بیج افکن *bich efken*, radicum evulsor.
 سنگ افکن *senk efken*, lapides projiciens.
 کوه افکن *koh efken*, montes disjiciens.
 مرد افکن *merd efken*, hominum dispulsor.
 عنبر آگین *ûmber âgîn*, ambra fartus, plenus.
 سرور آگین *surûr âgîn*, lætitia fartus, amœnus.
 مراد آور *murâd âwer*, allator rei desideratæ.
 دل آور *dil âwer*, raptor cordis.
 جهان آرا *gihân ârâ*, mundum ornans.
 عالم آرا *âlem ârâ*, mundum condecorans.
 مجلس آرا *meğlis ârâ*, convivium ornans.
 دل آرا *dil ârâ*, cor recreans.
 دل آرام *dil ârâm*, cor quietum reddens, tranquillans.
 نبرد آزما *neberd âzmâ*, bello assuerus.
 روح آسا *rûh âsâ*, pacator animæ.
 جان آسا *giân âsâ*, quietem dans animo, animam pacificans.
 کار آزموده *kâr âzmûde*, expertus, rerum peritus.
 خون آلود *chûn âlûd*, sanguine conspersus.
 غبار آلود *ghûbâr âlûd*, pulverulentus.
 خطا آلود *châtâ âlûd*, peccatis inquinatus.

افرا *rūh efzā*, spiritum recreans.
 افرا *bihget efzā*, hiralitatis auctor.
 آشوب شهر *šehir āsūb*, urbes perturbans.
 روز افروز *rūz efzūn*, dies augens, augustus.
 سر افراز *ser efrāz*, caput extollens, magnus, eminens, gloriosus.
 گردن افراز *gerden efrāz*, collum extendens.
 عالم افروز *ālem efrūz*, mundum illuminans.
 جهان افروز *gihān efrūz*, universum illuminans.
 کبته افروز *giti efrūz*, orbem illuminans.
 معرکه افروز *mārīke efrūz*, praelium aggrediens.
 بوستان افروز *bostān efrūz*, hortum urens, Amaranthus.
 آفرین جهان *gihān āferīn*, Creator mundi, Deus.
 دانش آموز *dānīs āmūz*, versatus in scientiis.
 کار آموز *kār āmūz*, peritus, in negotiis versatus.
 موده آموز *mūde āmīz*, lætificus, bonis nunciis mixtus.
 ستم آموز *sitem āmīz*, minitatorius, vexatione permistus.
 نیاز آموز *nijāz āmīz*, supplex.
 حکمت آموز *hikmet āmīz*, mysticus, sapientia, aut misterio admistus.
 راحت آموز *rāhet amīz*, quietem ferens.
 شهد آموز *šehd āmīz*, mellitus.
 رنگ آموز *renk āmīz*, coloratus, fallax.
 پرتو انداز *pertew endāz*, ejaculans, diffundens radios.
 دهشت انداز *dihšet endāz*, timorem, terrorem incutiens.
 آتش انداز *ātes endāz*, ignivomus.
 تیر انداز *tīr endāz*, jaculator, sagittarius.
 ظلمت اندوز *zulmet endūz*, obscurus, tenebrosus; *epith: noctis*.
 عبرت اندوز *ibret endūz*, admirationem attrahens.
 التفات انگیز *iltifāt engīz*, respectum movens.
 خاوص انگیز *chulūs engīz*, sinceritatem pariens.
 فتنه انگیز *fiene engīz*, seditiosus.
 خجالت انگیز *chaglet engīz*, pudorem caussans.
 خفقان انگیز *chafakān engīz*, palpitationem cordis excitans.

ارشاد انگیز *iršād engīz*, salutifer.
 مردم اوبار *merdūn ewbār*, hominum vorator.
 جان آفرین *giān āferīn*, creator animæ.
 دلبر *dilber*, cor rapiens, formosus.
 سایه پرور *sāje perwer*, in umbra educatus, delicatus, mollis.
 علما پرور *ūlemā perwer*, fautor Doctōrum, mecoenas.
 تن پرور *ten perwer*, corpus farciens, corporis commodis studens.
 عشق باز *šsk bāz*, cum amore ludens.
 پوزش پذیر *pūzīš pezīr*, excusationem acceptans, clemens.
 ترانه پرداز *terāne perdāz*, modulans, *epith: Musici*.
 سخن پرداز *sachun perdāz*, verborum concinnator, eloquens.
 نقل بند *nakl bend*, compositor narrationum, historicus.
 حیلہ بند *hyle bend*, deceptor.
 عدو بند *ādū bend*, ligator inimicorum, victor.
 عطر بیز *ātar bīz*, odores spargens, odorifer.
 نادره پیرا *nādire pīrā*, raritatum compositor, memorandorum scriptor.
 آسمان پیوند *āsumān pejwend*, cælum pertingens.
 عالمتاب *ālemeāb*, orbem illuminans; *epith: Solis*.
 دولتجوی *dewletgiūj*, felicitatem optans.
 گل چین *gūl cīn*, florilegus.
 شکوفه چین *šukūfe cīn*, decerptor florum.
 سخن چین *sachun cīn*, sermonis alieni captator, delator.
 خیر خواہ *chair chāh*, benevolus.
 دولتخواہ *dewlet chāh*, prosperitatem optans.
 سحر خیز *sahar chīz*, bono mane surgens.
 خوشخوان *chošchān*, suaviter cantans.
 جهاندار *gihāndār*, mundum tenens, Rex.
 نکته دان *nukte dān*, subtilia intelligens.
 جهان دیده *gihān dīde*, in rebus mundi versatus.
 امور دیده *umūr dīde*, in rebus agendis versatus.
 خرده بین *churde bin*, acris, et subtilis intellectus aut visus; minuta
 videns.

سخن ران *sachun rān*, verba protrahens, sermocinator.
 کامران *kāmrān*, optatis gaudens.
 ریز خون *chūn rīz*, sanguinis fusor.
 ریز شکر *šeker rīz*, saccharum spargens.
 ریز اشک *ešk rīz*, lacrymas fundens.
 غزدا *ghamzedā*, ærumnam detergens.
 زدا *zulmet zedā*, dissipator tenebrarum.
 رهن *rehzen*, viam infestans, latro.
 سحرساز *sihir sāz*, fascinator.
 دلسوز *dilsūz*, cor urens.
 شکار *giān šikār*, cordium venator.
 عمر شکاف *ūmr šikāf*, vitam findens, i. e. mors.
 صف شکن *saff šiken*, seriem, aciem destruens.
 شمار انجم *engīūm sūmār*, numero stellarum par.
 کار شناس *kār šinās*, expertus in negotiis.
 شکر فروش *šeker fīrūs*, venditor sacchari.
 ناظر فریب *nāzyr firib*, spectatorem decipiens.
 جگر گداز *giger gūdāz*, cor liquefaciens.
 صما گداز *summā gūdāz*, infortunium emolliens, depellens.
 ضیا کستر *zyjā kūster*, luminis sparsor.
 عالم گیر *āleim gīr*, orbem sibi subjiciens.
 دلکشا *dil kūšā*, cor exhilarans, jucundus.
 کشور کش *kīšwer kūšā*, regionum expugnator.
 اورنگ نشین *ewrenk nišīn*, throno insidens, Rex.
 ویرانه نشین *wīrāne nišīn*, solitudinis cultor.
 رهنما *rehnūmā*, viæ ostensor.
 غریب نواز *gharīb nūwāz*, peregrinum humaniter excipiens.
 بربط نواز *berbut nūwāz*, citharædus.

IV. Ex particula, et nomine, ut:

هاشیان *hemāsijān*, socius nidi.
 هماهنگ *hemahenk*, consonans, concordans.

همبزم *hembezm*, conviva, contubernalis.
 همپستر *hempister*, lecti consors.
 همدم *hemdem*, consors, sodalis, socius.
 همراه *hemrah*, comes itineris.
 همسایه *hemsāje*, vicinus, qui eadem fruitur umbra.
 همخانه *hemchāne*, condomesticus, conjux.
 نا امید *nā ūmīd*, desperatus.
 نا بینا *nā bīnā*, cæcus, non videns.
 نا معلوم *nā mālūm*, ignotus.
 کمبها *kembehā*, nullius pretii.
 کم خرد *ķem chyred*, minus sapiens, insipiens.
 بی ایمان *bī īmān*, sine religione, infidelis.
 بی تامل *bī teemmul*, inconsideratus.
 گمراه *gūmrāh*, qui amisit viam, devius.

Caput Octavum.

De Numeralibus.

Numeri Cardinales sunt sequentes :

- ۱ یک *jek*, unus.
- ۲ دو *dū*, duo.
- ۳ سه *si*, tres.
- ۴ چهار *cehār*, et چار *ciār*, quatuor.
- ۵ پنج *peng*, quinque.
- ۶ شش *ses*, sex.
- ۷ هفت *heft*, septem.
- ۸ هشت *hest*, octo.
- ۹ نه *nāh*, novem.
- ۱۰ ده *deh*, decem.

- ۱۱ یازده *jāzdeh*, vel یانزده *jānzede*, undecim.
 ۱۲ دوازده *dūwāzdeh*, duodecim.
 ۱۳ سیزده *sīzdeh*, tredecim.
 ۱۴ چهارده *čehārdeh*, quatuordecim.
 ۱۵ پانزده *pānzede*, quindecim.
 ۱۶ شانزده *šānzede*, sexdecim.
 ۱۷ هفده *hefdeh*, septemdecim.
 ۱۸ هجده *hejdeh*, et هجده *hejdeh*, octodecim.
 ۱۹ نوزده *nūzdeh*, et نویزده *nūwezdeh*, novemdecim.
 ۲۰ بیست *bīst*, viginti.
 ۲۱ بیست یک *bīst jek*, viginti unus.
 ۲۲ بیست و دو *bīstü dü*, viginti duo.
 ۳۰ سی *si*, triginta.
 ۴۰ چهل *čehel*, quadraginta.
 ۵۰ پنجاه *penğiah*, quinquaginta.
 ۶۰ شصت *šešt*, et شصت *šast*, sexaginta.
 ۷۰ هفتاد *heftād*, septuaginta.
 ۸۰ هشتاد *heštād*, octoginta.
 ۹۰ نود *nūwed*, nonaginta.
 ۱۰۰ صد *sad*, centum.
 ۲۰۰ دویست *dūsad*, et دویست *dūwīst*, ducenti.
 ۳۰۰ سیصد *sīsad*, trecenti.
 ۴۰۰ چهار صد *čehār sad*, quadringenti.
 ۵۰۰ پانصد *pānsad*, quingenti.
 ۱۰۰۰ هزار *hezār*, mille.
 ۱۰۰۰۰ ده هزار *deh hezār*, decem milia.
 ۱۰۰۰۰۰ صد هزار *sad hezār*, vel لک *lek*, centum millia.

Vides ergo in Persicis præponi semper numerum majorem minori cum, vel absque copula, ut: ۱۸۰۳. هزار و هشتصد و سه *hezārü heštsadü si*. Sciendum præterea, hæc omnia numeralia persica non declinari, sed numeratis præponi, et quidem plerumque in

singulari, ut: دو طرف *dū taref*, duæ, vel ambæ partes. Invenitur tamen Persicum هزاران *hezārān*; millia.

Ordinalia desinunt in م *mim*, præcedente zamma, ut:

یکم *jeklūm*, primus, quod et نخستین *nuchustīn*.
 دوم *dūwūm*, secundus.
 سوم *siwūm*, tertius.
 چهارم *čehārūm*, quartus.
 پنجم *penğiūm*, quintus.
 ششم *šesūm*, sextus.
 هفتم *heftūm*, septimus.
 هشتم *heštūm*, octavus.
 نهم *nūhūm*, nonus.
 دهم *dehūm*, decimus.
 بیستم *bīstūm*, vicesimus.
 یکم بیست *bīstū jeklūm*, vel *jeglūm*, vicesimus primus.
 سیسم *sijūm*, tricesimus.
 شصتم *šastūm*, sexagesimus.
 صدم *sadūm*, centesimus.
 صد و یکم *sadū jeglūm*, centesimus primus.
 دویستم *dūwīstūm*, ducentesimus.
 سیصد و یکم *sisadūm*, trecentesimus.
 هزارم *hezārūm*, millesimus.
 دو هزارم *dū hezārūm*, bis millesimus.

Et sic de reliquis. In Pentateucho ي *je* additur, e. g. دویومی *dūjūmī*, secundus; سیومی *sijūmī*, tertius; هفتمی *heftūmī*, septimus; aliquando etiam ین *īn*; ut چهارمین *čehārūmīn*, quartus; پنجمین *penğiūmīn*, quintus; ششمین *šesūmīn*, sextus.

Persæ distributiva nomina reddunt vel per plurale cardinalis numeri, quem etiam reduplicant, ut: یگان *jegān*, et یگان یگان *jegān je-*

gān, singuli; چهاران *čehārān*, *dehārān*, quaterni. Vel per reduplicatum in singulari, ut یک یک *jeḵ jeḵ*, et sæpius interposita litera *l elif*, ut یک یک *jegājeḵ*, singuli; vel interposito *bā*, e. g. دو با دو *dū bā dū*, bini, vel addito *i ī*, ut دو ی دو *dūwī*, bini.

Ad numeros pertinere videntur تک *teḵ*, یکتا *jeḵtā*, ساده *sāde* *gerīde*, simplex; دوتا *dūtā*, duplex, تا سه *si tā*, triplex; دو *dū* *čendān*, duplum; سه چندان *si čendān*, triplum; یک بار *jeḵ bār*, *jegī*, semel, دو بار *dū bār*, bis; سه بار *si bār*, ter; بارها *bār-hā*, multoties.

Præterea dicunt Persæ præponendo simpliciter numerum substantivo سدر *siser*, triceps, tria capita habens; چهار پا *čehār pā*, quadrupes; پنج پهلو *peṅṅ pelu*, quinquelaterus; quædam substantiva composita cum numero cardinali fiunt adjectiva, assumendo in fine o *he* præcedente fatħa, ut: شش سال *šes sāl*, sex anni, شش ساله vel ششساله *šes-sāle*, sex annorum, sexennis; یک تن *jeḵ ten*, unum corpus, یک تنه *jeḵ tene*, qui est unius corporis, unicus; Atque hinc rursus fiunt abstracta, assumendo syllabam *gi*, ut: ششسالگی *šes-sālegi*, sexennium; چهل سالگی *čehel sālegi*, ætas quadraginta annorum. Porro dicunt یک روز در میان *jeḵ rūz der mijān*, alternis diebus, secundo quoque die.

Caput Decimum Quartum.

De Adverbis, et Præpositionibus.

Pro adverbis *Qualitatis* ponunt Persæ mera adjectiva, ut خوب *chūb*, pulcher, et pulchre, belle, bene; خوش *choš*, bonus, et bene; بد *be.d*, malus, et male; راست *rāst*, rectus, et recte. Formant etiam adverbia nonnulla addita terminatione انه *āne*, ut دوست *do*st, amicus, دوستانه *do-*

stāne, amice, amicabiliter, پدرانه *pederāne*, paterne, مردانه *merdāne*, viriliter, quae omnia etiam sunt adjectiva.

Adverbia *Quantitatis* coincidunt cum Nominibus ejusdem significationis, ut: بسیار *bisjār*, multum, اندک *endek*, parum.

Adverbia *Loci* sunt: اینجا *ingīā*, hic, huc; آنجا *āngīā*, ibi, illuc; کجا *kūgīā*, ubi, quo? آنجا که *āngīā ki*, ubi; هیچ جا *hič gīā*, ullibi; هیچ جانه *hič gīāne*, nullibi; آنجا اینجا *āngīā ingīā*, hic illic; این سو *in sū*, hic, in hac parte; آنسو اینسو *ānsū insū*, hic illic, et huc illuc; هر جا *her gīā*, et هر سویی *her sūjī*, ubique, undique, هر کجا *her kūgīā*, ubicunque, بالا *bālā*, superius, supra, sursum, زیر *zīr*, et فرو *fūrū*, inferius, infra, deorsum, زیرو بالا *zīrū bālā*, sursum, deorsum, supra, et infra; درون *derūn*, intus, بیرون *bīrūn*, foris, extra, پیش *pīs*, coram, ante; پس *pes*, post, pone, a tergo, درپیش *derpīs*, ante, anterieus, درپس *der pes*, retro, نزدیک *nezdik*; prope, دور *dūr*, procul; چپ و راست *čepū rāst*, dextrorsum sinistrorsum; بکجا *bekūgīā*, quo? باینجا *beingīā*, huc; بآنجا *beāngīā*, et بدانجا *bedāngīā*, illuc; از کجا *ex kūgīā*, unde, qua; از اینجا *ex ingīā* hinc, از آنجا *ex āngīā*, illinc, بالا *ex bālā*, desuper.

Adverbia *Temporis* sunt: حالا *Kej*, quando, quo tempore; حالیا *hālīja*, اکنون *eknūn*, کنون *kenūn*, nunc, modo, statim; هنوز *henūz*, adhuc, هاندم *hemāndem*, quam primum; پارسال *pārsāl*, anno proxime praeterito; پیرازسال *pīrāzsal*, tertio ab hinc anno; دی *dī*, et دی *dī rūz*, heri, hesterno die, پزندوش *perendūs*, et پیر *perīr*, nudius tertius; دوش *dūs*, heri, vesperi; امروز *imrūz*, hodie, امشب *imšeb*, hac nocte; بامداد *bāmdād*, mane, cras mane; شام *sām*, vesperi; فردا *ferdā*, cras; هر روز *her rūz*, quotidie; روز بروز *rūz berūz*, de die in diem; سال بسال *sāl besāl*, quot annis; هوار *hemwār*, continuo, روز شبو *sebbū rūz*, diu noctuque; هاندم *hemāndem*, statim; دیر *dīr*, tarde; تا *tā*, usque, usque ad; بعد از آن *bād ezān*, postea.

Adverbia *Interrogandi*: چرا *čīrā*, quare, cur? چه سبب *čī sebeb*, quid caussae? چون *čūn*, quomodo, qua ratione? چند *čend*, et چندان *čendān*, quantum.

Adverbia *Affirmandi*, et *negandi*; بل *bel*, et بلي *beli*, ita, immo: آري *ārī*, ita; بي گمان *bī gūmān*, procul dubio; بدرستی *bedūrīstī*, profecto; بسر و چشم *baserū desm*, libentissime; نه *ne*, non; چگونه *hičgūne ne*, nullo modo, nequaquam.

Adverbia *Demonstrandi*: اینک *īnek*, et آري *ārī*, en, ecce. *Numerandi*: باري *bārī*, et بار یک *jeḡ bār*, semel; بار دو *dū bār*, bis; چند بار *čend bār*, quoties, چندان بار *čendān bār*, toties; بسیار بار *bisār bār*, sæpe; بارها *bārḥā*, aliquoties; بار قليل *kaṭīl bār*, raro; باز *bāz*, هم *hem*, et نیز *nīz*, rursus, porro, iterum, etiam. *Optandi*: کاش *kāš*, کاشکی *kāški*, et کاشکد *kāški*, et کاشا *kāšā*, utinam. *Prohibendi*: مباد *mebād*, et مبادا *mebādā*, ne fiat, absit; زنهار *zinhār*, cave.

Adverbia *Dubitandi*: شاید *sājed*, et شاید کی *sājed ki*, forte, fieri potest; مگر *meḡer*, fortassis; یا *jī*, proprie significat aut, nonnunquam etiam an; *Similitudinis*: چو *ciū*, چون *ciūn*, juxta, secundum, quomodo, instar; همچون *hemciūn*, et چنانچه *ciūnānci*, veluti, quasi; چنانکه *ciūnānki*, et همچنانکه *hemciūnānki*, quemadmodum; اینچنین *īn-ciūnin*, et همچنان *hemciūnān*, sic; آن طور *ān tawr*, eo modo; آنچنان *ānḡiūnān*, sic. *Congregandi*: باهم *bāhem*, et بهم *behem*, una, simul. *Separandi*: تنها *tenhā*, et بتنها *betenhā*, همین *hemīn*, solum, tantummodo; جداگانه *ḡiūdāḡāne*, seorsim, separatim.

Præpositiones construuntur cum Nominativo, suntque:

از *ez*, et aliquando ز *zi*, de, a, ab, et præ in comparatione, ut: از آنجا *ez ānḡiā*, ex eo loco; inde, deinde; از جاها *ez ḡiūmle*, ex his omnibus.

با *bā*, cum, ut: با تو *bā tū*, tecum; او رفتم *bā o refstem*, ivi cum eo.

به *be* separata, aut usit: ب *be* conjuncta, plerumque significat *ad*, aut refert Dativum nostrum, ut: رفتم به یسار *refstem behysār*, ivi ad arcem; بدان گفت *bedān ḡīst*, dixit illi; Etiam pro *in*, tam de loco, quam de tempore, ut: بشهر است *beshahr est*, in urbe est; گفتن بوقت *ḡīstīn bewaktī* خاموشی *chamūšī*, loqui tempore silentii.

بر *ber*, et ابر *eber*, super, supra, juxta, ut: *ber men*, supra me, بر منوال مشروح *ber mīnwālī mešruh*, modo supra explicato.

بی *bī*, sine, absque, ut: *bī kūner*, absque virtute.

پیش *pīš*, ante, ad, apud, penes, coram; et پس *pes*, post, pone; cum de tempore agitur, sæpe cum Ablativo construuntur, ut: پیش از این *pīš ez īn*, ante hac, ante hoc tempus.

در *der*, in, de; ut: در آن روز *der ān rūz*, in illo die, illo die, در اخلاق درویشان *der echlākī derwīšān*, de moribus Religiosorum.

فرو *fūrū*, vel فرود *fūrūd*, infra, sed proprie est nomen, ut et sequentes, immo pleræque præcedentes, propterea etiam in constructione Je breve, seu annexionis assumunt, sic نزد *nezd*, apud, penes, ut نزد من *nezdī men*, penes me; زیر *zīr*, sub; پهلو *pehlū*, juxta, a latere; سوی *sūī*, ad, versus, ad partem; میان *mijānī*, inter, in medio; برای *berājī*, et از برای *ez berājī*, بجهت *bejīhetī*, بواسطه *bewāsi-teī*, pro, propter, causa, mediante; از جهت *ez gīhetī*, از بهر *ez behrī*, propter, iisque præponi possunt aliæ præpositiones, ut: در میان *der mijānī*, inter; از بهر ایشان *ez behrī īšān*, propter illos, eorum gratia; از برای خدا *ezberāī chodā*, propter Deum; از فرود *ez fūrūd*, ab infra, inferne, از نزد او *ez nezdī o*, ab illo.

Caput Decimum Quintum.

De Conjunctionibus, et Interjectionibus.

— CONJUNCTIONES —

Conjunctiones sunt: و *we*, et; هم *hem*, et, atque, tum; نیز *nīz*, etiam; یا *jā*, aut, vel; لیکن *likēn*, لیکن *lik*, sed, verum, tamen; بل *bel*, بلکه *belki*, sed, immo vero; اگرچه *egerce*, اگرچه *gerce*, با آنکه *bā ān-ki*, etsi, quamvis; هر چند *her cēnd*, et هر چند که *her cēndki*, quantumvis, quamquam. اما *emmā* verumtamen; اگر *eger*, اگر *ger*, et ار *er*, si; وگر *weger*, و *wer*, etsi; ورنه *werne*, مگر *megēr*, nisi, præterquam; چو *gīlū*,

præter; بجز *beḡilūz*, præterquam; بنابراین *benāberīn*, itaque, quocirca; پس *pes*, ergo, igitur; که *ki*, quia, quod, ut; زیرا *zīrā*, زیرا که *zīrāki*, quia, nam; از آنجاکه *ez ānḡiā ki*, ideo quia; چونکه *ciūnki*, quandoquidem, cum; تا *tā*, تاکه *tāki*, ut.

Litera *waw* copulativa plerumque profertur cum zamma, id est, ut *wū* post vocalem, aut initio commatis, e. g. آسانه و آشا *bīgāne, wū āsnā*, notus, ignotus; ast post consonantem pronuntiatur ut *ū*, vel *ū*, e. g. فروخت و خرید *chyrīdū fūrūcht*, emptio, et venditio; شکر و سر *šīrū šeker*, lac, et saccharum.

Interjectiones persicæ sunt: ای *ej*, یا *jā*, آيا *ājā*, o! دروغ *dirjgh*, دروغا *dirjghā*, proh dolor! او *ah*, آه *ah*, وای *wāj*, Væ!

Caput Decimum Sextum.

De Syntaxi Nominum.

Apud Persas a llectivum postponitur suo substantivo, annexo *brevis* in lectione, ut: شیرین بر *berī šīrīn*, fructus dulcis; کتاب بزرگ *kizābī būzūrḡ*, liber magnus; idem intelligendum est de Participiis, ut: ایام گذشته *ejāmī ḡzāste*, dies præteriti; idem de Pronominibus, ut: پدر من *pederī men*, pater meus; sed in Nominibus in vocales desinentibus, sive per *ī* *elif*, و *waw*, و *je* expressas, sive per otiosum *o* *he* finale indicatas, adscribitur etiam realiter *ī*, vel *i*. *Je* nempe terminatis litera quiescente *ī* *elif*, vel و *waw*; *Hemze* autem nominibus in *ī*, vel *o* *e* desinentibus, ut: پارسای آگاه *pārsāi āḡāh*, religiosus vigilans; بزرگ ایلچی *ildū būzūrḡ*, legatus magnus; رفیع زینار *zihūi refzār*, perdix egregie incedens; شیرین میوه *mīweī šīrīn*, fructus dulcis. Quando autem Genitivus est absolutus, et solus, præponitur Nomini particula از *ez*, sic civitas Regis, persice شهر پادشاه *sehri pādīsāh*, dicitur, dum vero interrogatur, شهر کراست ابن شهر *kīrāst īn šehr*, hæc Civitas, cujus est? respondeas absolute از پادشاه *ez pādīsāh*, Regis.

In Declinatione postponitur adjectivo particula casus determinativa, ut: *ایلی بزرگرا گفت* *ilēl būzūrkrā gūft*, legato magno dixit; *آن میوه شیرینرا بخورد* *ān mīweī šīrīnra būchord*, illum fructum dulcem comedit; *پدر خودرا آورد* *Kitābi pederī chodrā āwūrd*, librum patris sui attulit.

In plurali affigitur characteristic pluralis Substantivo, manente adjectivo in singulari, ut: *میوه های شیرین* *mīwehāi šīrīn*, fructus dulces; sed in declinatione iterum dicitur *دوستان قدیرا گفتیم* *dostānī kadimrā gūftēm*, amicis antiquis dixi.

Cum Participia præsentis, et præteriti temporis o *he* otioso, si-ve quiescenti immediate post fatham terminentur, etiam eodem modo, sicuti Nomina in o *he* quiescens desinentia, pluralem numerum formant, id est, interposita litera گ *giāf* ante *آن* *ān*, ut *شناسنده* *šināsēnde*, sciens, *شناسندگان* *šināsēndegān*, scientes; *دارنده* *dārende*, habens, *دارندگان* *dārendegān*, habentes; *رفته* *refte*, qui ivit, præteritus, defunctus, *رفتهگان* *reftegān*, præteriti, defuncti; *فرستاده* *fīristāde*, missus, legatus; *فرستادگان* *fīristādegān*, missi, legati.

Quando adjectivum substantivo præponitur, scias esse nomen compositum, et sine additione *ī* brevis instar unius vocis esse proferendum, aliamque significationem inferre, sic juxta præscriptam regulam *روی خوب* *rūi chūb*, pulchram faciem, ast *خوب روی* *chūb rūi*, pulchra facie præditum denotat.

Pronomina demonstrativa præponuntur substantivo, ut: *این مرد* *īn merd*, hic vir, *آن زن* *ān zen*, illa femina; *از این جانب* *āz īn gīānīb*, ex hac parte; cum junguntur nominibus in plurali positis, manent in singulari, ut *این آدمیان آمدند* *īn ādemān āmedēnd*, isti homines venerunt; quando vero demonstrativa sola occurrunt, in plurali adhibentur, ut: *اینان آمدند* *īnān āmedēnd*, hi, isti venerunt.

Utuntur Persæ potissimum substantivis, infinitivis, et participiis arabicis, ut: *رجوع کردن* *rugūi kerdēn*, reverti; *ترتیب دادن* *tertib dāden*, ordinare; *اقرار کردن* *ikrār kerdēn*, confiteri; *انتظار ساختن* *intizār sâchīen*, expectare; *منتظر شدن* *muntazir šāden*, expectantem esse; sed

substantiva arabica in *ō te foemininum* desinentia, illud vel in *ت te masculinum* mutant, vel ut *ه otiosum* post fatham pronunciant, dicunt igitur *قوت kuwwet*, pro *قوة* potentia, robur, *مروت muruwet*, pro *مروة* humanitas; *معدة mi'de*, pro *معدة* mi'det, stomachus; *لحظة lahza*, pro *لحظة* lahzat, momentum, nictus oculi.

Numeri cardinales ordinarie præponuntur nomini in singulari, ut: *صد کس sad kes*, centum homines; *هزار یک روز hezār jek rūz*, mille, et unus dies, *صد هزار لاله sad hezār lāle*, centum mille tulipæ; *سه علامت ظاهر آمد در بخیل si ālāmet zāhīr āmed der bachyl*, tria signa produnt avarum hominem; dicitur tamen nonnunquam *دو مردان dū merdān*, duo viri, sed rarius.

Substantiva arabica pluralis numeri considerantur a Persis tanquam singularia, et ut talia concordant cum verbis, et adjectivis, ut: *از آمدن بهار از رفتن دی اوراق حیات ما میکردد طي ex āmedenī behār, ex reftenī dej, ewrāk hajātī mā mīkerded tajj*; per adventum veris, et abitum hyemis, folia vitæ nostræ magis plicantur; ubi *اوراق ewrāk*, pluralis *ورق warak*, folium, construitur cum singulari *میکردد mīkerded*.

Caput Decimum Septimum.

De Syntaxi Verborum.

Nominativus verbi plerumque præponitur verbo, cum quo concordat numero, et persona, ut: *هرکه ببدان نشیند نیکی نبیند herki bebedān nišined, nīkī nebīned*, quicumque cum pravis consideret, bonum non videt; interdum duo, vel plura nomina sæpius cum singulari numero verbi construuntur, ut: *هنر و فضل ضایع است hūnerū fazl zāy est*, virtus, et præstantia perierunt, loco *ضایع اند zāy end*.

In Periodo duorum, aut plurium membrorum, quorum quodvis finire potest auxiliari verbo, prius horum communiter continet verbum auxiliare, quod in sequenti membro subintelligitur, ut: مضرت تعجیل *maẓarretī tāḡīl bisjārest*, *we men-faḏḏī sabrū sukūn bīsūmār*. Detrimenta festinationis complura sunt, et emolumenta patientiæ, ac quietis innumerabilia; hic in secundo periodi membro iterum subintelligitur verbum auxiliare است *est*, nempe بیشمار *bīsūmār est*; innumerabilia sunt; sic pariter: زبد بفضل وادب موصوف *zeid befazlū edeb mewsūf būd*, *we be lehūwū ḡsrezū tarb begḥājet māil*; Zeidus virtute, ac bonis moribus excultus fuit, sed oblectamentis, computationibus, et musicæ valde deditus; hic pariter in secundo membro subintelligitur بود *būd*, nempe مایل بود *māil būd*; deditus fuit.

Quando significatur Possessio, construitur Verbum substantivum *Esse* cum genitivo in *lā rā*, sic dicitur: کراست این کتاب *kirāst in kitāb*, cujus est hic liber? کرا مجال مقاتل باشد *kirā meḡiālī makālet bāsed*, cujus sit audacia loquendi? Cum autem Persæ habeant verbum ejusdem significationis cum nostro *Habeo*, nempe داشتن *dāsten*, adhibent hoc verbum in omnibus locis, in quibus apud alias nationes adhiberi solet, dicunt itaque: ان پادشاه پسری داشت صاحب فرست *ān pādīshāh pūserī dāst sāhybī firāset*, ille Rex filium habebat ingenio præclarum; چه حال داری *ci hāl dārī*, vel in Plurali چه حال دارید *ci hāl dārid*, qualem statum habes, habetis? quomodo vales? valetis?

Post verba خواستن *chāsten*, velle, et توانیدن *tūwānīden*, posse, alteri verbo plerumque ن *nūn finale* Infinitivi demitur, ut: خواهیم رسید *chāḥem resīd*, perveniam; نتواند کرد *netūwāned kerd*, non poterit, aut non potest facere; نکشید *neḡšīd*, نکشید *neḡšīd*, آن مرد تواند کشت *ān merd tūwāned kūšt*, *we tūwāned bachšīd*, ille vir potest interfici, et potest absolvi.

Persica Verba activa regunt pleraque Accusativum, aut determinatum cum *lā rā*, aut indeterminatum sub terminatione Nominativi,

prout sensus exigit, ut شنیدم مالدار را *māldārīrā šinīdenī*, quendam opulentum fuisse audiui; مارا اگر آن ترک شیرازی بدست آرد دل ما *eger an tūr-ki širāzī bedest āred dīl mārā*, si ille Turca Schirazius cor nostrum in manus sumeret, seu gratum haberet; خانۀ او را کسی ندیدی درگشاده و سفرۀ او را سرگشاده *chāneī orā Kesī nedīdī der kūśāde, we sūfreī orā ser kūśāde*, nemo unquam viderat domum ejus apertam, neque mensam apparatus. Illud *ra* omittitur, quando nomen est indeterminatum, et generale, ut: دعا کردن *duā Kerden*, preces fundere; جام پر کردن *dīām pūr Kerden*, implere poculum.

Nonnulla verba cum duobus accusativis construuntur, ut: مرد را بگذاریم *merdā chūfte būgūzārīm*, hominem relinquamus dormientem; کاروان را رفته دید *kārwanā rofte did*, viatores vidit profectos.

Multa sunt, quæ Dativum regunt, ut: خبر را *jārānrā ehaber Kerd*, sociis nuntiavit; sic دادن *dāden*, dare, ut: مبلغ خطیر به او *meblaghī chatyṛ be o dād*, magnam pecuniæ summam illi dedit; طالب شدن *tālyb šāden*; cupidum, studiosum esse, et sic alia.

Aliqua etiam regunt Ablativum, ut: گذاردن *tersīden*, tersیدن *gūzārīden*, transire per - trajicere; e. g. از خدا ترسیدن *ex chudā tersīden*, Deum timere; از آتش نهان میترسم *ex ātesī nihān mītersem*, timeo ignem latentem; et sic similia.

Participia latina in *endus* exprimunt Persæ per Infinitivum addendo litteram *ی* *je* præcedente *kesra*, ut: کشتنی *kūštenī*, occidendus; مردنی *mūrdenī*, cui est moriendum, mortalis, آمدنی *āmedenī*, venturus, cui est veniendum, آویختنی *āwichtenī*, suspendendus.

Caput Decimum Octavum.

De Syntaxi Particularum.

Particulæ conjunctivæ, quæ exprimunt conjecturam, conditionem, voluntatem, motivum, requirunt conjunctivum, seu potentialem modum, e. g. *گر بدانستی که فرقت تو اینچنین صعب باشد و دلسوز از تو دوری یکرور* *ger bidānistemī ki furkatī tū in- cūnīn saāb bāsed we dilsūz, ez tū dūrī negīūstemī jekdem, we zi tū ghāib nebūdemī jekrūz.* Si scivissem, quod absentia tua futura esset adeo plena curarum, et affligens, non vellem deperditum sine te vel unum momentum, et vellem te non reliquisse vel una die.

In verbis compositis particulæ præsentis temporis *می mi*, et *هی hemī* collocantur inter adjectivum, vel substantivum, et verbum auxiliare, ut: *پُر می کنم pūr mi kūnem*, impleo; *تر هی سازی ter hemī sārī*, humectas; Nonnunquam verbum ab adjectivo, vel substantivo suo, quocum compositum est, separatur, idque inter et hoc, alia vocabula inseruntur, ut: *صبا بلطف بگو آن خراک رعنا را که سر بکوه و بیابان* *sabā beluṭf būgu ān ghazālī rānārā, ki bekūhū bejābān tū dādei mārā*, o Zephyre! dic illi dorcadī tenero, tu confinia habes nobiscum in monte, et deserto; hic inter *سر ser*, et *دادن dāden*, tria vocabula inserta sunt.

Præpositiones, et Interjectiones præfiguntur nominibus in nominativo; ut: *از آن جا ez ān gīā*, ex illo loco; *با تو bā tū*, tecum, *بر من ber men*, supra me; *ایا شهیار āiā šehrijār*, o Rex!

In familiari sermone Persæ se invicem alloqui solent per secundam personam singularis *تو tū*, tu; e. g. *چه حال داری ēi hāl dārī*, quomodo vales? sæpius etiam per secundam personam pluralis *شما sūmā*, vos; ut: *از کجا تشریف آوردید ez kūgiā tesrif awūrdid*, unde venistis? nonnunquam respectus ergo tertiam personam pluralis adhibent, e. g.

سر افراز فرمودند *serefrāz fermūdend*, mihi honorem exhibuerunt, i. e. exhibuistis; loco فرمودید *fermūdīd*, پادشاه اورا دادند *pādisāh orā dādend*, Rex ipsi dedit; وزیر خواهند آمد *wexīr chāhend āmed*, Vezirius veniet; loco داد *dād*, et خواهد *chāhed*. Habent nihilominus etiam aliquam tertiam personam titularem universalem, nempe حضرت *hazret*, dominatio, celsitudo, ut: حضرت شما *hazreti sūmā*, Dominatio vestra. Si vero aliquis de se ipso loquitur, ad libitum dicere poterit من *men*, ego; vel ما *mā*, nos, aut civilius بنده *bende*, servus; فقیر *fakīr*, pauper عاجز *āgīz*, debilis; دوست *dost*, amicus; محبت *muhybb*, amicus, خیرخواه *chairchāh*, benevolus.

نوشته باند سیاه بر سفید
 نویسند در نیست فردا امید
 نوشته من ندانم تا که خواند
 اگر بپریم بیشک این باند

Nigrum super Albo scriptum manebit:

Scriptori vero cras nulla spes erit.

Scriptum ego nescio, quis sit lecturus:

At, etsiamsi moriar, hoc indubitanter manebit.

Menses Persarum.

Mensis I.	فروردین	<i>Ferwerdīn.</i>
Mensis II.	اردنهشت	<i>Ardebehišt.</i>
Mensis III.	خرداد	<i>Chordād.</i>
Mensis IV.	تیر	<i>Tīr.</i>
Mensis V.	مرداد	<i>Murdād.</i>
Mensis VI.	شهریور	<i>Shriwer.</i>
Mensis VII.	مهر	<i>Mīhr.</i>
Mensis VIII.	آبان	<i>Abān.</i>
Mensis IX.	آذر	<i>Azer.</i>
Mensis X.	دی	<i>Dej.</i>
Mensis XI.	بهمن	<i>Behmen.</i>
Mensis XII.	اسفندارمذ	<i>Esfendārmez.</i>

DIALOGI PERSICI.

مکالمه نخستین

Dialogus Primus.

صاحب سلامت
 بندگی حضرت
 مزاج مبارک * مزاج شریف * مزاج اقدس *
 مزاج عالی
 الحمد لله * شکر خدا
 در دعا * دعا و یاد
 دعای دولت
 از کجا آمدید
 از کجا می آید
 از کجا تشریف آوردید
 از عاجز خانه * از فقیر خانه * از بنده
 خانه

برای چه آمدید
 چرا تصدیع کشیدید
 برای دادن صاحب
 برای ملاقات شما
 کرم کردید * مهربانی کردید
 نوازش فرمودند * سرافراز فرمودند
 ذات صاحب درین ملک غنیمت است

Salve sis Domine.
 Servus Dominationis vestrae.
 Quomodo valet Dominatio vestra?
 Deo sint laudes! Deo sint gratiae!
 Deum precor pro vobis.
 Pro felicitate vestra Deum precor.
 Unde venistis?
 Unde venitis?
 Unde venistis?
 Domo.
 Ad quid venistis?
 Quare vobis hanc molestiam creastis!
 Ut Dominationem vestram videamus.
 Ut vos visitemus.
 Gratiā mihi fecistis.
 Mihi honorem exhibuistis.
 Persona Dominationis vestrae pro
 hac regione fortuna est.

نام شما چیست	Quodnam est nomen Dominationis vestrae?
اسم شریف صاحب	Quodnam est Dominationis vestrae nomen nobile?
اسم نحیف فلان	Nomen meum est N.
از دیدن شما خوش شدم	Dominationem vestram, seu vos vidisse lætor.
از ملاقات شما محظوظ شدم	Hoc in emolumentum meum accidit.
مستفید شدم	Occasionem nactus sum, vobis servitia præstandi.
بندگی حاصل کردم	Fortunam consecutus sum.
سعادت حاصل کردم	Vos videre desiderabam.
مشتاق شدم	Magnum desiderium habui vos videnti.
شوق دیدن شما بسیار داشتم	Servitia mea vobis præstare ardentè exoptabam.
بیمای ملازمت بسیار داشتم	Domus hæc vestra est, venite, quandoque vobis placuerit.
خانه شماست هر گاه خواسته باشید	Venite subinde, quando vobis otium fuerit.
بیایید	Sæpius veniam ad officia vobis exhibenda.
وقت فرصت گاه گاه می آمده باشید	Frequenter ad obsequia vestra veniam.
مکرر در بندگی حاضر خواهم شد	Mihi in angulo animi locum concedite.
اکثر در خدمت خواهم رسید	Nolite oblivisci.
فراموش نکنید	Deus vos in pace custodiat.
خدا سلامت دارد	Vos Dei protectioni committo.
فی امان الله	

مکالمه دوم

Dialogus Secundus.

- چه حال داري Quomodo vales?
 کجا مي روي Quo vadis?
 بخانه مي روم Domum vado.
 در خانه چه کار داري Quid domi ad agendum habes?
 نامه مي نويسم Epistolam scribo.
 کراست اين کتاب Cujus est hic liber?
 بکتاب چه کار داري Quid tibi negotii cum libro?
 براي خواندن نويسم Propter lectionem scribo.
 هيچ کاري داري Nihilne ad agendum habes?
 کاري ندارم Nihil habeo ad agendum.
 بخانه ما زود برو و پسرانرا خبر کن Vade cito in domum meam, et famulis nuncia.
 همه ايشانرا بياور Omnes tecum adfer.
 ده افچه بکوشت بده Decem nummos pro carne da.
 چهار افچه بروغن بده Quatuor nummos pro butyro da.
 پنج افچه بپرنج بده Quinque nummos pro oryza da.
 شش افچه بنان بده Sex nummos pro pane da.
 هشت افچه ميوها که در بازار باشند Pro septem nummis fructus, qui venales in foro adsunt, eme.
 بخر يد Ad latus horti colloquamur.
 در کنار باغ صحبت مي داريم Quare tarde venisti?
 چرا دير آمدي Paulisper sede.
 بکدم بنشين Deinde eamus.
 بعد از آن مي رويم O! Josephe! bene venisti!
 يا يوسف خوش آمدي Hic sede, ut colloquio tuo honoreremur.
 اينجا بنشين که از صحبت تو مشرف شويم Noli abire, o! lux oculorum nostrorum.
 برو اي نور ديده ما Tandem te occupa negotio tuo.
 چرا زود مي روي
 باري بکار خویش مشغول شو

درس خواندي
نخواندم
چرا نخواندي
درس نخستين نبي دانم
خواندن مي خواهي
نخواهم خواندن
اندک ميدانم
خواهم نويسن
بروم و بياموزم

Lectionem legistine?
Non legi.
Quare non legisti?
Lectionem primam nescio.
Visne legere!
Nolo legere.
Parum scio.
Scribere volo.
Ibo, et addiscam.

مکالمه سوم

Dialogus Tertius.

با يوسف دوستانرا نامه بنويس
از حال ايشان پرس
از دوستان چه آمد پرسيدي

O! Joseph! amicis epistolam scribe.
Quomodo valeant, interroga.
Interrogastine, quid nuntii ab amicis venerit?

آري پرسيدم
جواب آمد که همه دوستان گفته اند که
از همت شما با صحت و سلامتيم

Ita, interrogavi.
Responsum venit, omnes amicos dixisse: nos vestro favore sani incolumesque sumus.

بدعاي دولت شما روز و شب مشغول ايم

Nos diu noctuque precibus pro vestra fecilitate occupamur.

جمله محبتان از خاطر شما پرسيدند
که مدت نزديک وصلت شما بخير ميشود
کردند

Omnes amici de dispositione animi vestri interrogarunt, optantes, ut intra breve tempus vobiscum in bona salute convenire possint.

انشا الله تعالى
از تفرج صفا داري
صفا دارم ليکن يكدم مرا مصلحت
است

Si placuerit Deo Altissimo.
Placetne tibi deambulatione?
Placet mihi, ast unius momenti negotium habeo.

بغايت مهم است
چون مصلحت تمام شود بر سر و چشم
ما هر كجا فرمايي برويم

Negotium est valde urgens.
Finito negotio, lubenter, quocunque mandaveris, ibo.

برو و زود بیا
اگر زود آمدی خوش بود
تو کسی مزنج
سخن نرم بگو سخت مگو که سرما
الم می رسد

آهسته بگو
کوش ما کرنیست
سخن ما را کوش دار
اندیشه کن
فراموش مکن والاخر پشمان شوی

تو چه میگوئی
کوش دار که من چه می گویم
کستناخی مکن
در میان بزرگان کستناخی بداست
بنویس نامه فارسی
می دانم که نوشتن
بسیار ندانم
آن سفارش میکنم که یاران ما به بین
که حال ایشان چیست

اگر ایشان بطرف ما می آیند صفا می
آوردند

ایشانرا دعوت کن
مدت بسیار است که با ایشان مصاحبت
نکردیم

خاطر جمله مختار را رعایت واجبست

هرچه فرمودی بسر ماست، تقصیر نشود

Vade, citoque redi.

Si cito veneris, bene crit.

Neminem offendas.

Blando utere sermone, noli stentorea voce uti, ne capiti nostro, i. e. mihi molestiam crees.

Submissa voce loquere.

Auris mea surda non est.

Auscultra sermonem nostrum.

Cogita.

Noli oblivisci, ad finem te pœnitabit.

Quid dicis?

Auscultra, quid dico.

Non sis incivilis.

Inter majores incivilitas mala est.

Epistolam persicam scribe.

Nescio, quid scribam.

Multum non scio.

Illud tibi commendo, ut amicos nostros visites, et videas, quomodo valeant.

Si ad nos venerint, gaudebo.

Invita illos.

Multum tempóris est, quod cum illis non simus collocuti.

Amicitiam omnium amicorum colere oportet.

Omne, quod jussisti, supra caput nostrum est, minime negligam.

در وقت رفتن بن خبر کن که ترا چیزی

می سپرم

شتاب مکن

شتاب در کار نیک نیست

بیال برویم

غافل مباش که علامت بدناست

روز و شب به نشستن و خواندن مشغول

شو

بجذب باش دانشمند باشی

گاهلی مکن

Quando vadis, mihi nuncia, ut tibi
aliquam rem injungam.

Noli festinare.

Festinatio in negotio bona non est.
Ascendamus.

Non esto incurius, nam signum
mali nominis est.

Diu noctuque sedendo, et legendo
te occupa.

Esto laboriosus, evades doctus.

Non sis piger.

مکالمه چهارم

Dialogus Quartus.

کدام کتاب درس گرفته اید

آنچه کتابهای که رسمی درین ملک

متداول است

چند زبان یاد گرفته اید

زبان فارسی و هندی گفتن می توانم

صرف و نحو و قدری از علم لغت هم

میدانم

این دو زبان بفصاحت میگویند

بفصاحت گفتن خیلی مشکل است اما

تقلید اهل فصاحت میکنم

از نظم و نثر فارسی چند کتاب خوانده اید

دو سه دیوان و دو سه مثنوی و دو سه

انشا خوانده ام

تعلیق می نویسید یا شکسته

صرف تعلیق نیست شکسته آمیز

مینویسم

Quales libros legistis?

Illos libros, qui in hac regione pro
studiis in usu sunt.

Quot linguas caletis?

Persice, et indostanice loqui scio.

Grammaticam, et Syntaxim, et pa-
rum ex philologia scio.

Facunde has duas linguas loqui-
mini?

Eas facunde loqui valde difficile est,
sed facunde loquentes imitor.

Quot libros tum metro, tum prosa,
persice exaratos legistis?

Duo vel tria poemata, duo aut tria
disticha, et duos aut tres libros
stylo epistolari exaratos legi.

Scribitisne Taalik, vel Schikeste?

Purum Taalik non scribo, sed mix-
tum cum Schikeste.

- خط شما اصلاحی است یا طبعی
چند روز خوشنویس اصلاح گرفته بودم
آخر از روی تعلیم مشق کردم
- فردا نمونه خط خود بیاورد به بینم
که نشست بافته است یا نه
- چند سطر نوشته بخدمت بگذارید
اگرچه قابل بگذاریدن نیست
- چه قدر مشاخره خواهید گرفت راست
بگوئید
صاحب قدر دانند در آنچه پرورش بشود
مقرر فرمایند
- پیشتر کجا نوکری کرده اید و چه در
ماه داشتید
پیش فلان صاحب و فلان صاحب
بوده ام در ماه اینقدر می یافتم
چه چیز می خواند و چه قدر محنت
می کرد و چند سطر یاد می گرفت
- زبان فارسی می آموخت
صرف زبان می آموخت
قواعد فارسی می خواند
شما نوکری گذاشتید یا او برطرف کرد
- من بیمار شدم او شان معلم دیگر را
نگاه داشت
- Scriptura vestra est ne formata jux-
ta regulas, aut ex mero habitu?
Aliquot diebus pulchre scribere ad-
didici, deinde exercitii causa
exemplaria descripsi.
Cras specimen scripturae vestrae mi-
afferte, ut videam, utrum manus,
seu scriptura vestra firma sit, nec
ne.
Aliquot lineas scriptas vobis prae-
sentabo, quamvis praesentari non
mereantur.
Quantum singulis mensibus vultis
habere, verum dicite.
Domine, vos ipsi, quid merear sci-
tis, designate quod in sustenta-
culum sufficiat.
Cui servivistis antea, et quantum
omni mense habuistis?
Fui apud N. et N. et tantum per
mensem habui.
Legitne quidpiam, quantumve se
applicuit, et quot lineas memoriae
mandavit?
Linguam persicam addiscebatur.
Linguam istam loqui addiscebatur.
Grammaticam persicam legebat.
Vosne illius servitium reliquistis, an
ille vos dimisit?
Ego aegrotavi, et ille alium Magi-
strum suscepit.

خوب من شما نگاه می دارم وان قدر در ماه خواهم داد بالفعل همین قدرل می کنم هرروز بیایید چیزی نوشته بیاورم	Bene, ego vos suscipio, et tantundem per mensem dabo. In præsens in hoc convenio. Venite quotidie. Ego aliquid scribam, et vobis afferam.
مصادر فارسی باکردان هر يك مصدر نوشته بیاورید	Infinitivos persicos, cum inflexionibus cujusvis verbi scriptos mihi portate.
صاحب کاغذ عنایت کن در دو سه روز نوشته می آورم	Domine, chartam mihi da, intra spatium duorum, aut trium dierum scriptam vobis reportabo.
کاغذ خوب می دهم شما هم خوشخط بنویسید	Bonam vobis do chartam, dummodo vos pulchram scripturam scribatis.
امروز یک جزء نوشته آورده ام شروع فرمایند	Hodie aliquam sectionem scriptam tuli; placeat vobis incipere.

مکالمه پنجم

Dialogus Quintus.

در کنار یک سبزه وآب روان صحبت کنیم سازنده گان همه احضار گردانیم یک دم با ایشان عیش کنیم	Ad latus alicujus vireti, et fluvii colloquamur. Musicos omnes producamus. Aliquantum cum illis tempus alacriter transigamus.
اگر از خوردن می صفای دوستان باشد حاضر می کنیم زیرا خوردن می رکن عیش است خوردن می در حضور یاران بغایت خوب است چنانکه چندان بر بعض کباب شود بعض بریان شود	Si bibere vinum, amicis placuerit, etiam illud parabimus. Quia potus vini columna lætitiæ est. Potus vini in amicorum præsentia valde gratus est, si aliqua assatura capræ adsit. Aliqua caro assa adsit.

جملهٔ اسباب عیش مهیا شود

شمار میدانی
نمی دانم اما آموختن هوس دارم
شیندم که دانستن شمار نیک است

هوس کردم تا که بیاموزم
خواهی شمردن
نخواهم

چرا نمی خواهی
از آنکه اندک میدانم
چرا بسیار نیاموزی
نمی دانم که حاجت شود
قبلا بیوش روز و شب که هوا سرد است
بردن قبا بد است زیرا بدن شمارا الم
میرساند

چرا نمی خسی
صغای خواب ندارم
از خفتن صفا داری
صفا دارم ولی مصلحت ما بسیار است
یکدم بنشینم
بعد از آن می خسیم
غوغا مکن یار ما خفته است
یکدم چشم دار
خواهم خفتن
یکدم صبر کن
غافل مشو زیرا غفلت بد است

این فرصت کجا یابی

Omnis apparatus oblectationis in
promptu sit.

Scisne Arithmeticam?

Nescio, sed eam addiscere percu-
pio.

Audivi, quod computum scire bo-
num sit.

Desidero, ut eum addiscam.

Visne numerare?

Nolo.

Quare non vis?

Propterea, quia parum scio.

Quare plus non addiscis?

Nesciebam, id necessarium esse.

Diu noctuque vestem crassam gesta,
quia aura frigida est.

Vestem crassam portare non es:
bonum, quia corpori vestro mo-
lestiam creat.

Quare non decumbis?

Non arridet mihi somnus.

Placetne tibi dormire?

Pacet, ast multa habeo negotia.

Paulisper sedebo.

Deinde decumbam.

Noli vociferari, amicus meus dormit.

Paulisper observa.

Dormire desidero.

Parum expecta.

Non sis incurius, quia incuria ma-
la est.

Ubine invenies hanc occasionem?

فرمان شماراست
 شمارا انصاف نیست
 بسیار گفتیم امروز
 بسیار گفتن حاجت نیست
 سخن کوتاه کن زیرا گفتن دراز موجب
 ملامت است
 دراز مکشی حرمت خود نگاه دار

درکار باش بی کار مباش
 بی کار بودن علامت خیر نیست

کتاب را از خود دور مکن
 کتاب و قلم و کاغذ را عزیز دار

تا چیزی برسی جهد کن
 از یاران خود کم مکن تا صاحب کمال
 کنی
 کسب کمال کن که عزیز جهان شوی

مکالمه ششم

یکی پاره باغ ما هست که میوه‌های
 غریب و سیبهای لطیف در آن
 بستانست

این زمان که رسیده است
 باغبان درباغ شما چه چیز از میوه‌ها
 میشود

زردآلو است بادام است آلو بالو است
 به است انجیر است انار است نارنج است
 توت است و شغنائو و آلو و آرمود

Vestrum est mandarè.
 Aequitatem non habetis.
 Hodie multum locuti sumus.
 Multum dicere non est opus.
 Sermonem abbrevia, quia fusus sermo vituperandus est.
 Noli fuso sermone uti, tuum honorem observa.
 Labori vaca, sine opere non sis.
 Sine opere, seu otiosum esse bonum signum non est.
 Librum a te non remove.
 Librum, calamum, et chartam cara habe.
 Esto diligens, ut aliquid consequaris.
 Noli diminuire amicos tuos, ut perfectus evadas.
 Procura tibi perfectionem, ut ab omnibus honoreris.

Dialogus Sextus.

Habemus hortum, miris fructibus, et malis pulchris refertum.

Hoc tempore omnia matura sunt.
 Hortulane, quales fructus in horto vestro sunt?

Mala armeniaca, amygdala, cerasa, mala cydonica, ficus, mala punica, aurea, mora, mala per-

وخرنزه واقسام لیونها است

از قسم شکوفها کدام کدام دارید
کل است وفسرین است وپاسمین است
ولاله است وبنفشه است و زنبق
است وقریبده چن دارم
هرروز چهار دسته کل و دو خوان میوه
بیارید من انعام خواهم داد

چیزی سبزی در باغ دارید و حالا
موسم کدام سبزیست
سبزی هر فصل دارم حالا موسم کرب
و حلبه و غیره است

از قسم خرنزه چه چیزها در باغ شما میروید
و چه خوب میشود

خیار بسیار خوب میروید
هر روز معتاد میوه و شکوفه و سبزی
و غیره میخواهم چه خواهید گرفت

چیزی در ماه معزر فرمایند هرچه در
باغ می شود مدام خواهم رسانید

چه قدر در ماه می خواهید و چند سبد
هر روز خواهید آورد اقرار بکنید

یک فیورنط هرروز میخواهم یک سبد
سبزی و یک دالیه میوه و چهار طره
کل خواهم رسانید

sica, pruna, pira, melopepones,
et diversa malorum limoniorum
genera sunt.

Qualia florum genera habetis ?

Rosam, narcissum, jasminum, tulipam, violam, lilium, et circiter decem florum viridaria habeo.

Quotidie mihi quatuor fasciculos florum, et duos alveolos fructuum ferte, ego vobis munusculum dabo.

Qualia olera habetis in horto, et nunc qualium olerum tempus est ?

Olera cujusvis temporis habeo; nunc est tempus brassicae, nasturtii, et aliarum herbarum.

Qualis species peponum crescit in horto vestro, et quae bene proveniunt ?

Cucumeres valde bene crescant.

Quotidie certam quantitatem fructuum, florum, olerum &c. desidero, quid vultis habere ?

Figite certi quidquam in singulos menses, ego semper id, quod in horto est, feram.

Quantum quovis mense vultis, et quot corbes quotidie portabitis, dicite ?

Florenum quavis die volo, unam corbem olerum, fructuum, et quatuor fasciculos florum feram.

خوب بیست فیورنط در ماه خواهم داد
هین این قدر میسرانیده باشید

ای دوست برخیز تا برویم
صفا دارم که در خدمت شما یکدم
برویم و اطرافهای این باغ محضرت
شما بنماییم

در گوشه‌های این باغ گلستان و مرغزار
است
چند روز در آن جا عیش و دل کشانه
شویم
صفاي شما از آن بسیار شود
بصحبّت شما مشرف بشویم

بمحبوب خبر بفرستادیم زیرا مدت بسیار
است که او محبت ماست
چونکه محمود بیاید چه کار کنیم

بکنار باغ برویم و اطعمه کوناگون
بپزیم
چند یاران جمع کنیم زیرا محمود خوب
مغنی و خواننده است
صحبت‌های لطیف می‌داند
هرکسی که صحبت او بشنود بیهوش
شود
چندان کمالات او دارد که همه جامع
شده است

یا عبد الله زود برو و محمود دست بوس
ما برسان و بنده خانه دعوت کن

Bene, viginti florenos per mensem
dabo, tantummodo hanc quan-
tatem portetis.

Amice, surge, ut eamus.

Placet mihi, ut ad obsequia vestra
paulisper obambulem, omnesque
hujus horti partes Dominationi
vestrae ostendam.

In angulis hujus horti rosetum, et
locus avibus abundans est.

Aliquot diebus in illo loco nostrum
exhilerabimus animum.

Recreatio vestra inde major evadet.
Consortio vestro, colloquio vestro
honorabimur.

Mahmudo nuncium misimus, quia a
multo tempore amicus noster est.
Cum Mahmudus venerit, quid fa-
ciemus ?

Ad latus horti ibimus, et diversos
cibos coquimus.

Aliquot amicos congregemus, quia
Mahmudus bene cantat.

Jucunde societatem distrahit.

Quicumque colloquia ejus audit, ob-
stupescit.

Tot habet perfectiones, ut omnes
in eo collectae videantur.

O! Abdallah! cito vade, et Mahmu-
do osculum manus ex me refer,
eumque in domum meam invita.

و پدر او چند سلام برس و بگو که من
محمود را بنده خانه دعوت کردم

زود بیا تا انتظار نکشیم

مکالمه هفتم

شب خیر پیر مغان
خوش آمدی صاحب همراه یاران شه

ای صاحب تکیه امشب با جای
میدهی درین جا

آری صاحب جای شماست اندرون
بیایید

ای رضوان بکش موزه این مرد آدمی را
خوب خوب حالا خواهم کشید

صاحب پای اینجا بنده

از برای خدا آهسته آهسته بکش که بسیار
مانده ام

صاحب من از کجا می آیی

من از عراق و خراسان می آیم

چه خبر داری از عراق

دیگر خبر نیست غیر آنکه روز بروز راه
پادشاه را می بینند

ای پیر مغان بیار من طعام برای
خوردنی

بر چشم صاحب

آب بیار که دست و روی بشویم

اینست آب بشویی هر که می خواهی

Et patrem ejus multoties ex me saluta, eique dic, quod Mahmudum ad me invitaverim.

Cito redi, ne multum exspectemus.

Dialogus Septimus.

Bona nox Caupo!

Bene venisti mi Domine cum tuis peritineris comitibus?

O! Domine dasne nobis locum hic pernoctandi?

Ita, domine, hic locus est vester, ingrediamini.

O! Rizwan huic domino exue ocreas.

Bene, bene, statim exuam.

Domine, huc pone pedem.

Per Deum, trahe lentius, quia valde sum defatigatus.

Domine, unde venis?

Ex Iracca, et Chorasania venio.

Quid novi ex Iracca?

Nihil aliud est novi, quam quod quotidie omnes in adventum Regis intenti sint.

Caupo, adfer mihi aliquot cibos.

Lubentissime, Domine.

Adfer aquam, ut manus, et faciem lavem.

Ecce aquam, lava quidcunque volueris.

K.

بر خیز بر سر سفره بنشین
چه میخواهید شما که بیارم برای خوردنی
بگوید بغیر ملاحظه
بن نان بیار شراب پنیر یک کیوتر کباب
و اگر شوربا بوده بسم الله

ای رضوان اینجا باش بایشان بیار
هر چه میخواهند و از اینجا نخواهی
جنبید

دیگر چیزی میخواهی که بیارم یانه

نه نه حالا بس است و بعد از آن حساب
خواهی کرد

آه یک فیورنط و نیم است
شما چنان حساب میکنی
من حساب را یک بیک میکنم
همجو خوب است من ازین راضی هستم
خوراک اسب را دو فیورنط
اینست زر بکیر حق شمارا

خدا بشما خیر دهد

ای مردم خانه بیارید چراغ اینجا که
من میخواهم که طبله واسب مارا به
بینم

بکیر اسبرا و ببر آب و بگذار که خوب
آب بخورد و بعد از آن اورا بشو
آب بسیار خورد

آری راست است به بین چه شکم دارد

از برای خدا اخورش خوب خواهی
ساخت

Surge, mensæ asside.

Quid vobis comedendum feram? di-
dicite libere.

Fer mihi panem, vinum, caseum,
unam columbam, assaturam, et,
si adest, jusculem in nomine Dei.

O! Rizwan, hic mane, et adfer il-
lis, quæcunque petierint, neque
ex hoc loco te move.

Visne, ut aliam rem adferam, vel
non?

Non, jam sufficit, et postea com-
putum fac.

Universim Florenus et dimidius est.
Vos ita computum facitis?

Modo singulatim computum faciam.
Sic bonus est, jam sum contentus.
Pro pabulo equi duos florenos.

Ecce pecuniam, modo temet ipsum
solve.

Deus vobis rependat!

Heus mediastine, lumen adfer, ut
stabulum et equum meum videam.

Cape equum, et duc illum ad aquam,
ut bene bibat, deinde eum lava.

Bibitne multum aquæ?

Omnino, vide, qualem habeat ven-
trem.

Per Deum, bonum ei fac stratum.

شما خاطر جمع کنید من خوب خواهم
نکه کرد

خوب تیمار کن به بین که همه کل است

من میکنم بغیر گفتن

مکالمه هشتم

بن دوشک خوب بده ویک چادر و
یک بالش پاکیزه

من اندک درد سر دارم از برای خدا بن
بنها خانه طبیب کجا می باشد

برچشم برویم شمارا بنمایم راهرا بیا اینجا

ازین راه برو اول دروازه که می بینی بر
دست راست بگذار پیشتر این کلیسا
هونست اورا بکوب

نام طبیب چیست

حکیم منصور مصری نام دارد

بسیار اهل علم است و خوب آدمی
میخواهم که بروم اورا به بینم برخیز برویم

کیست که دروازه میکوبد

منم دوست دروازه را واکن

صبر کن حالا وا خواهم کرد

سلام علیک طبیب ماهر

خوش آمدمی بچه کار آمدمی

سر من درد میکند بواسطه این آمدم

پیش شما که بن درمان کنی

ای مبارک بیار اندک کاغذ که بنویسم

Non esto sollicitus, ego omnia bene curabo.

Strigilla eum bene, vide, quam luttulentus sit.

Ego id facio, quin mihi id dicas.

Dialogus Octavus.

Da mihi bonum lectum, lodicem, et pulvinar mundum.

Mihi paulisper caput dolet; per Deum monstra mihi, ubi sit hospitium medici.

Lubentissime eamus; monstrabo vobis viam; huc veni.

Hac via ito, per primam plateam, quam ad dextram vides, transi, ante hanc ecclesiam, ibi est, pulsa.

Quomodo vocatur Medicus?

Vocatur Hakim Mansur Misri.

Est homo valde eruditus, et bonus.

Ibo, ut cum videam, surge, eamus.

Quis pulsat ad portam?

Ego sum; amice, aperi januam.

Exspecta, illico aperiam.

Salvesis Medice celei ris!

Bene venisti, ad quem finem venisti?

Ad te veni, ut mihi ob capitis dolores medicamentum præscribas.

O! Mobarek, adfer mihi aliquantum chartæ, ut scribam.

- بنشین صاحب اندکی تا بنویسم
 بکیر این نوشتند را و برو پیش عطار که
 بشما خوب درمان خواهد داد که
 شفا بیابی
- من بشما بسیار متذلل خواهم شد
 چند می خواهی برای این نوشته را
 هرچه شما بدهید این سهل چیز است
- بکیر این نیم فیورنطرا اگر بس است
 بس است بخدا سپردم برو
 کجاست دوکان عطار بکیر این نوشتند را
- حالا برو و یک ساعت دیکریا البته دیر
 خواهی کشید
- من زود خواهم آمد
 چند می ارزد این درمان
 یک فیورنط می ارزد نهایتش
- خوب بکیر این ریال را و زیاده را بن
 بده زبرا خرده همراه ندارم
- Sede, domine, paulisper, donec
 scribam.
- Accipe hoc scriptum, et ito ad phar-
 macopolam, ut bonam vobis det
 medicinam, quæ pristinam vo-
 bis restituat salutem.
- Ego vobis valde obstrictus ero.
 Quantum vis pro hoc scripto.
- Quidcunque dederitis, est enim res
 nullius momenti.
- Accipe hunc medium florenum, si
 suffecerit.
- Sufficit, in gratia Dei ito.
- Ubi est taberna pharmacopolæ? ac-
 cipe hoc scriptum.
- Modo abi, et post unam horam
 rursus veni, sed certe, noli mo-
 rari.
- Cito veniam.
- Quanti, constat hæc medicina?
- Florenum constat, hoc est ultimum
 pretium.
- Bene, accipe hunc thalerum, et,
 quod plus est, mihi restitue,
 quia pecuniam minutam non ha-
 beo.

HISTORIÆ PERSICÆ.

حکایت نخستین

فقیهی دخترى داشت بغایت زشت روى و بجايى زنان رسیده با وجود
جهاز و نعمت کسی هناکحت او رغبت نمود فی الجمله بحکم ضرورت باضربى
مقد نکاحش آورده اند که در آن تاریخ حکیمی از سرندیب پرسید که دیده
نایبایان روشن کردی فقیدرا گفتند چرا داماد را علاج نکنى گفت ترسم
که بینا شود و دخترم را طلاف دهد *

H i s t o r i a I.

*J*uris consultus quidam filiam habuit nubilem, sed maxime deformem: quanquam proposita essent magnus nuptialium apparatus, dosque præclara, nemo tamen matrimonium ejus ambiit. Rem ut paucis absolvam, necessitate urgente, eam cæco cuidam matrimonio sociarunt. Scriptores tradunt: eodem anno ex insula Serendib medicum quemdam venisse, qui cæcis visum restituebat. Juris consultum rogarunt: Quid ne genero tuo oculorum usum quoque reddis? respondit ille: *Metuo, ne videns filiam meam repudiet.*

حکایت دوم

حکیمی را پرسیدند از شجاعت و سخاوت کدام بهترست گفت آنرا که
سخاوت هست بشجاعت حاجت نیست *

H i s t o r i a II.

Sapientem quemdam rogarunt, utranam virtutum harum, fortitudo, an liberalitas præster? Respondit ille: *Qui liberalitatem habuerit, fortitudine minime eget.*

حکایت سوم

خواهندد مغربی در صف بزازان حلب میگفت ای خداوندان نعمت
اگر شما انصاف بودی و ما را قناعت رسم سوال از جهان برخاستی *

H i s t o r i a III.

Mendicus quidam Africanus inter Haleppenses mercatores considens, inquit: O benevoli, et divites Domini! si apud vos locum haberet æquitas, et apud nos continentia; jam pridem mendicandi mos ex orbe exularer.

حکایت چهارم

درویشی را شنیدم که در آتش فاقه میسوخت و رقعہ بر خرقة میدوخت
کسی گفتش چه نشینی که فلان در این شهر طبع کریم دارد و کرم عیم میان
خدمت ازادگان بسته است و بر در دلاها نشسته اگر بر صورت حال تو مطلع
کردد پاس خاطر عزیزان منت دارد گفت خاموش که در نیستی مردن به
که حاجت پیش کسی بردن *

H i s t o r i a IV.

Quemdam audiavi religiosum, fortunæ angustiiis pressum, qui veteres pannos consuebat; quidam illi ait: quid desides? in ista enim urbe vir quidam est natura benignus, qui universis promiscue beneficia præstat,

lumbos enim ad servitium piorum accinxit, desideriaque animorum promptissimus adest: quod si egestatis tua conscius fuerit, piorum benevolentiam demereri, sibi muneris magni loco ducet: Pauper inquit: *Taceo; egestate mori præstat, quam necessitatem ulli exponere.*

حکایت پنجم

در سیرت آردشیر بابکان آمده است که حکیم عرب را پرسید که روزی چه مایهٔ طعام باید خورد گفت صد درهم کفایت میکند گفت آن قدر چه قوت دهد گفت این قدر ترا پای همی دارد و هرچه براین زیاده کنی تو حمال آئی *

H i s t o r i a V.

In annalibus Ardeschiri Babegani memorie proditum est, illum rogasse medicum arabem, quantum cibi capiendum sit uno die? medicum respondisse: Centum drachmas sufficere. Cui ille oblocutus ait: Tantillum quid roboris homini præstare potest? Medicus reddit: *Ille cibi quantitas te satis bajulabit: si vero illam excesseris, tu cibi bajulus eris.*

حکایت ششم

یکی از حکما پسرش را نهی کرد از بسیار خوردن که سیری مرد را رنجور دارد گفت ای پدر کرسنکی بکش نشنیده که ظرفان گفته اند بسیری مردن به که کرسنکی بدن گفت اندازه نکه دار که قال الله تعالی کلوا و اشربوا و لا تسرفوا *

H i s t o r i a VI.

Sapiens quidam filium suum ab ingluvie cohibuit inquit: *Multum comedere mortalibus morbos adfert.* Respondet filius: *Inedia o pater, perimit; nonne audivisti, quod a facetioribus dici solet! Satietae mo-*

ri satius esse, quam inedia m sufferre. Pater inquit: Tu mediam insistas viam, Deus enim imperavit maximus: Comedite, et bibite; sed non profundite.

حکایت هفتم

دست و پا برده هزار پای را بکشت صاحب دلی برو بگذشت و گفت سبحان الله با هزار پای که داشت چون اجالش فرا رسید از پی دست و پای نتوانست کرخت *

H i s t o r i a VII.

Quidam sine manibus pedibusque millepedam interfecit; cordatus quidam illac forte prateriens inquit: Laudatissime Deus, mille quidem pedibus, quos tenebat, imminens fatum, ab homine manibus, pedibusque truncato, evitare non potuit.

حکایت هشتم

بازرگانی را هزار دینار خسارت افتاد پسرش را گفت نباید که این سخن را با کسی در میان نهی گفت ای پدر فرمان تراست نکویم ولیکن مرا در فایده این مطلع کردن که مصلحت در نهان داشتن چیست گفت تا مصیبت دو نشود یکی نقصان مایه و دیگر شامت هسایه *

H i s t o r i a VIII.

Quidam mercator damno mille denariorum facto, filio suo inquit: hanc jacturam ulli dicere caveas. Filius respondit: mi pater, recte equidem imperas, egoque id nemini dicam, verum hujus silentii utilitatem mihi exponas velim, ut sciam, quid sit negotia celare. Pater inquit: Ne miseria nostra sit gemina: Prima, scilicet, aeris jactura, altera vero inimicorum ilusio

حکایت نهم

یکی از شعرا پیش امیر دزدان رفت و ثنا گفت فرمود تا جامه اش بستند و از ده بدر کردند سگان در قعای او افتادند خواست تا سنگی بردارد زمین یخ بسته بود عاجز شد گفت این چه حرامزاده مردمانند که سگ را نشاده اند و سگ را بسته امیر از غرغره بشنید و بکندید و گفت ای حکیم از من چیزی بخوان گفت جامه خود می خواهم اگر انعام فرمایی *

H i s t o r i a IX.

Quidam poetarum latronum adiit principem, laudibusque eum celebravit. Sed jussit ille, ut poetam vestibulis spoliatum villa extruderent: canes poetam a tergo lacerant; ille saxum humo tollere nititur; sed terram glacie injunctam deprehendit. Fletus itaque misera, inquit: o vaferimos hujus loci homines, canes solverunt, saxa vero ligarunt. Latronum princeps his salibus de fenestra auditis, inquit: o Sapiens, aliquid a me postula. Respondit ille: propriam vestem postulo, si benefacere lubet.

حکایت دهم

مردی را درد چشم خاست پیش بیطار رفت که مرا دوا کن بیطار از آنچه در چشم چهارپایان کردی در دیده او کشید کور شد حکومت پیش داور بردند گفت برو هیچ تاوان نیست اگر این خر نبودی پیش بیطار نرفتی *

H i s t o r i a X.

Homuncio quidam oculorum dolore percussus, mulomedicum accedit, inquiens: Meos sanato oculos. Equarius medicus, illo, quo quadru-

patulum solebat, ejus quoque oculos inunxit unguento; sed miser ille coecus evasit. Litam ad judicem detulerunt, qui inquit: In medicum nullam sarcinendi damni actionem habetis; hic enim nisi asinus fuisset, equarium medicum nunquam adisset.

حکایت یازدهم

پادشاهی پسرکی بادیبی داد وگفت این فرزندست تربیتش چنان کن که یکی از فرزندان خود سالی برو سعی کرد و بجایی نرسید و فرزندان ادیب در فضل و بلاغت منتهی شدند ماک دانشمندرا مواخذه کرد وگفت وعده را خلاف کردی و شرط وفا بجای نیاوردی گفت ای ملک تربیت بکسانست و لیکن استعداد مختلف *

Historia XI.

Rex quidem filium suum magistro commisit dicens: Hic meus est filius, tu eum perinde ut filios tuos doceas, moribusque imbuas. Præceptor per integrum annum illi operam dedit, sed nihil profecit: filius interea suis in sapientiæ, eloquentiæque instigium provectis. Rex præceptorem corripiens, ait: Tu datæ fidei defuisti, promissique fas violasti. Præceptor respondit: O rex, par fuit institutio, sed dispar ingeniorum ratio, atque capacitas.

حکایت دوازدهم

توانگر زانرا دیدم بر سر کور پدرش نشسته و با درویش بچه مناظره در پیوسته که صندوق تربیت پدرم سنگینست و کنایه رنگین و فرش رخام انداخته و خشت بیروزه درو ساخته بکور پدرت چه ماند خشتی دو فراهم آورده و خشتی دو خاک بر آن پاشیده درویش پسر این بشنید وگفت خاموش که تا پدرت زیر این سنگ کران برخود بکنبیده باشد پدرم بهشت رسیده باشد *

H i s t o r i a XII.

Divitis cujusdam vidi filium, patris sui tumulo insidentem, et cum pauperis filio hunc in modum disceptantem: Patris mei tumuli locus est marmoreus, monumentum aureis literis inscriptum, tumulus marmoribus constratus, tessellisque æraneis distinctus: tui vero patris tumulus cuinam rei est similis? duo enim congesti sunt cæspites, duoque pulveris pugilli ipsi irpersi. Pauperis filius, hoc audito, inquit: *Tace; pater enim tuus, antequam sub gravi illo saxo se moverit, et enisus fuerit, pater meus paradisum jam contigerit,*

SENTENTIÆ PERSICÆ.

1.

افتاده است در جهان بسیار بي تمیز ارجمند و عاقل خوار

In hoc terrarum orbe hoc accidit fere, ut rudis honoretur, sapiens vero contemnatur.

2.

اگر ممالک روی زمین بدست آری بهای مهلت یک روزه زندگانی نیست

Si omnibus potirere regnis, quæ in terrarum orbe sunt, pretium tamen non haberes, quo vitam solveres unius dieculæ.

3.

از خدا ترس و مترس از دشمنان گزافه دارد خدایت در امان

Deum time, at noli metuere inimicos, nam Deus te contra omnium præstabit.

4.

از سخاوت مرد یابد سروری و شکر نعمت را دهد افروختری

E liberalitate vera percipitur voluptas, atque major conciliatur Numinis favor.

5.

آنکه در راحت و تنعم زیست او چه داند که حال کرسنه چیست

Qui semper in rerum affluentia, et deliciis vixit, ille quid novit, quis sit esurientis status.

6.

اندک اندک خیلی گردد و قطره قطره سیلی

Pauxillum pauxillo junctum fit multum, guttaque gutta aucta evadit flumen.

7.

ای برادر بندهء معبود باش و تا توانی باسزا و جود باش

O frater! Deum cole, et quantum potes, esto benignus, et liberalis.

8.

اگر برد عدو جای شادمانی نیست که زندگانیء ما نیز جاودانی نیست

Quando moritur inimicus, non ideo hilari sum animo, nam nec mea vita æternum durat.

9.

باسیه دل چه سود گفتن وعظا نرود هیچ آهنین بر سنگ

Hominem conscientia atrum monere quid refert? ferreus enim clavus in saxa nequaquam penetrat.

10.

بازوي بخت به که بازوي سخت

Fortunæ vis, corporis robore præstat.

11.

باش از بخل بخیلان بر حذر تا نسوزد ترا نار سقر

Cave sordidam avarorum parsimoniam, ne uraris ignibus inferorum.

12.

پند گیر از مصایب دیگران تا نکیرزد دیگران ز تو پند

Tu ex aliorum damnis exemplum capito, ne alii ex te exemplum sumant.

13.

خاموشي به که ضمير دل خویش با کسی گفتن و گفتن نگوي

Præstat tacere, quam animi secreta alicui detegere, atque nulli dicas monere.

14.

پاي در زنجير پیش دوستان به که بیگانگان در بوستان

Pede catenato apud amicos esse satius est, quam apud peregrinos in horto incedere.

15.

بنطق آدمي بهتر از دواب و دواب از تو به کر نگوي صواب

Homo brutis sermone præstat, sed bruta te antecedunt, si dicas, quod improbetur.

16.

توانکری بهر است نه بال برکب بعقل است نه بسال

Divitiæ in virtute consistunt, non in opibus, prudentia ex intellectu, non ex annis æstimatur.

17.

تلمیذ بی ارادت عاشق بی زراست

Invitus discipulus, amator est sine auro.

18.

تلخ است صبر و لیکن بر شیرین دارد

Patientia est amara, fructus vero ejus dulces.

19.

نامرد سخن ننگفته باشد عیب و هنرش نهفته باشد

Quamdiu aliquis nullum verbum prolocutus est, dedecus, et decus ejus ignorantur.

20.

جهان دیده بسیار گوید دروغ

Orbem pererrans mendacia plurima dicit.

21.

چرا بخیرمند مفرما عمل

Nulli nisi sapienti committas negotium.

22.

جوى زر بهتر از پنجاه من زور

Unum auri granum quinquaginta virium libris præstat.

23.

حكايت بر مزاج مستمع كوي

Historiam pro ingenio, et captu auditoris narra.

24.

خانهء دوستان بروب و در دشمنان مكوب

Aedes amicorum scopis purga, at inimicorum fores ne pulsa quidem.

25.

خاموشي را هر كه سازد پيشهء كردد اين نبودش اندیشهء

Qui assueverit taciturnitati, sese tutum præstabit a molestiis multis.

26.

خوبى بد در طبيعتي كه نشست نرود تا بوقت مرگ از دست

Pravi mores, si naturam obsederint, non nisi morte expelli possunt.

27.

خود ستايي پيشهء شيطان بود آنكه خود را كم زند مردان بود

Se ipsum efferre super alios consuetudo diaboli est: is, qui se ipsum demittit, vir est.

28.

آنکس که نداند و نداند که نداند در جهل مرکب ابد دهر بماند

Ille , qui nihil scit , ac ignorat , se scire nihil , perpetuo in ignorantia crassa manebit.

29.

خواهی که متمتع شوی از نعمت دنیا با خلق کرم کن چو خدا باتو
کرم کرد

Si frui volueris hujus mundi opibus , mortalibus benefacito , quemadmodum tibi benefecit Deus.

30.

در این عالم کسی بیغم نباشد اگر باشد بنی آدم نباشد

Nemo est in hoc mundo , qui aerumnis vacet , si vacet , inter filios hominum numerandus non est.

31.

در دنیا هیچ چیز نا خوشتر نیست از دوستی که دوستیء وی از برای
عوضی یا غرضی بود

Nihil in hoc mundo vilius est , quam amicus , qui amicitiam privati commodi , ac lucri caussa colit.

32.

دل ای رفیق درین کاروان سرای میند که خانه ساختن آیین کاروانی
نیست

Noli cor tuum , amice ! stativis peregrinationis hujus affigere , quia sapientis non est viri in itinere aedificare sibi domum.

33.

دل در کسي مبنده که دل بستده تو نیست

Animum in nemine figas, nisi qui in te animum fixerit.

34.

در عمل کوش و هر چه خواهی پوش

Bonis operibus certa, et quidquid lubuerit gesta.

35.

دوکس دشمن ملک و دینند پادشاه بی حام و زاهد بی حام

Duo et regni, et religionis sunt hostes, rex sine clementia, et religiosus sine scientia.

36.

دروغ گوی روی سیاه راست گوی روی سفید

Qui mentitur faciem habet nigram, qui vera dicit, albam.

37.

دوسترا چندان قوت مده که اگر دشمن شود تواند که جفا کند

Amico nimium potestatis concedere noli, nam, si inimicus evaserit, fieri potest, ut malum tibi creet.

38.

رونده بی معرفت مرغ بی پر است

Peregrinator sine scientia avis est sine alis.

39.

رحم آوردن بر بدان ستم است بر نیکان و عفو کردن از ظالمان
جور است بر درویشان

Misereri pravorum , bonis est injuriam facere , nefariisque crimina ignoscere , pauperes est affligere.

40.

زهر دارد درون دنیا چو مار کرجه بینی ظاهرش نقش و نگار

Mundus intus veneno imbutus est , tanquam serpens , licet formam ejus videas versicolorem.

41.

زاهد بی علم خانه بی در است

Religiosus sine doctrina , domus sine foribus est.

42.

زن بد در سرای مرد نکو هم دردن تالمست دوزخ او

Mala mulier in ædibus viri boni , infernus ejus in hoc mundo est.

43.

سلامت در کنار است

In littore salus est.

44.

سر چه آرای بی دستار ای پسر که توانی دل بدست آری پسر

O fili ! qui caput tuum ornas cidari , stude potius animum tuum reddere meliorem.

45.

سخنی در نهان نباید گفت که بهر افجهن نشاید گفت

Verbum aliquod in occulto dicere non decet, quod in quovis hominum confluxu dici non licet.

46.

سه چیز بی سه چیز پایدار ماند مال بی تجارت و علم بی بحث و ملک بی سیاست

Tria sine tribus stabilia esse nequeunt: Divitiæ sine quæstu, scientia sine controversia, regnumque sine pœna.

47.

سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست شوند شرم زده نباشی

Orationem inter duos inimicos ita instituas, ne redintegrata forte amicitia tibi pudori sis.

48.

ظرافت بسیار هنر ندیمان است و عیب حکیمان

Multæ facetiæ compotatoribus sunt decori, sed dedecori sapientibus.

49.

هالم بی عمل زنبورست بی عسل

Sapiens sine bono opere, apis est sine melle.

50.

عالم بی عمل درخت بی برست

Sapiens sine bonis operibus, arbor sine fructu est.

51.

علم از بهر دین پروردنست نه از بهر دنیا خوردن

Scientia tractandæ, conservandæque religioni est, non vero absumendis hujus mundi opibus.

52.

غمی کر پیش شادمانی بری به از شادی کر پیش غم خواری

Mœstitia, quam ante gaudium habes, præstat gaudio, quod post mœstitiam habes.

53.

فرصت غنیمت است

Occasio est lucrum.

54.

کردن پادشاه حکیم فکرت پیشه باید نه ندیم دزد اندیشه

Regis familiarem esse oportet sapientem, qui seria cogitare, non morionem, qui tantum nugas mente volvere consuevit.

55.

قرب سلطان آتش سوزان بود با بدان الفت هلاک جان بود

Familiaritas cum principibus est ignis ardens; amicitia cum improbis est exitium animæ.

56.

کوتاه خردمند به که نادان بلند

Parvus sapiens, altæ staturæ imperito præstat.

57.

کوه را بنوک سوزن کندن از بیخ آسانترست از رذیلت کبر از دل کردن

Facilius est montem cuspede acus e radice evellere, quam superbia vitium e corde exterminare.

58.

کودکی که بعقل پیر بود فرد اهل خرد کبیر بود

Parvus ingenio senem æquans, apud prudentes magnus est.

59.

گاوان و خران بار بردار به از آدمیان مردم آزار

Boves, asinique onera bajulantes præstant hominibus, qui mortales misere divexant.

60.

کر سلامت بایدت خاموش باش کشت این هر که نیکی کرد فاش

Si tibi cordi est salus tua tace; in tuto est, qui erga omnes beneficus est, ac liberalis.

61.

کر هي خواهي که باشی در امان رو نکوبي کن تو با خلق جهان

Si tutam cupis, ac tranquillam vitam degere, mundi hujus incolæ blando omnes vultu, et sermone compella.

62.

کدای نیک انجام به از پادشاه بد فرجام

Mendicus boni finis præstat regi mali finis.

63.

کسی را که عادت بود راستی خطا کر کند در گذارند ازو

Cui mos fuerit verum dicere, etsi semel peccaverit, connivere as est.

64.

مکن که حیف بود دوست بر خود آزردن عایي الخصوص مردمن
دوست را که ثانی نیست

*Noli committere, ut tui causa offensum a te amicum dolere de-
ceas, illum præsertim, qui neminem post se secundum haber.*

65.

مورچگان را چو بود اتفاق شیر زبان را بدرانند پوست

*Parvæ formicæ, si consenserint, ferocissimi leonis cutem la-
cerant.*

66.

ممت منه که خدمت سلطان هی کنی ممت شناس ازو که بخدمت
بداشت

*Noli tu gloriari, quod ministerium præstas regi, quin gloriam
esse existima, quod ille te suo dignatur servitio.*

67.

نام نیک رفتگان ضایع مکن تا باند نیکت یادگار

Honestam defunctorum famam noli lādere, ut et nominis tui memoria maneat.

68.

نگاه دار زبان تو تا بدوزخت نبرد که از زبان بتر اندر جهان زبانی

نیست

Linguam frenatō tuam, ne te perdat, quia lingua nulla res in mundo perniciosior.

69.

نادانرا به از خاموشی نیست

Homini imperito nihil silentio consultius est.

70.

به هر سخن که بداند بگوید اهل شناخت

Non quævis dicet, quæ sciverit sapiens.

71.

نکویی با بدان کردن چنانست که بد کردن بجای نیک مردان

Pravis benefacere perinde se haber, ac male facere viris bonis.

72.

نیست مردی خودرا آراستن قصد جان کرد آنکه او آراست تن

Ornatus virum haud decet, animam enim periculo objicit, qui corpus nimium comit.

73.

نیست در دن بهتر از تقویء لباس در تنگ مرد را نبود اساس

Nihil melius est, quam modestia in vestitu corporis, viro enim nihil solidæ laudis est in cultu externo corporis.

74.

نکند جور پیشه سلطانی و نیاید ز کرک چوبانی

Iniquus regnare, perinde ac lupo oves pascere nequit.

75.

نیک باش و بدت کویند خلق بد که بد باشی و نیک پندارند

Ut bene agas, et male de te loquantur homines, præstat, quam si male agas, et bene de te existiment.

76.

هر چه دلت خواست نه آن میشود آنچه خدا خواست همان میشود

Non quod vult cor tuum, fiet, illud fiet, quod Deus vult.

77.

هر نعمتی که برگ زوال پذیرد خردمندان در حساب نعمت نگیرند

Omne beneficium, quod cum morte cessat, id viri sapientes in beneficiorum numero haud reputant.

78.

همچنانکه جهان بعد از آبادان گردد بجز ویران شود

Quemadmodum mundus per justitiam incolis impletur, ita per injustitiam iisdem orbatur.

79.

هر که تأمل نکند در جواب بیشتر آید. سخنش ناصواب

Quicunque responsum non meditatus fuerit, pleraque ipsius verba inania sunt.

80.

هر که خود را پیرا نصیحت کند او خود بنصیحت محتاجست

Quicunque sciolo consilium dederit, is ipse alterius eget consilio.

81.

هر چه کاری بدروی

Ut sementem facis, ita meres.

82.

هر که خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد

Quicunque fraudes committere suevit, manus ejus a judicio trepidat.

83.

هر که دشمن کوچک را خور میدارد بدان ماند که آتش اندک را مهمل
میکزارد

Quicunque inimicum parvum existimat invalidum, similis est illi, qui exiguum incendium securius negligit.

84.

هر که از آواز دشمنان ترسان بود کار او هر لحظه دیگر سان بود

Qui meruit ab inimicis, is singulis momentis ab actionum suarum cursu deflectet.

85.

هر که او شد ساکن و خاموش بود از سلامت کسوفی بر دوش بود

Qui quietus fuerit, ac taciturnus, profecto is injicit humeris suis vestem salutis.

86.

هر کرا عادت شود جود و کرم در میان خائب گردد محترم

Cui beneficentia, ac liberalitas in consuetudinem abierit, is acceptus vulgo omnibus erit.

87.

هر که کار نیک و یا بد میکند آن چه میداند که با خود میکند

Quicumque opus sive bonum, sive malum fecerit, id ille suo unius commodo, vel incommodo se fecisse intelligat.

88.

چه کسرا عقل خود بکمال ناید

Unicuique suum perfectum videtur ingenium.

89.

هر کرا بر سباط بنشیند واجب آمد بخدمتش بر خاستی

In cujuscunque convictu fueris, necessum est, ut in illius servitium surgas.

90.

هر کرا صبر نیست حکمت نیست

Quicumque patientia caret, etiam sapientiam nullam habet.

91.

هر که سخن نسنجد از جواب برنجد

Quicumque sermonem non ponderat, responso offenditur.

92.

هر که او در بند آرایش بود در جهان فرزند آسایش بود

Omnis, qui ornatui corporis sese mancipat, filius est vanitatis mundi.

93.

هر که بر خویشتن نمیخشد کر نه بخشد بر و کسی نشاید

Qui sui non misereatur ipse, alii ejus ne misereantur æquum est.

94.

هر بدی که توانی بدشمن مرسان بود که وقتی دوست گردد

Quodvis damnum, quod inimico dare potes, ne dato, fieri enim potest, ut aliquando ex inimico amicus fiat.

95.

هر آن سزی که داری با دوست در میان منه چه دانی که وقتی دشمن گردد

Quidquid arcani habueris, amico ne exponas, quid nosti, an non aliquando inimicus evasurus sit.

96.

هر بیشه گمان مبر که خالیست شاید که پلنگ خفته باشد

Noli existimare sylvam esse vacuum, forte tigris in ea latitat.

97.

هر که عیب دیگران پیش تو آورد و شمرد بیگمان عیب تو پیش دیگران
خواهد برد

Qui aliorum ad te crimina refert, et recenset, absque dubio tuos etiam defectus aliis indicat.

98.

هر که با دشمنان دوستان خود صلح کند سر آزار دوستان دارد

Quicumque cum amicorum suorum hostibus amicitiam facit, amicos offendere studet.

99.

هر که در حال توانایی نیکویی نکند در وقت ناتوانی سختی بیند

Quicumque rebus florentibus non benefecerit, rebus labentibus miseriam videt.

100.

یادگار مرد نه فرزند اوست بلکه سنتهای خوب و سیرتهای نیکو

Monumentum viri non est prolis ejus, sed pulchri mores, et praeclaræ animi dotes.

NARRATIONES PERSICÆ.

داستان نخستین

آورده اند که روزی هارون الرشید بشکار رفت پیری را دید که درخت گردگان میگاشت هارون از حرص او عجب داشته اسب پیش او راند و گفت که ای پیر ترا چند سالست گفت چهار سال فضل بن ربیع بانک بر پیر زده گفت که چرا در خدمت امیر المومنین دروغ میگوید گفت دروغ نمیگویم چه عاقلان دانند که عری که در زمان سلطنت بنده ای امیه گذشته آنرا در حساب عمر نتوان شمر و همچنین در زمان سفاج و منصور بجهت خون ریختن بسیار وترس و وهم پیشمار که بر خلایق مستولی بود داخل زندگانی نتوان گرفت و آنچه از عمر حساب توان کرد چهار سالست دو سال در زمان خلافت مهدی و دو سال در دولت امیر المومنین هارون را این سخن خوش آمده هزار دینار باو انعام فرمود چه رسم وی چنان بود که هر شخص که او را سخنی خوشحال سازد هزار دینار بوی دهد آنگاه از پیر پرسید که این درخت کی بار آید تا تو از میوه آن بهره مند گردی پیر گفت که دیگران کشتند ما خوریم و ما میکاریم که دیگران بخورند هارون گفت که احسنت و هزار دینار دیگر به پیر بخشید پیر گفت که عجب حالتیست که هر درختی که ازین نوع بکارند بعد از بیست سال از آن بر خورند و من امروز کشتم و همدن آفتاب عنایت امیر المومنین هم از آن بر خوردم هارون فرمود تا هزار دینار دیگر به پیر دادند و اسب رانده روان شد و با فضل گفت که اگر با این پیر مکالمه نمودی زر بسیار از ما بستدی *

NARRATIO I.

Referunt *Harun Erreschidum*, cum, quodam die, venatum ivisset, quendamque ætate gravem, qui nucem juglandem serebat, vidisse, de industria ejus miratum, equum suum ad ipsum citasse, ac dixisse: O senex! quot tibi sunt anni? quatuor, inquit ille, anni. *Fadl Ben Rebī*, invehens in senem ait: eecur, dum circum Imperatorem fidelium es, mentiris? Minime mentior, reponit ille, namque norunt sapientes, ætatem, quæ durante filiorum *Omniæ* imperio effluxit, in rationem ætatis non posse referri; prout nec illam, quæ sub *Saffah*, et *Mansur* acta est, ob frequentem sanguinis effusionem, terroremque, ac pavorem ineffabilem, qui mortales cepit, posse pro vita capi. Illud itaque, quod numerari de ætate quit, anni sunt quatuor: anni duo in chalifatus *Mahdi* tempore; anni duo in Imperatoris fidelium dominatu. *Harun*, effatum hoc maxime probans, mille aureos nummos gratificatus est ei; talis enim apud illum obtinuit mos, ut, quicumque bonum sibi proferret dictum, mille nummos ei aureos daret. Tunc quærebat de sene: quando arbor hæc futura gravis est, tu ut fructuum illius particeps esse queas? Quod alii severunt, occurrebat senex, nos edimus, et quod nos seminamus, alii edent. *Harun*, acute dixisti, inquiens, mille iterum aureos nummos largitus seni est. Miranda est res, pergit senex, quod de quaque arbore, quæ ex hac scriitur specie, fructum post viginti edant annos: ego vero hodie sevi, atque de ea, sole gratiæ Imperatoris fidelium fota, fructum etiam edi. *Harun*, postquam mandavit, ut mille denuo seni darentur aurei nummi, concitato equo abiit, ac *Fadl*o dixit: si colloquere cum sene hoc, multum a nobis tolles pecuniæ.

داستان دوم

آورده اند که روزي ابو جعفر منصور عباسي از ندماي خود پرسيد که شما عيبي در فرزند من مهدي مي بينيد گفتند او عيب ندارد مگر اينکه محبوب دلها نيست ابو جعفر چون اين سخن شنيد ضياع وعقار مردم را بکجور وستم گرفته با قبالحجات املاک مسلمانان بهدي سپرده گفت که از فوت من خداوندان اموال و اسباب را طلب نموده حق ايشان را باز ده و التماس ناي تا مرا حلال کنند چون منصور متوفي شد مهدي در ابتدائي سلطنت خود افتتاح بر مظلالم کرده اموال و املاک مظلومانرا بايشان دان بجهت آن محبوب دلها کشته خلايف محبت وي را در دل جاي دادند *

N A R R A T I O II.

Referunt, *Abu Giafar Mansur Abbasidam*, die quodam, de compo-
toribus suis quæsiisse: num vos, inquit, aliquod, in filio meo *Mahadi*,
cernitis vitium? Vitium ille non habet, respondebant ii, nisi isthoc,
quod cordibus haud sit carus. *Abu Giafar*, ubi hoc audivit verbum,
agres hominum, ac fundos, vi, et injuria occupavit, possessiones
Musulmanorum, cum syngraphis, *Mahadio* dedit, ac dixit: defunctus
postquam ero, dominis opum, ac facultatum convocatis, quod ipsis
jure debetur, restitue, illosque, mihi ut ignoscant, roga. Extincto
itaque *Mansur*, *Mahadi* primordium dominationis suæ ingressus, ini-
que partas opes, et patrimonia, ipsis injuria laceratis, reddidit. Ob
hoc, carus cordibus est factus, et homines in animo, ad amandum ip-
sum, locum concessere.

داستان سيم

عبد الله بن مقنع گويد که در کتب حکما که در خزانه ملوک فرس
بود ديدم که ملوک فرس بجهت ده خصلت که يان کار کيوهرت بزد بر

سلاطین جهان تفضیل داشتند اول آنکه دختران خود را به بیگانگان نمیدادند دوم آنکه دختران بیگانگان را میخواستند سیم آنکه ده کس را بر سر خوان خود جای میدادند و خود بر سر خوان کسی نمی نشستند چهارم آنکه چون در حق کسی انعام می نمودند بآن وفا میکردند و هرگز از گفته خود بر نمی گشتند ششم آنکه چون کسی را بعطای مخصوص می ساختند هر ساله آن مبلغ را بطریق ادوار و وظایف بوی میرسانیدند هفتم آنکه بکردار زیاده از گفتار بودند بگفتن راست نه اید کارها کردار میباید هشتم آنکه هرگز آن مقدار شراب نمیکشیدند که عقل ایشان زایل گردد نهم آنکه مجرم را عقوبت نمیکردند مگر وقتی که صورت غضب ایشان فرو نشستی دهم آنکه هرگز بارزال و او باش صحبت نمیداشتند و شواره با حکما و اهل دانش مصاحبت میکردند *

N A R R A T I O III.

Ego, inquit *Abdallah Ben Mocanna*, in Doctorum libris, qui in Bibliotheca regum Persiæ asservantur, legi, Reges Persiæ, propter decem virtutes, quæ in *Caiumarath* eminebant maxime, reliquos orbis terrarum Principes antecelluisse. Primo, quia filias suas peregrinis non cedere. Secundo, quia filias peregrinorum expetivere. Tertio, quia ad mensas suas quemque admisere: ipsi vero nullius adsedere mensæ. Quarto, quia, quando in aliquem beneficium collaturi erant, cum nemine consultavere. Quinto, quia, quando promissa faciebant, illa exsolvere, nunquamque a dictis suis recessere. Sexto, quia, quando aliquem dono obligabant, illam summam, per modum conversionum, et stipendii, vertente quovis anno, illi remisere. Septimo, quia in negotio plus fuere, quam in otio; dicere enim solebant: recti non estis, laboribus est alsuendum. Octavo, quia vini nunquam exhausere tantum, ut illorum deficeret mens. Nono, quia reo penam non inflixe-

re, nisi quando æstus eorum iræ decedebat. Decimo, quia cum indoctis hominibus, et rudibus se non conjungere, sed semper cum philosophis, et viris doctrina excultis, versati fuere.

داستان چهارم

آورده اند که یکی از خلفای عباسی با وزیر گفت که مرا از سیر ملوک سالف حکایتی کوی و مآثر و محامد سلاطین ماضی تقریر نمای وزیر گفت که جمال دولت امیر المومنین بحال خلود مزین باد در کتب سالف بنظر بنده رسیده که در زمان جمشید مرتبه بلند و درجه ارجمند بسبب کبر سن بود پیرانرا تعظیم مینمودند و در روزگار فریدون سوابق خدمت اعتبار داشت چنانکه هر که بیشتر خدمت فریدون رفته بود اورا بزرگتر میدانستند و در زمان منوچهر حسب ونسب معتبر بود و در عهد کیکاوس عقل و خردرا ترجیح مینهادند و در ایام دولت کسرسره مردی ودلیری را وسیله تفضیل می داشتند و در زمان کشتاسب ولهراسب دین و امانت بسبب تفرج و تبجیل بود و در عهد نوشیروان مجموع مقدمات سابقه ملحوظ و منظور بود بجز از توانگری که آن از درجه اعتبار ساقط بود *

NARRATIO IV.

Perhibent, unum ex Chalifis Abbasidis Vezirio dixisse: mores mihi Regum antiquorum denarra, et memoranda, laudandaque priscorum Principum edissera. Prosperitas Imperatoris fidelium, subjecit Vezirius, in æternum floreat læte! oculis servi tui, in veterum voluminibus, hæc occurrere: Nempe, imperante *Giamschid*, altus dignitatis gradus, et præclarum officium, propter ætatem ingravescentem, obtingebant; magnificiebant senes. Porro, præterita ministerii jura, tempore *Feridun*, summe æstimabantur, ita ut, quanto quis in ministerio *Feridun* viveret longius, major is agnoscere tur tanto. Deinde, sub

Manūcher, nobilitas, et siemma praevalabant; at imperante *Caicus*, judicium, et ingenium praeferabantur. Exhinc, rerum potiente *Caichosrew*, strenuitas, et fortitudo, ad dignitatem viam sternerant. Postea regnantibus *Gustasp*, et *Lohrasp*, religio, et fides, oblectamenti, et ceremoniae caussa fiebant. Denique principatu *Nuschirwan*, cuncta supra dicta, respiciebantur, et observabantur; excepta opulencia, nam illa de gradu aestimatus decidit.

داستان پنجم

از حاتم طایبی سوال نمودند که از خود کریمتر کسی دیده جواب داد که بلی وقتی در بادیه میرفتم ناگاه موضعی رسیده خیمه کهنه دیدم و بری در در خیمه بسته و زالی نشسته چون مرا بدید پیش رویده عنان مرا بگرفت و در خانه خود فرود آورد درین اثنا پسرش رسیده زال گفت که ای پسر چرا بسمل کن تا بجهت مهمان طعامی ترتیب دهم پسر گفت نخست بصحرا روم و هیبه آرم پیر زن گفت که تا تو بصحرا رفته باز کردی دیر شود و مهمان کرسنه ماند این چوب خیمه را بشکن پسر چوب را شکسته چرا بگشت و طعامی مهیا ساخت ملاحظه نمودم از مال دنیا بغیر از آن بر هیچ چیز دیگر نداشت و آنرا نیز در راه مهمان نهاد وقت مراجعت با زال گفتم مرا میشناسی گفت فی گفتم من حاتم باید که بقبیله من آبی تا در حق تو انعام می کنم و حق ضیافت تو بگذارم زال گفت ما بر مهمان نان نغروشیم و مزد نستائیم از من هیچ چیز قبول نکرد دانستم که از من کریمتر است *

NARRATIO V.

Hatim Thaii interrogavere dicentes: num aliquem te ipso comperisti liberaliorem? unque, respondit ille; certo die, profectus in desertum sum: ex improvise in locum quendam deVectus, tentorium vidi lacerum, et ad ostium tentorii capram unam alligatam. quendamque anum se-

dentem. Ubi hæc percepit me, accedens habenam meam arripuit, et in casam suam deduxit. Interca filio suo accurrenti dixit: fili mi, capram macta! cibum ut pro hospite apparem. Primum, inquit puer, in campum concedam, et lignum adferam. Donec tu in campum eas, ait vetula, et inde redeas, multum elabetur temporis, et hospes famelicus manebit: diffringe hoc tentorii lignum. Puer lignum frangebat, capram feriebat, exin illa cibum parabat. Observavi eam ex bonis mundi, præter illam capram, nihil quidquam habuisse, et illam quoque, in gratiam hospitis, apposuisse. Tempore revertendi vetulæ dixi: nostine me? reposuit: non. Tum aiebam: ego *Hatim* sum, oportet ad familiam venias meam, bene ut de te merear, atque hospitalitatem tuam compensem. Nos, subiiciebat vetula, panem hospiti non vendimus, et mercedem non capimus. Ex me nihil accepit; unde concludi, illam me liberaliorem esse.

داستان ششم

در کتاب فرج بعد الشدة مسطور است که در مصر طبعی قطع نام بود وقتی مردی از معارف مصر بسکته گرفتار شده هر چند طبیبان درو معالجات کردند فایده بر آن مترقب نکشت خادمان او باسباب تجهیز وی مشغول گشتند قطع گفت که شما خود دل از حیات او برداشته اید مرا تدبیری بخاطر رسیده بدان عمل مینمایم اگر از حیات او باقی باشد شفا یابد والا ضرری برو نرسد قطع تازبانه طلبیده برخاست و ده تازبانه بقوت تمام بر مسکوت زد و نبض او را احتیاط کرده حرکتی درو نیافت غلام را فرمود تا ده تازبانه دیگر بقوت هر چه تمامتر بروی زد هم اثری ظاهر نشد تازبانه دیگر بردند چون ملاحظه نمود حرکت در نبض او ظاهر شد قطع اطبّار گفت که نبض مرده حرکت میکند گفتند فی آنگاه فرمود که تازبانه بروی میزدند تا نالیدن آغاز کرده چشم بالید و نشست ازو پرسیدند که ذرا چه حالت

پیش آمد و خود را چگونه میبایستی جواب داد که مرا خوابی برده بود که هرگز چنان خوابی در نظرم نیامده قطیع غذایی موافق باو داده بعد از چند روز آن شخص صحت یافت اطبا از قطیع پرسیدند که باین معالجه چگونه متغتن شدی جواب داد که نوبتی بسفر حجاز میرفتم جمعی از اعراب بیدرقه گرفته بودند یکی از آن طایفه از شتر افتاده سکنه شد پیری از رفقای ایشان تازیانه بر وی میزد تا مسقوط برخاست من دانستم که بضرر تازیانه حرارت غریزی را در بدن او احداث کرده آن را برافراخته *

NARRATIO VI.

In libro, *post nubila Phœbus*, dicto, memoriæ traditum est, florente in Ægypto medico quodam, nomine *Cati*, certo die, virum quendam, ex proceribus Ægypti, apoplexia fuisse correptum; cui etsi varia adhibuere remedia medici, nihil ipsi emersit commodi. *Cati*, famulis ejus, in apparanda exsequiarum ejus pompa, occupatis, dixit: vos ipsi spem de vita ejus abieciatis: unum vero mihi in mentem venit consilium, illud exsequi volo; si quid de vita ejus superest, e morbo evadet, sin, malum ei haud obtinget. *Cati*, arrepto flagello, sese erexit, atque decem flagelli ictus, apoplectico, vi tota, inflixit. Exin, venam ejus perterritans, et motum non observans, servum, decem rursus flagelli ictus, impetu longe validiori, in eum expedire jussit: nulum item conspectum est signum; tandem, ictibus iteratis, venam cum tetigisset, motus in ea aliquis apparuit. Medicos *Cati* interrogavit, dicens: num vena mortui edit motum? Responderunt: non. Tunc, jubente illo, apoplecticum ita flagellavere ut, ingemiscens, oculum fricuerit, ac sederit. Ad quæstiones: quid tibi accidit rei? quo te ipsum habuisti modo? subjecit: me somnus arctissimus, cui consimilis se nunquam oculis obrulit meis, complexus est. Vir ille, convenientissimo a *Cati*

victu sustentatus, ab aliquot diebus convaluit. Medici ex *Cari* quæsivere : ad hanc medendi peritiam qua pervenisti ratione? Tempore quodam, respondit ille, iter cum instituissem Hegiazum, atque nonnullos, ex Arabibus campestribus, in indices viæ, assumsissemus, unus ex turba illa, de camelo lapsus, in apoplexiam incidit. Senex inter eos quidam, scutica eum usque eo cecidit, quoad apoplecticus surgeret. Ego non eram nescius, ictu scuticæ, colorem naturalem, in corpore ejus, productum fuisse, ac excitatum.

F A B U L A.

باغبان و بلبل

Hortulanus, et luscini.

آورده اند که دهقانی باغی داشت خوش و خرم و بوستانی تازهتر از
گلستان ارم هوای آن نسیم بهار را اعتدال بخشیدی و شامهء رنجان روح
افزایش دماغ جانرا معطر ساختی

نظم

گلستانی چو گذرار جوانی
گلشن سیراب آب زندگانی
نوای عندلیمش عشرت انگیز
نسیم عطرسایش راحت آمیز

و بریک کوشهء چمنش گلبنی بود تازهتر از نهال کامرانی و سر افرازتر از
شاخ شجرهء شادمانی هر صبح بر روی گلبن گل رنگین چون عذار
دلغریبان نازک خوی ورخسار سمنبران یاسمین بوی بشکفتی و باغبان با آن گل
رعنا عشق بازی آغاز نموده گفتی

بیت

گل بزیر لب نمیدانم چه میکوید که باز
بلبلان بی نواری در فغان می آورد

باغبان روزی بر عادت معهود بتماشای گل آمد بلبل! دید نالان که
روی در صحیفهء گل می مالید و شیرازهء جلد زرنگار او را بنقار تیز از
یکدیگر می کسخت

بیت

بلبل که بگل در نکرد مست شود
سر رشتهء اختیارش از دست شود

باغبان پریشانیء اوراق گل مشاهده نموده کربیان شکیبای بدست
اضطراب چاک زده و دامن دلش بخار جگر دوز بیقراری در او بخت روز دیگر
هان حال وجود گرفت و شعلهء فراف گل

مصراع

داغ دگرش بر سر آن داغ نهاد
روز سیوم بحرکت منقار بلبل

ع

گل بتاراج رفت و خار بماند

خارخاری از آن بلبل در سینهء دهقان پدید آمده دام فریبی در راه وی
نهاد و بدانهء حیل او را صید کرده در زندان قفس محبوس ساخت بلبل
بیدل طوطیوار زبان بکشاد و گفت ای عزیز مرا بچه موجب حبس کردهء
از چه سبب بعقوبت من مایل شدهء اگر صورت بجهت استماع نغمات من کردهء
خود آشیاندهء من در بوستان تست دم سحر طرکخانهء من اطراف گلستان
تست و اگر معنیء دیگر بخیال گذرانیدهء مرا از ما فی الضمیر خود خبر ده
دهقان گفت هیچ میدانی که بروزگار من چه کردهء و مرا بهفارت یار نازنین
چند بار از ردهء سزای آن عمل بطریق مکافات هین تواند بود که تو
از دار و دیار مانده و از تفرج و تماشای مجبور شده در گوشهء زندان می زاری و من
هم در دهر هجران کشیده و در دقت جانان چشیده در کلبهء احزان می
نالم

بیت

بنال بلبل اگر با منت سر یاربست
که ما دو عاشق زاریم و کار ما زاربست

بلبل گفت از این مقام درگذر و بر اندیش که من بدین مقدار جریده
که گلی را پریشان کرده ام محبوس گشته‌ام تو که دلی را پریشان می سازی
حال تو چون خواهد بود

نظم

کنید کردند ز روی قیاس
هست به نیکی و بدی حق شناس
هر که نکوی کند آتش رسید
و هر که بدی کرد زیانش رسید

این سخن بر دل دهقان کارگر آمده بلبل را آزاد کرد بلبل زبانی آزادی
کشاد و بگفت چون با من نکوی کردی بحکم هل جز الاحسان الا
الاحسان مکافات آن باید کرد بدان که در زیر درخت که ایستاده افتاده
است پراز زر بردار و در حواجی خود صرف کن دهقان آن محل را بگاوید و
سخن بلبل درست یافت گفت ای بلبل عجب که آفتابه زر را در زیر زمین
می بینی و دام در زیر خاک ندیدی بلبل گفت تو آنرا ندانسته که

إذا نزل القدر بطل الحذر

ع

با قضا کار زار نتوان کرد

چون قضای آلهی نزل یابد دیده بصیرت را نه روشنی ماند و نه
تدبیر و خرد نفع رساند *

التماس از فضلای روزگار وبلغای ادوار آنست
 هر جا که سهوی و خطای واقع شود
 بذیل کرم بیوشند و قلم اصلاح
 بر آن جاری دارند

VINDOBONAE,

EX OFFICINA CATHARINAE NOBILIS DE KURTZBEK.

